

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor cu sprijinul Fundației Anonimul

România literară

37

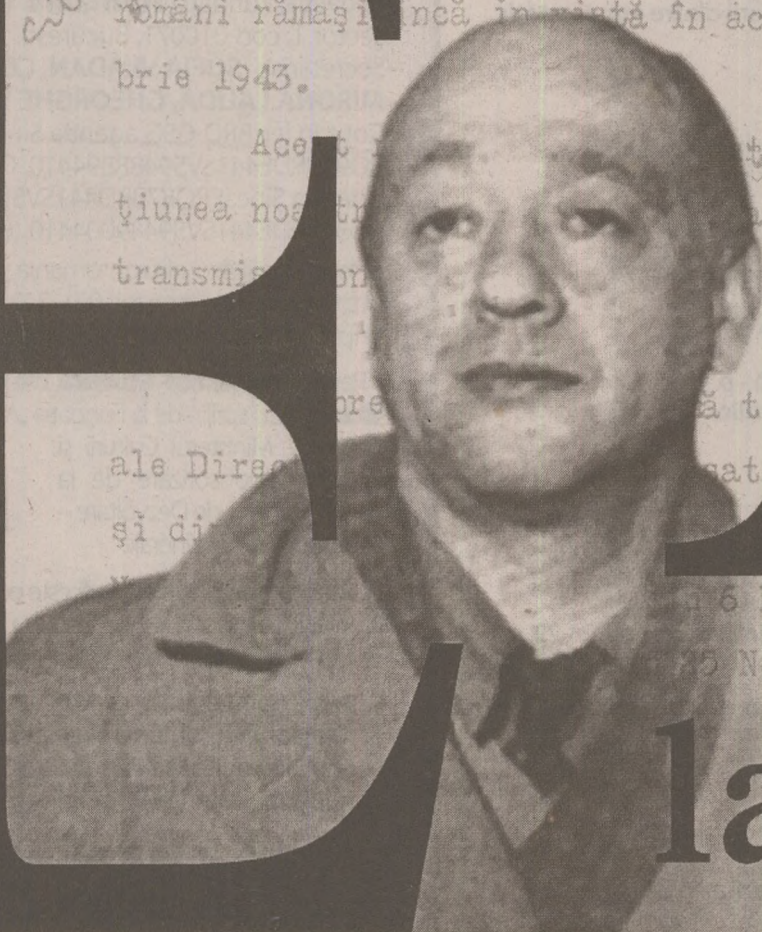
15 septembrie 2006 (Anul XXXIX)

A N U L F R A N C O F O N I E I

pag. 16-17

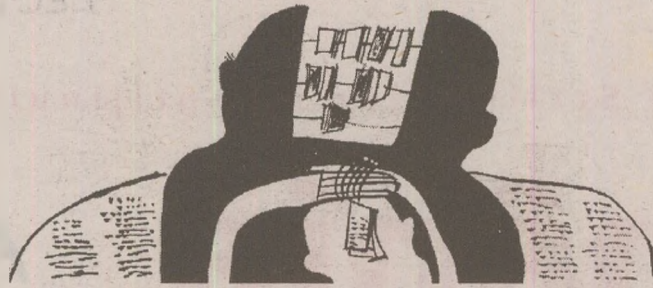
137
No. 282
onescu

ugen

la Vichy

DOCUMENTE DIN ARHIVA M.A.E.

s u m a r

Înainte
de a fi
prea târziu

Ieri sclav, azi brav de Barbu Cioculescu - p. 3

CONTRAFORT de Mircea Mihăieș - p. 4
Jurământul de castitate și îmbuibare

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
Sous le ciel du Paris

REAȚII IMEDIATE de Alex. Ștefănescu - p. 6
O minte clară

LECTURI LA ZI de Cosmin Ciotloș - p. 7
Excepții@

Poeme de Nicolae Coande - p. 8

SCRISOARE DIN PARIS
Cuvinte esențiale de Lucian Raicu - p. 9

O eroare de istorie literară de Ion Buzăși - p. 9

CERȘETORUL DE CAFEĂ de Emil Brumaru - p. 9

Al doilea cerc de Al. Săndulescu - p. 10

CARTEA ROMÂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Marea conspirație

SEMN DE CARTE de Gheorghe Grigurcu - p. 12
Fiziologie de critic

CRITICĂ LITERARĂ de Ion Simuț - p. 13
Decalogul așteptării

PREPELEAC de Constantin Țoiu - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

CRONICA IDEILOR de Sorin Lavric - p. 15
Maternitatea haiducească

ANUL FRANCOFONIEI
Eugen Ionescu la Vichy de Dumitru Hîncu - pp. 16-17

Liniștea unui maioreșcian al disocierii dintre etic și estetic
de Bujor Nedelcovici - pp. 18-19

Faraonul de Ștefan Cazimir - p. 20

CRONICA PESIMISTEI de Ioana Pârvulescu - p. 21
Fan...atic

O vizită la Dino Buzzati de Maya Belciu - p. 22

Sadovaia 302 bis de Marina Constantinescu - p. 23

Anatol Vieru de Dumitru Avakian - p. 24

CRONICA PLASTICĂ de Pavel Șușară - p. 25
Horia Bernea, un arhitect al contrariilor

AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ
Anne Parlange, Vincent Lestréhan
Macii bătrâneții. Sade la ospiciu
Traducere din franceză de Sabina Chișinevski - pp. 26-27

CRONICA TRADUCERILOR
Misterele suburbiilor. O poveste din Detroit - pp. 28-29
de Codrin Liviu Cuțitaru

CORRESPONDENȚĂ DIN STOCKHOLM de Gabriela Melinescu
Enigma Salvador Dali - p. 29

MERIDIANE - p. 29

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

PRIN ANTICARIATE de Simona Vasilache - p. 30
Ce-ar mai citi Don Quixote

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CRONICA TV de Dumitru Hurubă - p. 31

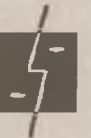
OCHIUL MAGIC - p. 32

România literară®

Director :

NICOLAE MANOLESCU

Revistă editată
cu sprijinul
Fundăției
ANONIMUL

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director-adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU

Redactori asociați: IOANA PÂRVULESCU,
CRISTIAN TEODORESCU

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 4, 7, 8, 15, 25, 26, 27, 30)

SIMONA GALAȚCHI (pag. 1, 2, 3, 9, 11, 16, 17, 31)

ECATERINA IONESCU (pag. 5, 10, 13, 18, 19, 20, 24, 29)

NINA PRUTEANU (pag. 6, 12, 14, 21, 22, 23, 28, 32).

Grafica: MIHAELA ȘCHIOPU

Fotoreporter: ION CUCU

Tema numărului: Repatrierea

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI, VALENTINA VLĂDAN

Introducere texte: GEORGETA GHEORGHIU

Corespondenți din străinătate: RODICA BINDER (Germania),
GABRIELA MELINESCU (Suedia), LIBUŠE VALENTOVÁ
(Cehia)

Redacția: Fundația România literară, Calea Victoriei 133,
sector 1, cod 010071, București.

Secretariat: SOFIA VLĂDAN, CORNELIU IONESCU,
MIRONA LAUDĂ, GHEORGHE VLĂDAN

Cont în lei: BRD-GSG agenția Șincai,
RO91BRDE441SV59488894410. Cont în valută: BRD-GSG
Agenția Șincai RO87BRD441SV59488974410 (USD),
RO37BRDE441SV59489004410 (EUR)

e-mail: romlit@romlit.ro; romania_literara@yahoo.com
http://www.romlit.ro; tel.: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81
Imprimat la S.C. ANA-MARIA PRESS

Revista România literară este editată de Fundația România
literară cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea Scriitorilor din
România, Ministerul Culturii și
Cultelor. Sponsorizare de la
Banca Română de Dezvoltare –
Groupe Société Générale

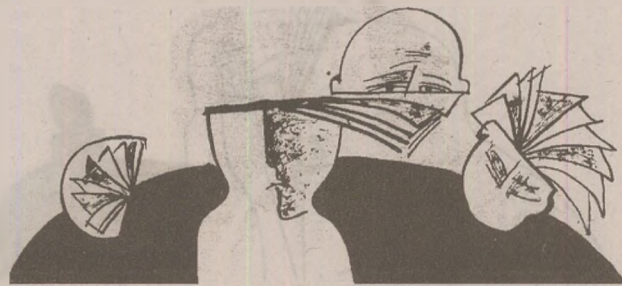
Revista România literară este editată de SC Satiricon SRL, sub
licență. S.C. Satiricon SRL, str. Școala Floreasca nr. 3 sect. 1 București.
Tel. 231.35.00, Fax 230.51.07, E-mail: office@satiricon.ro

Conform prevederilor Statutului, Uniunea
Scriitorilor din România nu este responsabilă pen-
tru politica editorială a publicației și nici pentru
conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut
juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

ISSN 1220-6318

actualitatea

Ieri sclav, azi brav

Ca unul care am fumat șazeci de ani, incluzând zilele nelucrătoare și sărbătorile legale, simt o bucurie răutăcioasă la gândul că m-am lăsat la timp, înainte să înceapă marea persecuție împotriva fumătorilor, acei incurabili vicioși, paria ai societății ce înaintea în formație strânsă spre țarcurile unde-și vor sfârși zilele între nori de fum și maldăre de mucuri, tușind, expectorând...

Un patron care refuză angajarea unui petent pe motive de culoare a pielii sau anumite preferințe sexuale este numaidecât sancționat, rușinea prin care trece îl va urmări toată viața, va pierde licența odată cu obrazul. Dar dacă un fumător se prezintă, fie și părinte de cinci copii infometaji, patronul e liber să-i arate ușa, cu incurajarea Consiliului Europei și, fără dubiu, a oricărui om bine gânditor de pe ambele țărmuri ale marilor oceane (Marea Neagră nu intră, deocamdată, la socoteală).

Amintiri duioase mă leagă, totuși, de prima țigaretă, precum și de altele, nenumărabile, care i-au urmat de-a lungul unor decenii care au dat istoria peste cap. Pe cea dintâi, cu muștiucul aurit, dar conținând ciocolată, mi-a pus-o între buze, pe la vreo cinci ani, tata, fotografia sepia, de epocă, ne înfățișează pe ambii cu câte o țigare (nu mai zic țigaretă!) în gură, a lui autentică. Și ce-a mai fumat! De vină a fost, bănuiesc, o genă fatidică, ereditatea. Bunicul meu patern, inginer naval transferat la București ca șef al departamentului de tutunuri al Regiei monopolurilor, bărbat falnic care trecea de două ori Dunărea înot pe la Turnu Severin, fuma zilnic o sută de țigări pe care le primea într-un pachet cerat, cu cele mai fine dintre cele mai fine. Tutunurile le sorta personal, călătorind întru aceasta în Macedonia. S-a stins din viață la 49 de ani – de inimă.

Tot atât fuma străbunicul meu patern, doctorul Mihai Millotianu, medicul primar al orașului Turnu Severin. La ieșirea din cabinet a unui pacient aprindea o țigare, pe care o atîngea – incomplet – de cum intra următorul. Dacă pacientul tușea – Turnul Severin era orașul cu cea mai ridicată cotă de tuberculoși din Vechiul Regat – era cu severitate consiliat să se lase de fumat. Zeci de țigări fumegânde se adunau într-o încăpătoare scrumieră din care se ridica gros fumul lor împletit, concurând ceturile londoneze, păclă învalind meterezele Elsinor-ului. Doctorul Millotianu a murit nonagenar – de bătrânețe. O ereditate necruțătoare a apăsător, asupră-mi, ținând locul ursitoarelor. Cel puțin a uneia dintre ele. Cea afurisită.

Dacă posed dovada materială a momentului când am pus țigara în gură, nu mai știu când i-a succedat cea de a doua. Presupun că în timpul bombardamentelor americane din primăvara-vara anului 1944. În pitorescul sat din apropierea Bucureștilor în care ne refugiaseam spre a nu complica sarcina fortărețelor zburătoare, undeva pe la margine exista o stație germană de ascultare. Între servanții acesteia și localnici se stabiliseră relații de troc. Pentru cinci sticle de bere indigenă, nemții ofereau una de șampanie franțuzească – regimul schimbului de țigări mi-a rămas necunoscut. Împrejurarea mi-a îngăduit să degustez parfumatele produse ale regiilor germane: Memphis, Echt Orient, Sulyma Rekord, țigări plate, cum mai toate erau pe atunci, și Juno Josetti – acestea rotunde. „Warum ist Juno rund?” suna reclama pe pachetul de țigări. Din bune motive („Gute Grund”) era răspunsul.

Gurile rele răspândeau zvonul că, în realitate, aceste țigări nu conțineau tutun, fiind confecționate din frunze de sfeclă nicotinizate. Dar este posibil ca acest colportaj să fi fost, până la urmă, o componentă a sabotajului forțelor germane de pe întinsul patriei, de către grupele de partizani comuniști. Când și când imi mai cădeau în mână excelențele țigări Mareșal Antonescu, cu numele conducătorului statului semnat de-a lungul foitei. În noaptea de 23 august 1944 august am fumat pentru întâia oară în fața părinților – care nu au reacționat. Ulterior, primeam un mic peculiu pentru achiziționarea de țigări.

Importante schimbări în structura statului mi-au retezat cu brutalitate accesul la sursa cu care mă obișnuisem. Am trecut, ca monarhist care încă nu mă cunoșteam, la Regalele roșii, Regale albastre (R.M.S.), la țigări București – și la primele americane. Mai vechi mărci naționale dispăruseră – Hunter, Aviator, cutiile metalice cu tutun blond, de confecționat manual țigări. Ultimul bombardament american nimicise depozitul de tutunuri superioare de la Belvedere, în minele de sare din provincie se salvase grosul de tutunuri inferioare. Se duseră și admirabilele tutunuri din Basarabia...

În debandada care a întovărășit luarea puterii de către comuniști, țigarea Carpați cu foită unguerească, o captură de război – se dădea pe cartelă. Devenise monedă de schimb în întreaga Europă, până în îndepărtata Norvegie. Fumători care pierduseră accesul la și mai popularele Plugare

sau Naționale au rămas credincioși Carpatelor pentru restul vieții lor. În chioșcuri se vindeau în loturi de câte cinci bucăți, prinse, de către chioșcar, într-o bandă de hârtie. S-a terminat, de asemenea, cu nobilele „Mihai” și „România”. Peste decenii, scotocind prin casa memorială Cezar Petrescu, din Bușteni, am descoperit, cu emoție, o cutie de „România”. Era, firește, goală. Și mi-am reamintit spaima cu care romancierul îl convocase pe tata, într-o întrevedere urgentă. Găsise, într-o carte de Pamfil Șeicaru, din străinătate primită, cartea mea de vizită: „elev Colegiul Național Sfântul Sava”.

Memoria lucrurilor mici, cu care mă mândresc în lipsa celei esențiale, imi aduce în fața ochilor momentul când am primit prima americană. Mi-a oferit-o Mircea Vasiliu, fiul ministrului aviației, general, pe care curând apoi autoritățile comuniste l-au executat, ca spion anglo-american. În postul său, dezvăluise date despre aviația noastră aliaților, alții decât sovieticii. Țigarea în chestiune, primită sub bolta castanilor de pe bulevardul Ardealului – astăzi al eroilor sanitari – se numea „Straight cut” și era, după nume, de proveniență militară.

Pe când tovarășii, cu vorbele, pare-se ale lui Tudor Argezei, una fumau și alta vorbeau, în familia Cioculescu se fuma nuntai ce se vorbea. Șerban Cioculescu renunțase la preferatele sale Camel și, într-un regim de viață spartan, transformase uscătoria din podul casei într-o fabrică a tabacului *sui generis*. Pe o suprafață de vreo treizeci de metri pătrați de podea așternuse ziare, peste acestea turna un strat gros de o palmă de tutun. Turna deasupra cumarină, iar peste amestecul rezultat mai puneă un rând de ziare. Soarele bătând pe ferestrele de pe două părți ale odăii, preparatul putea fi folosit după un număr rezonabil de zile. Foitele – Job! – se fabricau din orez!

Se știa și atunci că fumatul este nesănătos, în linii mari avertismentul era cam același ca în zilele noastre. Dar erau de înfruntat primejdii cu mult mai mari – și imediate.

Mulți conaționali trăiau – vrând, nevrând, periculos. Tineri și bătrâni, bărbați și femei, militari și civili, bicicliști, ochelariști, săraci sau recent săraciți dormeau cu mâna pe mânerul valizei în care erau pregătite lucrurile de luat în caz de arestare. Mediu în care bolnavi de ulcere stomacale, de emfizem pulmonar fumau în draci. Când se filma o descindere cu tâlc, autoritatea scotea din sertarele celor tocmai arestați pachete de Kent – semn clar că urma pedeapsa cu moartea.

A te trezi duminică dimineața la tine în pat, fără ca totul să fie un vis, era un câștig cât se poate de gustat. Care putea fi primul gest, decât a întinde mâna după cutia cu chibrituri? Supărătoare rămăneau degetele innegrite de nicotină și răsufierea duhnind a mahorca.

Nu lipseau excepțiile. Circula o întâmplare de cancelarie privind un elev prins fumând. În consiliul profesorilor, dirigintele propusese eliminarea pe o săptămână a făptașului, cel de filosofie eliminarea pe un trimestru, un altul pe tot anul, până la eliminarea din toate școlile. Veni rândul profesorului Forțu.

- Dumneata, domnule Forțu ce pedeapsă propui?
- Capitală, răspunse acesta pe un ton grav.
- Cum adică, domnule profesor?
- Să-l de-ca-pi-tam!

[...]

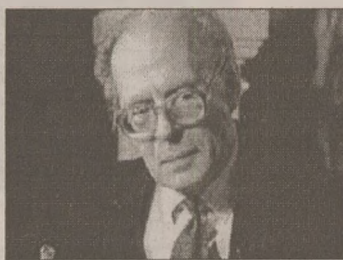
Am apreciat țaria tutunului roșu din țigările Fontaneres Rubios, dulceața tutunului blond din țigările State Express, am tras în piept fumul albastru al Caporale-lor cu tutun negru – și, desigur, am testat nenumărate mărci ale tutunului castaniu. Și-au avut vremea lor de aur, în cele mai grele vremuri. Pentru asta fuseseră făcute.

Am fumat șazeci de ani. Sunt șazeci de minute de când m-am lăsat. Mă simt alt om, spiritualizat, despovărat, liber precum Ferrante Palla. Ieri, pufăind impur, azi cu nasu-n azur. Ieri sclav, azi brav. Ieri boșorog pestilent, azi veteran eminent. Cei ce mai departe fumează au problema lor care-i privește. Lumea e plină de perdanti – și doar de o mână de iluminați.

Oricum, nu se mai putea. Se scumpise peste măsură.

Barbu CIOCULESCU

Gheorghe Ceaușescu

Pe Gheorghe Ceaușescu (Ghichi, pentru prieteni) l-am cunoscut după 1990. La înființarea Alianței Civice, în conducerea căreia a fost propus, cineva i-a cerut să-și schimbe numele. Amintirea suferințelor îndurate sub dictatorul omonim era prea proaspătă. A refuzat cu demnitate. Numele său aparținea unei familii vechi, înrudite cu altele care s-au impus în cultura și viața politică românească. Iar Gheorghe Ceaușescu era deja cunoscut drept unul dintre specialiștii străluciți în limbile clasice, latina și greaca veche. Sub semnătura lui au apărut sute de traduceri și articole din/despre autorii antichității, interpretări surprinzătoare, inedite. Ghichi era obsedat de istorie, a cărei „poveste” o vedea ca o reluare continuă, în alte contexte, în alte vremi. Formula „cine nu-și cunoaște trecutul, este condamnat să îl repete”, îi era

extrem de familiară și o aplica mereu în articolele sale politice, ce începeau – aproape întotdeauna – cu referiri la lumea politică a Romei antice pentru a ajunge la prezentul care, după el, n-a învățat nimic. Cercetătorul avea o vastă cultură la care să facă apel, o curiozitate neînfrănată, ce-i permitea să găsească similitudinile, să-i prevadă finalitățile. „Anul '69” – anul unor mari tulburări ce au impus patru împărați în Roma –, subiectul tezei sale de doctorat, îi părea exemplar pentru situația României de după răsturnarea comunismului. Își susținea cu acribie tezele și în fața studenților săi (trecuse, între timp, din cercetare în învățământ), totdeauna documentat, totdeauna doct fără a fi ostentativ. Sub zăpăceala lui proverbială se ascundea o minte analitică, superdotată pentru înțelegerea lumii contradictorii în care trăim și avea păreri ferme despre cum (și spre ce) ar trebui să evolueze societatea românească actuală, despre căile ei de vindecare a consecințelor răului făcut de comunism. Poate și din această cauză, după 1990, cercetătorul și profesorul Gheorghe Ceaușescu s-a aruncat cu pasiune, și dezinteresat, în politică, devenind, mai întâi, membru al PAC și, apoi, al PNȚCD). Creștin-democrația îi apărea drept cea mai sigură cale de reconstrucție a societății civile românești; după exorcizarea parantezei comuniste din istoria țării. Era dezgustat, din acest punct de vedere, de incapacitatea intelectualității române de a rezista la „jocurile politicianiste”, de a sesiza strategia „sistemului ticăloșit”, năpărlit în democrația actuală, inclusiv prin încercarea de „a nivela vinovățiile” pentru ca adevăratele surse ale Răului să nu fie cunoscute. La ultima noastră întâlnire (cu o zi înaintea fulgerătoare treceri „dincolo”), Ghichi îmi demonstra cu pasiune că atacurile la adresa unor intelectuali veritabili ai țării aveau menirea de a induce ideea că toți suntem vinovați, că a scormoni trecutul nu duce la nimic, că lucrurile trebuie lăsate așa cum sunt. Pasiunea lui creștin-democrată și cunoașterea în amănunțime a evoluției post-comuniste a altor societăți – pe care a popularizat-o cu ajutorul fundațiilor „Hans Seidel” și „Konrad Adenauer” - îi spuneau că resemnarea și acceptarea nu erau căile spre mai bine. Era îndurerat de evoluția PNȚCD-ului, pe care l-a reprezentat în Parlament, și căuta, poate, uneori, cu naivitate, căile „curate” pentru redresarea lui. Simbolic, a murit într-o ședință a conducerii acestuia, în timpul unei dezbateri privind viitorul lui.

Dumnezeu să-i dea liniștea pe care o merită, să-l odihnească într-o lume mai bună decât cea pe care căuta, cu înverșunare, s-o schimbe.

Toma ROMAN

actualitatea

Jurământul de castitate și îmbuibare

↑ n ciuda popularității de care se bucură instituțiile de cult la un popor nu tocmai dedat la cele sfinte, cum suntem noi, românii, n-am să cred vreodată că persistența Bisericii pe locuri atât de înalte în gustul public are vreo legătură cu imediata realitate. Cu minime excepții, Biserica Ortodoxă Română a fost mereu un instrument al supușeniei față de mai-marii zilei, lucrând mână în mână cu regimurile politice, oricare ar fi fost acelea. Nu pot să uit laudele și rugăciunile adresate la slujbe de către preoți în numele satanelor din conducerea PCR. Întrate în „fișa postului”, astfel de incalificabile căderi din lumea puterii divine în a aceleia pământene spuneau totul despre subordonarea politică a clerului nostru.

Situația era cel puțin stranie. Prin aparatul său de propagandă, partidul ducea o luptă nemiloasă, pe față, împotriva bisericii, și a efectului de „opiu” al religiei. În exact același timp, BOR se ploconea umil la picioarelor călăilor care-o decapitaseră și-i rezervaseră rolul de perpetuu exemplu negativ, repartizându-i rolul de oaie neagră a societății. Dacă mă refer la generația mea, prea puțini dintre colegii și prietenii mei făceau apel la serviciile religioase, chiar și în cazul căsătoriei. Într-atât de degradat era rolul acesteia, încât exista certitudinea că după ce-ți va fi pus pirostriile, preotul alerga imediat al „organ” și te pâra. Probabil că lucrurile nu stăteau chiar atât de sinistru, dar asta era atmosfera în care am trăit și pe care cuvioasele fețe bisericești nu făceau nici un efort s-o risipească.

După 1990, cu o sete de revanșă bine orchestrată, reprezentanții clerului au năvălit în viața publică, sub forma inubliabilelor „soboare de preoți”, care nu scăpau nici un eveniment mai acătării pentru a-și face simțită prezența. Apariția repetată, până la sațietate, a noilor ideologi în sutane, a sfârșit prin a crea un efect de respingere. Cineva din interiorul instituției și-a dat seama de contraserviciile pe care și le făceau preoții și, treptat, halucinantele procesiuni s-au rărit. Prin apariția unei generații noi de preoți, mai puțin vehementă în a-și afirma dorința de revanșă și înțelegând mai bine misiunea spirituală ce-i revenea, se părea că lucrurile au început să intre în normalitate.

Nu chiar total și nu dintr-o dată. Au existat câteva împrejurări în care înaltele fețe bisericești au pierdut minunate ocazii de a tăcea. Din nenumăratele exemple ce-mi vin în minte, una se referă la dosarele oamenilor Bisericii, iar a doua, jenanta intervenție recentă a patriarhului Teoctist, prin care cerea, pur și simplu, ca oamenii din subordinea lui să fie excepțai de la eventualele controale ale Agenției Naționale de Integritate. A pretinde, pe de o parte, statut de excepționalitate spirituală, dar a te înfrunța din toate avantajele conferite de apartenența la teritoriul pământean denotă, în cel mai bun caz, fațarnicie. E acceptat de orice locuitor cu frica lui Dumnezeu din România că Securitatea a reprezentat o întrupare a Satanei. Cum de îndrăznesc, atunci, înalții noștri prelați să pretindă că nu e treaba nimănui dacă ei au lucrat mână în mână cu acest agent al Iadului?! Ba chiar să fie declarați, acum, intangibili!

Din câte știu eu, doar doi oameni ai Bisericii au avut îndrăzneala de a-și mărturisi, de bună voie, păcatele de a fi colaborat cu Securitatea: mitropolitul Banatului, Nicolae, și preotul timișorean, Eugen Jurca. Sunt, după judecata mea, singurii doi oameni liberi ai BOR, dintre cei înlănțuiți, mai mult sau mai puțin, de păcatul de moarte al colaborării cu dușmanul ireductibil al credinței. Cuvintele îngăimate de Teoctist într-un interviu la BBC, acum câțiva ani, puteau fi luate drept orice, numai semn de căință, nu. Iar faptul că arhiepiscopi și mitropoliți precum Andreicuț și Snagoveanu își imaginează, din înaltele lor poziții de farsori, că ne duc de nas constituie ultima formă de fariseism și ticăloșie la care astfel de personaje au dreptul.

Un preot nu poate fi asimilat bețivului care, venind pe zece cărări de la bodegă, comite cine știe ce infracțiune mărunță, pe care, apoi, „organul” știe s-o exploateze, punându-i zăbala grețoasă a turnătorului. În chiar clipa în care și-au pus degetul pe pergamentul scabros al Securității, astfel de indivizi își pierd calitatea de „oameni ai Domnului”, devenind scule ale Necuratului. Încercarea absolut nefericită a părintelui Marchiș (prietenul și confidentul atâtor intelectuali de frunte ai țării) de a vorbi în limbajul umilinței nevertebrate despre „marile merite” ale lui Teoctist m-a întristat infinit mai mult decât anodinele sale note către Securitate. Prestația duplicitară a simpaticului și inteligentului preot de la Stavropoleos a acționat asupra mea precum un duș rece: am înțeles că în sânul BOR există fidelități și complicități ce depășesc cu mult întâmplătoarele conflicte provocate de deschiderea sau păstrarea la secret a dosarelor de Securitate.

Una din aceste complicități s-ar putea referi, de pildă, la patrimoniul și averile înalților prelați. S-a scris despre sumele enorme plătite pentru promovarea la rangul de episcop sau mitropolit. S-a vorbit despre cvasi-generalizarea sistemului spăgilor pentru cel mai neînsemnat serviciu ori pentru a obține o poziție caldută în sistem. Nu știu în ce măsură aceste lucruri sunt reale, iar dacă sunt, n-avem cum să le

descoperim dimensiunile. Ce se vede cu ochiul liber sunt eforturile lui Teoctist Arăpași de a mai sări o dată, neîntrebat, din baie direct în forul public. Conform întâiului-statăto al BOR, legile care-i vizează pe ceilalți cetățeni ai României nu sunt aplicabile și tagme preotești. Mai mult, prevederile legale care prevăd înființarea Agenției Naționale de Integritate „aduc o gravă atingere autonomiei Bisericii Ortodoxe Române și celorlalte culte.”

Interesant punct de vedere! Numai că preafericitul vorbește în dodii. „Autonomie” înseamnă cu totul altceva decât încearcă să ne predice dialecticianul de la patriarhie „Autonomi”, în România, sunt și cine vrei, și cine nu: și judecătorii, și sindicalistii, și parlamentarii, și Guvernul însuși. Ca să nu mai vorbesc de autonomia universitară și de imunitățile de tot felul ale serviciilor secrete. Dacă toate aceste categorii ar pretinde cu lipsa de respect față de lege a lui Teoctist, că sunt intangibile, imaginați-vă cum a arăta România. Nu-mi rămâne decât să sper că părintele Marchiș nu se referea, atunci când vorbea mios despre felul în care Teoctist „îi apăra” pe prelați la aceste pretenții aberante ale slujitorilor Domnului de a se transforma în slujitori ai Ochiului Dracului. ■

P.S. Am publicat, acum două săptămâni, în **România literară** un articol în care citam fragmente dintr-un interviu al Oanei Orlea, apărut în revista „Elle”. D-na Orlea îl desemna pe Radu Cosașu drept autorul unui articol denigrator la adresa domniei sale, intitulat „Prințesa dolarilor”. Conform unor precizări aduse de autorul *Supraviețuirii* acesta n-ar avea nici o legătură cu articolul citat. Îl creditez, cu scuzele de rigoare, după cum am creditat-o și pe Oana Orlea. Am preluat, recunosc, cu oarecare ușurință acele fragmente având pe retină imaginea unor contribuții ale lui Radu Cosașu din anii '50 care nu făceau cu totul implauzibilă paternitatea unui astfel de articol. Să sperăm că și d-na Orlea va găsi prilejul de a-și recunoaște eroarea. Sau să aducă argumentele incontestabile că n-a făcut afirmații fără acoperire.

ROMTELECOM
prezintă

ANONIMVL
Festivalul Internațional
de Film Independent

RETROSPECTIVA 2006
CINEMA STUDIO, 06 - 08 octombrie 2006

Delta Dunării - Sfântu Gheorghe
ediția a III-a
14 - 19 august 2006

URȘUS, JW MARRIOTT, INTERAMERICAN, 24-FON, VIVA!, DILEMAVECI, RE.PUBLIK, Evenimentul, REALITATEA, TVR, FUNDATIA ANONIMVL

tipar: execuția de Grafică și Tipar
foto: Mihaela Marin

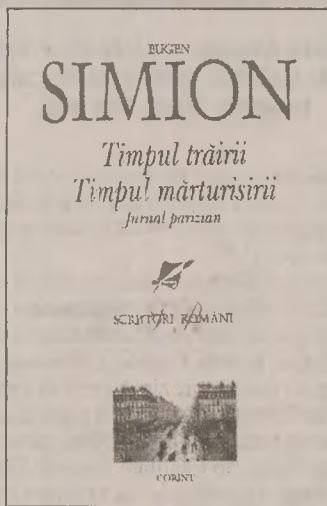
critică literară

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

Sous le ciel de Paris

Eugen Simion, Timpul trăirii. Timpul mărturisirii. Jurnal parizian, ediția a V-a, text integral, prefață de Antonio Patraș, Editura Corint, București, 2006, 654 pag.

1970. România își trăiește ultimele zile ale visului de liberalizare început la mijlocul anilor '60, al cărui apogeu a fost discursul rostit de tânărul Nicolae Ceaușescu, în august, 1968, după invadarea Cehoslovaciei de către trupele țărilor membre ale Pactului de la Varșovia (mai puțin România). Faimosul turneu asiatic al urmașului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej nu avusese încă loc, iar la revoluția culturală nu se gândea nimeni.

În celălalt capăt al Europei, la Paris, lumea este în fierbere. Urmele baricadelor studențești din timpul revoltei din mai 1968 se văd încă, Sartre, flancat de inevitabila Simone de Beauvoir, este un soi Che Guevara bătrânel și cu ochelari, care, între două drumuri la Café de la Flore, este vedeta media și eminența cenușie a tuturor revoltelor anti-sistem. Raymond Aron îi dă, în „Le Figaro” replici de bun simț în numele democrației de tip liberal, Roland Barthes și grupul *Tel Quel* revoluționează critica literară, Bernard-Henri Levy și André Gluksman pun bazele noii filosofii, Malraux combină finețea observației cu grandoearea exprimării în comentariile sale din zona artelor plastice, Bernardo Bertolucci produce un imens scandal la lansarea filmului său *Ultimul tangou la Paris*. Ilie Năstase face furori la Roland Garros, iar cei trei români geniali, Ionesco, Eliade și Cioran devin parte a culturii occidentale.

În acest context sosește la Paris un (încă) tânăr profesor, Eugen Simion, trimis de statul român să predea, vreme de patru ani, la celebra Universitate Sorbona. În momentul sosirii în Capitala Franței are 37 de ani. Este destul de tânăr pentru a primi cu inima și cu mintea deschise ceea ce vede și destul de matur pentru a observa lucrurile cu

adevărat relevante. Pentru a înțelege sufletul Parisului, nu își refuză nici o experiență. Străbate, pe ritmuri de Yves Montand marile bulevarde, dar și străzile laterale, frecventează micile cafenele de cartier, participă, cu însuflețirea unui student tomnatic la cursurile lui Roland Barthes și Jean-Pierre Richard (la un moment dat își propune chiar să facă un doctorat sub îndrumarea reputatului critic literar), stă ore întregi în bibliotecă, discută fără complexe cu portareasa, vânzătoarele din piață și b canul, ascultă interminabilele b rfe din comunitatea românească, nu ezită să admire fauna feminină de pe rue Saint-Denis sau din Place Pigalle, intră chiar la un film pornografic (unde se plectisește repede sau, cel puțin, aș  pretinde), participă la petreceri organizate de studenții săi și nu ezită chiar să tragă o țigară cu hașis. O adevărată experiență inițiativă pentru un tânăr venit din Est, transpusă în paginile unui jurnal, devenit literatură de cult printre studenții din foarte  nchistata în dogmă Românie a deceniului nouă.

Dincolo de ideile politice ale autorului, destul de vag formulate (este limpede însă că Eugen Simion se situează mai aproape de cei care preferă să greșească împreună cu Sartre, dec t de cei dispuși să aibă dreptate cu Aron), *Timpul trăirii. Timpul mărturisirii* este cartea care a oferit românilor perspectiva exactă a vieții într-o democrație. Dezbaterile din presă și de la televiziune la care participă intelectualii cei mai proeminenți, disputele intelectuale, purtate în ambianța confortabilă a cafenelei, fără teama că eventualele idei incomode ar putea atrage repercusiuni asupra celor în cauză, bogăția pietelor și a magazinelor de tot felul, naturalețea cu care pot fi comandate la orice restaurant m nc rurile cele mai fine și vinurile cele mai bune (astăzi, la noi, toate aceste revelații pot părea chestiuni banale, dar vă asigur că în urmă cu mai bine de douăzeci de ani lucrurile stăteau cu totul altfel pentru români), comorile aflate la  ndem n  în bibliotecă, în librării și pe rafturile buchiniștilor, șansa de a putea da oric nd o fugă pentru a vedea *Gioconda* sau tablourile lui Van Gogh, spectacolele intrate în istorie, în distribuții de vis, au fost tot at tea porți deschise g ndului către o normalitate la care, în perioada comunistă, nimeni nu avea curajul să spera.

Există, în jurnalul parizian al lui Eugen Simion cel puțin trei categorii de notații.  n primul r nd notațiile despre jurnal ca gen literar. Periodic firul faptelor și al reflecțiilor se  nterupe spre a lăsa loc unor meditații despre rostul și utilitatea jurnalului intim. Iată o mostră, luată la  nt mplare: „Jurnalul meu tinde să devină un eseu biografic. N-aș dori să fie, dar nici nu îl pot împiedica. Toate vin, deodată și agresiv spre mine. Am 37 de ani și spiritul meu primește cu lăcomie semnele unei lumi pe care p n  acum, repet, n-am cunoscut-o dec t din cărți. Jurnalul meu este o cămară în care  ndes, de-a valma, p n  la refuz, obiectele de afară. Mai exact, imaginile lor. O agresiune a privirii, o teribilă explozie a realului” (p. 50). Apoi sunt observațiile care vizează modul francez de viață. Relațiile din spațiul universitar și nu numai, felul în care este petrecut timpul liber, micile escapade de week-end, spectacolele, expozițiile, serile de discuții cu prietenii,  nt lnirile cu românii veniți din țară și comportamentul acestora în mediul francez.  n fine, o bună parte din carte are aspectul unui jurnal de idei, un amplu eseu în care sunt comentate ideile politice, culturale, literare care țin, la momentul respectiv, capul de afiș al vieții intelectuale franceze. Cum nimic nu este nou sub soare, diaristul este, la un moment dat, fascinat de disputa creată în presa literară franceză în urma deconspirării faptului că Alfred de Vigny a fost informator al poliției, iar Benjamin Constant este autorul unui denunț în urma căruia un preot a fost arestat și condamnat la deportare. „Ce raport moral poate fi între operă și omul care o scrie?” – se întreba în urmă cu 35 de ani Eugen Simion și astăzi, în România tuturor deconspir rilor, această întrebare este mai actuală că oric nd. Pe urmele lui Franois Mauriac, criticul ajunge la o concluzie care, cu siguranță, are mulți adversari în România

de azi: „...opera învinge în cele din urmă și este bine că este aș . Valoarea ei nu depinde de valoarea morală a omului care o scrie. Și, iarăși este bine că este aș  pentru că altminteri ce-am face cu Franois Villon, dar cu C line și Ezra Pound?... Din fericire, repet, opera nu depinde de lașitățile, căderile morale, viciile omului biografic, *eului superficial*. Ezra Pound era paranoic, Dostoievski a fost cartofor și epileptic, H lderlin – schizofrenic, Gide, Proust, Montherlant și Genet – pederasți, Drieu de la Rochelle a acceptat nazismul și, spre sf rșit, elogia stalinismul, Jarry și Artaud au murit nebuni, Poe era alcoolic și a sf rșit într-un șanț. Geniul este, prin definiție, bolnav de ceva și a-i judeca opera în raport cu boala lui este, desigur, o eroare”. (pp. 432-433)

Actuala ediție a jurnalului parizian a lui Eugen Simion are cu 200 de pagini mai mult dec t cea din 1986. La cele 650 de pagini ale volumului mi-a fost imposibil să verific în ce măsură în noua ediție autorul a făcut modificări și la nivelul judec rilor de valoare. Oarecum surprinzător, nici în noua ediție, care nu mai avea a se teme de cenzura comunistă, nu figurează numele Monicăi Lovinescu, iar Virgil Ierunca apare vag, sub inițiala V, într-o discuție cu Marin Preda. Faptul este oarecum surprinzător dată fiind poziția ocupată de cei doi în cadrul comunității românești din Franța. Mai ales că, din jurnalele Monicăi Lovinescu se știe, relațiile lor cu Eugen Simion au fost bune, cel puțin p n  în anul 1989. Pe de altă parte, găsim în actualul jurnal o condamnare explicită a celor două totalitarisme ale secolului XX – fascismul și comunismul – text absent din ediția din 1986, despre care este greu de spus dacă a fost scris atunci sau astăzi: „Toate proiectele planetare sunt suspecte, inclusiv acelea care prevăd constituirea unei *morale a umanității*. Ea sugrum  în chip fatal libertățile individului în numele umanității. Sau, mai grav, sacrifică individul în numele fericirii universale. Asta nu accept. Sunt cu hotărâre contra. Avem deja două exemple în secolul nostru. Două experiențe tragice. Am ndou  au vrut să construiască un *om nou*  n numele a două ideologii inamice. Asta a costat viața a 50 de milioane de oameni. Iată unde duce visul filosofilor și nebunia dictatorilor în istorie!” (p. 39). Dacă ar fi apărut în ediția din 1986, aceste r nduri ar fi produs un seism. Astăzi, sunt corecte, dar banale.

Nu împărtășesc prea multe dintre opțiunile lui Eugen Simion de după 1989. *Timpul trăirii. Timpul mărturisirii. Jurnal parizian* este însă una dintre puținele cărți, scrise de autori români, din care, în anii '80, ani ai formării mele intelectuale, am simțit ceva din gustul libertății. Și am simțit nevoia să spun acest lucru, chiar și după douăzeci de ani. ■

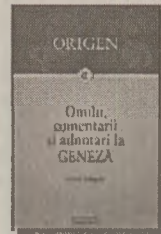
www.polirom.ro

Andrei Codrescu
Wakefield

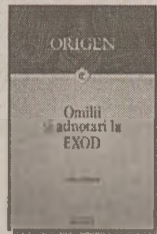

O nouă colecție: „Tradiția creștină”

Origen
Omilii, comentarii și adnotări la Geneză

Omilii și adnotări la Exod

Suplimentul „CULTURA” Un săptăminal realizat în colaborare cu Ziarul de Iași și Gazeta de Sud

critică literară

Alex Ștefănescu

REAȚII IMEDIATE

O minte clară

Gina Sebastian Alcalay, prozatoare și eseistă de limba română din Israel, unde s-a stabilit în 1983, este o prezență fermecătoare în viața publică. Frumoasă și delicată, prietenoasă până la duioșie față de cei din jur, se dovedește în același timp un om de atitudine ferm, imposibil de clintit din convingerile sale umaniste. Ea își folosește remarcabila elocvență ca pe o armă. Și ce plăcut este să vezi că o armă (periculoasă) se află în mâinile cuiva care crede în dragoste, în solidaritatea umană, în continuitatea dintre generații!

Eseurile din volumul *Înainte de a fi prea târziu* (unele dintre ele publicate întâi chiar în revista *România literară*) impresionează prin curajul cu care autoarea se pronunță în cele mai dramatice și complicate probleme ale lumii contemporane. Universul (uman) fără margini stă în degetul ei mic! Gina Sebastian Alcalay nu dorește să fie la modă, să facă paradă de erudiție sau să fleteze personalități influente. Ea are un scop mai înalt: să contribuie, în stilul ei participativ, frenetic, la salvarea a ceea ce este omenesc în om, într-o perioadă în care umanitatea pare cuprinsă de o beție a vitezei (transformărilor).

„Ce putem constata noi, marginalii epocii, dinozaurii unor vremi apuse – scrie autoarea cu o modestie ironică –, este că da, avem construcții și edificii mai sofisticate decât oricând în trecut, dar mai puțină înțelegere pentru lucrurile simple ale vieții. Avem drumuri și șosele mai largi, dar puncte de vedere mai înguste. Risipim în stânga și în dreapta, dar posedăm mai puțin din ceea ce este important cu adevărat. Ne lăfăim în case mai mari și mai confortabile, dar familiile noastre se reduc odată cu trecerea anilor. Dispunem de mai multe comodități, dar de mai puțin timp. Avem mai multe diplome și titluri academice, dar mai puțin bun simț; mai multe cunoștințe de ordin științific, dar mai puțină înțelepciune; mai mulți specialiști, dar și probleme mai grele; mai multe medicamente și tratamente, dar o sănătate mai deficitară.”

Rar s-au scris pagini mai emoționante despre măreția și nimicnicia civilizației noastre de azi. Gina Sebastian Alcalay descrie această realitate contradictorie prin rafale de paradoxuri de o violență expresivitate, greu de uitat:

„Am cucerit spațiul cosmic, dar nu și pe cel al interiorității noastre. Am realizat lucruri spectaculoase la care înaintașii noștri nici nu puteau visa, înfăptuirile noastre tehnice sunt uluitoare – numai în materie de suflet, nici un progres: a rămas același, dacă nu și mai învârtit, și mai corupt ca odinioară. Căci nu numai atmosfera în care trăim este astăzi puternic poluată, ci și modul nostru de trai, de gândire, de simțire. Am biruit atomul, dar nu și propriile noastre prejudecăți, resentimentele și clișeele care ne asfixiază. Am învățat să ne grăbim, să fim veșnic în mișcare și acțiune, dar nu să și așteptăm cu răbdare și să medităm în tăcere. Inventăm mereu noi tipuri de calculatoare și telefoane mobile, internetul ne face atotștiutori, fără cine știe ce efort, în domeniile cele mai variate, cu toate acestea, reușim să comunicăm din ce în ce mai puțin ca ființe umane cu semenii noștri, să ne acceptăm diferențele individuale care ne scot din turmă și din certitudinile ei, certitudinile marelui număr!”

Umanismul o face pe Gina Sebastian Alcalay imună la naționalismul evreiesc (sau românesc), dar și la

internaționalism (care este întotdeauna suspect). Eseista judecă totul lipsită de inhibiții și intenții ascunse, cu o candoare de ființă liberă, care ignoră capcanele ideologice (și care poate tocmai de aceea nu cade niciodată în ele).

În această stare de spirit ea compară Holocaustul cu Gulagul, comparație pe care mulți gânditori de azi nu mai îndrăznesc s-o facă, întrucât cei care deja au făcut-o și-au atras acuzația (nedreaptă) că minimalizează tragedia trăită de evrei în timpul celui de-al doilea război mondial:

„În ceea ce-i privește pe naziști – explică Gina Sebastian Alcalay, pășind cu grație pe un teren minat –, ei erau cinici, de o cruzime rece și «științifică» aproape nedeghizată, în tip ce comuniștii erau meșteri în arta escamotării, fariseismului, duplicității și minciunii oficiale (și neoficiale) ridicate la rang de existență și metodă de guvernare. Cele mai sângeroase și spectaculare crime ale lor (inclusiv împotriva evreilor în URSS) s-au ținut laț, ce-i drept, în epoca stalinistă, revărsându-se în timp și spațiu, precum știm, în întreg imperiul dominat sau influențat de ei, dacă ne gândim și la China, Cambodgia, Vietnam, Coreea de Nord etc.

Naziștii își exercitau teroarea și întreaga mașinărie opresivă a statului înainte de toate împotriva evreilor, țapii ispășitori pentru toate relele, vinovați în ansamblul lor de a fi ceea ce erau; comuniștii își terorizau în primul rând cetățenii propriilor lor popoare, transformați (cu rare excepții) fie în delatori sau în instrumente pasive și timorate, fie în roboți repetând prostește consemnele primite de la partid și guvern, sau în epave umane, trăind veșnic în lipsuri și privațiuni, cu gândirea atrofiată, cu spaima năpastelor ce s-ar putea abate asupra lor.”

Autoarea are o *minte clară*, în care lumea contemporană se reflectă ca într-o oglindă venețiană. Avem multe de învățat de la această doamnă (care în 2007 va împlini optzeci de ani) în ceea ce privește gândirea limpede, neafectată de pomiri viscerale, de genul celor cărora le dau curs în văzul lumii mulți dintre „marii” noștri ziariști de după 1989.

Înainte de a fi o publicistă, Gina Sebastian Alcalay este însă o prozatoare (talentată). Privirea sa exersată înregistrează rapid caracteristicile stilului de viață israelian:

„Pe de o parte nisip cât cuprinde, în care ți se afundă încă încălțările la tot pasul, pe de altă parte o voință opusă care contrariază pustiul – voința de grădină, care precumpănește. Este miracolul israelian, miracolul care m-a izbit din clipa când am pus piciorul în această țară (desigur, nu numai pe mine!) și la care se adaugă încă unul: robustețea fizică a tinerilor, îngemănată cu dragostea lor de țară, cu patriotismul lor simplu, lipsit de fisurile friicii și îndoielilor. Cum se împacă cele două misiuni, de

Gina Sebastian Alcalay, *Înainte de a fi prea târziu*, prefață de Gabriel Dimisianu, București, Ed. Hasefer, 2006. 396 pag.

florar și de soldat, e greu de spus. Oricum ar fi, vocația originară aici, vocația pionierilor, pare să fi fost aceea de agricultori și grădinari, adică exact opusul celei tradiționale din *Galut* [diaspora].“

Între vocația de florar și aceea de soldat – iată o foarte inspirată definiție literară a destinului unui popor.

Numeroase eseuri sunt consacrate unor scriitori (Mihail Sebastian, Nicolae Balotă, Gabriel Liiceanu, Al. Mirodan, Virgil Duda ș.a.) care reprezintă ceva în cultura română și pe care Gina Sebastian Alcalay îi tratează cu înțelegere și finețe. Are dreptate Gabriel Dimisianu, semnatarul prefeței, să conchidă: „În totalitate, eseurile Ginei Sebastian Alcalay răsfrâng raporturile cu frământata lume contemporană ale unui intelectual umanist, de subliniată vocație liberală, cu o suplă gândire și cu un stil al ideilor atrăgător, atașant.” ■

Francophonie oblige!

Elena-Brândușa Steiciuc, profesoară la Universitatea din Suceava (unde funcționează de mai multă vreme un grup de teoreticieni și practicieni ai artei traducerii), oferă celor interesați de limba franceză un volum de studii și convorbiri de o remarcabilă ținută științifică (multe publicate inițial în *România literară*): *Horizons et identités francophones*, avec un préface de Irina Mavrodin, Ed. Universității din Suceava, 2006. Este un mod inteligent și *real* de participare la „Anul francofoniei” (sărbătorit cu predilecție de politicieni care nu știu franceza).

Cartea, scrisă integral în franceză, aduce succesiv în prim-plan oameni de cultură (și concepții, opere) din zone ale lumii în care franceza este vorbită și iubită (sau doar iubită): Maghreb, România, Québec, Antile, Franța. În capitolul rezervat României sunt prezentate, din perspective inedite, patru scriitoare originare din România (dintre care trei s-au stabilit în Franța): Marta Bibescu, Oana Orlea, Irina Mavrodin (singura rămasă în România), Rodica Iulian.

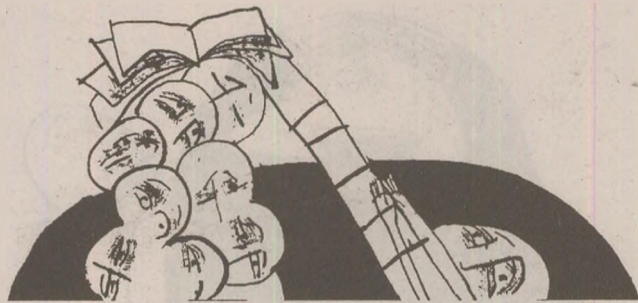
Studiile, completate uneori cu interviuri deloc convenționale luate personalităților evocate, configurează o hartă plină de culoare și farmec a prezenței francezei pe planeta noastră, la începutul secolului douăzeci și unu. (Alex. Ștefănescu)

Elena-Brândușa STEICIUC

HORIZONS ET IDENTITÉS
FRANCOPHONES

Editura Universității din Suceava

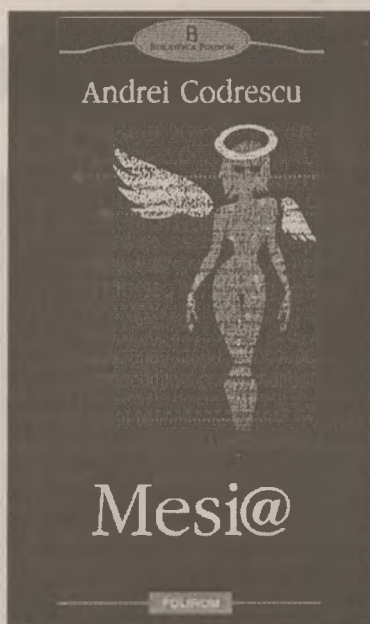
critică literară

După toate regulile, romanul lui Andrei Codrescu, *Mesi@*, (Editura Polirom, 2006) ar trebui tratat ca o carte străină. Ceea ce și este. E scris în engleză, apărut în Statele Unite acum mai bine de 7 ani, a avut succes într-o Americă bizară din care de altminteri se și hrănește serios. Pe de altă parte, în limba română, iată, ne aflăm deja la a doua traducere (nu doar ediție, așadar), care continuă valul de cărți publicate în ultimul timp de Codrescu. Situat simetric între *Scrisori din New Orleans* și așteptatul *Wakefield*, romanul poate beneficia acum de un context românesc mai potrivit, cu entuziasme temperate și bibliografii deja puse la punct. Pentru publicul de aici, *Mesi@* e aproape o altă carte decât fusese în 2000. Sau, cel puțin, nu pare singulară și nu vine de niciunde. Atunci, ca și acum, însă, numele de pe copertă spune mai multe decât locul apariției. Va fi, cred, din ce în ce mai greu să punem textul înaintea autorului, să nu rămânem pe loc în spațiul intermediar și protector dintre cartea străină și scriitorul român. Acesta e motivul pentru care ne permitem și asemenea rarissime excepții.

Putem vorbi deja despre o receptare românească a cărților lui Andrei Codrescu. Firește, venită cumva din afară, cu prospețimile și scilpirile ei, cu obsesiile, cu clișeele și cu încăpățânările inerente. În tot cazul, altele decât cele americane. Dacă în linii mari, sociologismele de orice fel sau celebra corectitudine politică nu ne-au prea afectat, demonul insidios al teoriei încă ne face cu ochiul. Cartea riscă de fiecare dată să legitimizeze dileme conceptuale în cele din urmă independente de ea. Să adopte întrebări pe care nu le conține. Care e legătura dintre volume cuft sunt *Alien Candorori* *Contesa sângeroasă* și etichetele în care ne împotmolim constant? Nu mai departe decât pe coperta a patra, Radu Pavel Gheo vede în *Mesi@* „un manual de postmodernism”. Mă îndoiesc, „je la bun început, că are dreptate. Andrei Codrescu este un postmodern implicit, nu unul implicat; cu alte cuvinte, prin timp și prin spațiu, dar nu și prin teze. Insinuat subtil în scrisul său, postmodernismul e probabil unul de atmosferă sau de atitudine, nici vorbă unul de direcție. Atât de firesc încât nici nu se prea observă, darămite să mai și sară în ochi. Dovada incontestabilă o avem în aerul la fel de dens și de neostentativ pe care-l întâlnim în eseurile radiofonice ale lui Codrescu sau în volumele sale de poezie. Interesant e însă că, obișnuiți ca toate conceptele să ne vină de peste Atlantic, confundăm SUA cu însuși conceptul. Deprinși cu învățarea din experimentele occidentale, privim Vestul în întregime ca pe-un manual.

De fapt, dezinteresat de tehnicile narative pe care le știm, de punerea în abis, de relativizarea vocilor și de

Excepți@

Andrei Codrescu, *Mesi@*, Editura Polirom, 2006, 636 p. Traducere și note de Ioana Avădani

polifonii, Andrei Codrescu restaurează ceea ce lectorul începuse să cam uite: romanescul. Istoria cu sfârșit târziu, cu nenumărate marsupii, debordantă ca imaginație, cu personaje parcă predestinate să se regăsească la sute de pagini distanță, cu focuri naturale de artificii, cu antrenul și plictisul câtorva nopți lungi de iarnă. Să povestești senzaționalul zilelor tale în regim de urgență și să administrezi exact sumele complicate, încrucișate, ale acestor povești. De când n-am mai citit un roman în care capitolele să trăiască din întâmplări într-un asemenea grad? „Capitolul opt/ În care oaspeții așezământului intră într-un joc cu ramificații ce se întind dincolo de zidurile mănăstirii” ori „Capitolul douăzeci și unu/ În care Joe apelează la Umbre. Îngerul Zack meditează asupra inechității îndatoririlor sale. Sfatul Marilor Minți. Nikola Tesla” ori „Capitolul treizeci și cinci/ În care Ben Redman îl întâlnește pe diavol.

Autobuzul Umbrelor se așterne la drum, iar maiorul Notz îi interceptează pe călători” ori acest ultim „Capitolul treizeci și șapte/ În care istoria noastră ajunge la capăt, în ziua de Mardi Gras a anului 2000. New Jerusalem Cafe, unde interacționează toate nivelurile, se deschide în toiul chefului. Tăcerea se așterne peste țesutul istoriei, și noaptea merge mai departe, în deplină frumusețe.”

În mare, *Mesi@* e un roman despre spaimele și extazele anului 2000, greu de separat unele de altele și nu mai ușor de catalogat. În mare, fiindcă fiecare conspirație ficțională de aici pare dotată cu sistem respirator propriu: se umflă de la sine, captează semnale de la divinitate sau de pe internet, apoi recade într-un umor inteligent și deloc zgomotos. Dintre repere: Raiul are o structură democratică, cu roluri repartizate prin rotație, după modelul marilor rețele informatice; numeroase personalități se vor încarna în trupurile șubrede ale unor cerșetori; un reverend șarlatan – Mullin – teleevangelist cu milioane de fani, pune la cale Apocalipsa; tânăra Felicity Le Jeune, detectiv particular din New Orleans, este cea dintâi care va ajunge accidental pe urmele lui Mullin; la Ierusalim, într-o mănăstire împânzită de preoți ai tuturor marilor religii, Andreea, o adolescentă orfană din Sarajevo, trăiește simultan în ritmurile înțelepciunii și ale spectacolelor TV; luată de fiori deopotrivă mistici și erotici, se va îmbarca într-un avion cu destinația, desigur, New Orleans; deși are aparența unui simplu *chat*, Felicity reușește să comunice, în ciber spațiu, cu Alexandru Macedon sau cu poetul latin Ovidiu; ceva mai târziu, în paginile cărții, se va întâlni chiar cu Andreea, care se dovedește a-i fi jumătatea necesară. Iar asta exact în preajma Apocalipsei așa de bine regizate. Vă întrebați cum se va sfârși? Dar cine e *Mesi@* nu sunteți curioși să aflați, la capătul acestui masiv roman?

Totul trebuie înțeles ca o deșădăcinare, în mai mare măsură decât ca un adevărat sfârșit al lumii noastre. Și-o schimbare a materiei cu informația. Nu e nevoie de torturile iadului, ci doar de-un computer conectat la internet, pentru ca orice corp păcătos să fie pus între paranteze, pare a ne spune Andrei Codrescu. Mințile – limpezi sau nu – se leapădă una câte una de trupuri, începându-și dialogurile. De altfel, ortografierea titlului nu e un simplu joc cu semnele de pe tastatură, ci o marcă incompletă. Informaticienii o știu mai bine: e o indicație fără adresă, un fals titlu de proprietate virtuală. Un alambicat desen din covor în lipsa podelelor. Poate și un autor în afara teoriilor.

Cosmin CIOTLOȘ

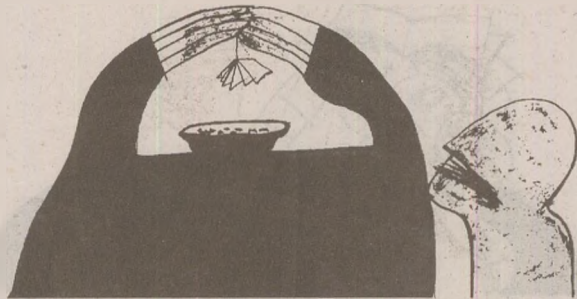
cărți primite

- Aurel Gurghianu, *Strada vântului*, poeme, „ediție sentimentală” alcătuită de Ion Cocora, prefată de Ion Pop, Editura Palimpsest, 2005, 192 p.
- Ioan Flora, *Intrarea în casă*, „poeme banățene”, ediție îngrijită de Ioana Flora, Editura Brumar, Timișoara, 2006, 180 p.
- Gheorghe Grigurcu, *Șterge soarele de praf ca pe-o mobilă*, poezii, Editura Vinea, București, 2006, 150 p.
- Dan Damaschin, *Rugăciunile picturilor*, poezii, Editura Palimpsest, București, 2005, 50 p.
- Elena Ștefănescu, *Noaptea licuricilor*, poeme în proză, postfață de Elvira Ivașcu, Editura Agerpress, București, 2006, 92 p.
- Florin Faifer, *Filtru*, critică literară, Editura Cronica, Iași, 200 p.
- Ștefan Ioanid, *Jurnal cu Anselmus*, poezii, Editura Paideia, București, 80 p.

Fototeca României literare

Octavian Paler, Andrei Plesu – 1981

literatură

Nicolae Coande

De epocă

Atât de inteligenți și atât de lași
râd pe înfundate sau în gura mare
de epocă
cu ironie și stil de ce nu
tocmai acum când poezia
e mai uscată decât bradul de Crăciun
de anul trecut

Un critic de treabă

Citesc Anaïs Nin printre țigani. La capătul
străzii Ipotești se vede marea
azi nu m-a întrebat nimic inima
nici un sentiment cenzurat
am udat florile cu măsură
iar cactușilor le-am făcut cu ochiul.
Ceva ca un câine îmi latră în cap
Stau singur și zâmbesc aidoma unui critic de
treabă
Care a ieșit nevătămat
Din grajdurile literaturii

Acum un mileniu

Înainte cu tenacitate și redundanță
pagur pe uscat
la bătrânețe voi picta dâra melcului
simt că apa ține pământul în palmă
cred că imit un poet din Reșița
acum un mileniu îmi plăcea Lowell
toată încă din aer și nervi
doi țărani îndăgostiți calcă pe flori
sub talpa lor mirosul mi se zdrobește
ca o înjurătură pe buze

Pielea

Lianei

Prima oară când
mi-am prins capul în palme
a fost prima
oară
după ce am pierdut muzica
sau ce spui tu atunci
când vocea ta e mult mai departe
decât orice intrus
pielea ta îmi vorbește
așa cum n-ai crede
și nu pot spera

CV-ul poetei

În cv-ul poetei se spune că s-a născut
la Caracal
dar nici vorbă că iubește criticii de la Nord

mă gândesc la afară în timp ce stau
tot afară
țigla de pe latura estică a casei rânjește
ca o vedetă la soare
viermele se odihnește în măr
azi a trecut Asia
la Caracal poetul orașului este omagiat
de comuniști și legionari
ce-ar mai râde poeta
(de fapt are maștri născuți tot în Sud)
mă gândesc să trec Asia

În arestul literaturii

Unde miroase a c... miroase a ființă
am văzut stâlpi îmbrățișați de propriul lor vis
luminau
apă care bea apă
pur și simplu nu pot să arăt ca un vulcan
stau și citesc în arestul literaturii
cum un bărbat poate fi veioza de noapte
a unei cărți
pe o stradă îngustă în Portugalia
cineva șoptește numele meu

*ahora somos un povo livre
miros a ființă*

Poet cap-de-mort

Caut în cap ce este în inimă. Abia m-am trezit
și viața e pe sfârșite
mă gândesc la capul poetului mort
e dimineață primesc de pomană
mânânc la capul poetului
sunt obosit nițel de neștiință
lumea se dă în vânt după diplome biografii
de poeți
și morminte de câini
un fluture așezat pe litera Alpha
mișcă vesel din coadă
mă privește și tace
poet cap-de-mort
inima latră cu o putere care sperie
găinile din vecini

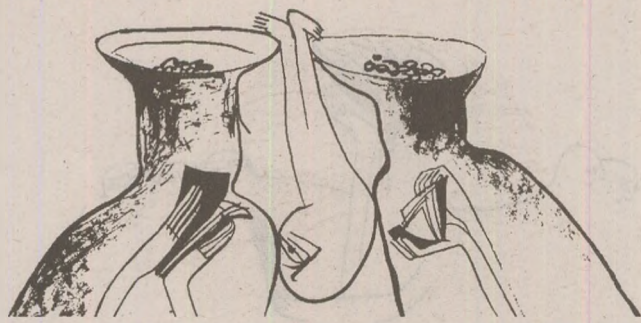
Piramidele mele

Por señor Llosa

L-am văzut pe Julito la București
bărbații latini sunt frumoși
concepți cum sunt în piramidele morții
părea un zeu cu pene
lumina obosit încăperea
orașul nepăsător. Am stat lângă el
și poza voalată mi-a răs în nas
la Craiova.
Piramidele mele nu suportă
piramidele lor

Poetul care-L va detrona

La 44 de ani am câteva fire de păr alb
în barbă.
S-ar zice că sunt cochet dar
capul plutește deja în țara zăpezilor veșnice
ca într-un poem chinezesc din secolul patru
într-un fel sunt și eu un poet chinez
care a cunoscut marșul cel lung
revoluția culturală
și suficiența numărului doi
în timpul celui mai vândut scriitor din lume
după Ecleziașt.
E posibil ca Dumnezeu să fie ironic sau chiar
anti-ironic
atunci când privește amuzat spre locul doi:
nici în poezie nu există două fire de păr
la fel –
în secolul patru
al meu
sau al poetului care-L va detrona într-o zi ■

literatură

crisoare din Paris

Cuvinte esențiale

numite concepte, noțiuni, sintagme, considerate multă vreme adevărate cuceriri ale gândirii, ale practicii social-politice (și la constituirea cărora s-a ajuns cu greu, ca la niște probe sigure ale „progresului”) au început să-și piardă stabilitatea, să fie puse mereu mai mult sub semnul întrebării, mai ales când s-a văzut ce dat și la ce au dus: umanitate, umanitate superioară, nenire, unitatea genului uman, umanismul, umanitarul analiza și critica lor ocupă locul central în eseu *Umanitatea erdută* a lui Alain Finkielkraut. Anumite cuvinte esențiale au trezit peste noapte – uneori o noapte a ororilor și aimei organizate, ca în cazul universului concentraționar toate culorile – lipsite de grandioasa lor esențialitate; au pierdut față de puritatea, neprihănirea. De dragul lor, a nenirii întregi sau, dimpotrivă, a unui om „superior”, fost sacrificați oamenii, cu zecile de milioane; a fost socotit omul, bietul om precar al secolului 20, pe altarul or cauze generale, al unor interese așa-zicând mai înalte. ocesul acestei „nesocotiri” nu s-a încheiat, chiar dacă a pierdut față de agresivitate – e ceea ce îi dă serios de indit seriosului nostru filosof. Nu e vorba pentru el imai de trecut, trecutul totalitar, ci de prezentul atât spectaculos diferit de acesta – și poate mai ales de or, un viitor rău pregătit în absența spiritului critic și unor necesare semnale de alarmă... Titlul importanței rții publicate de Hannah Arendt în engleză acum 45 ani a fost rău tradus în franceză, ca și în română astăzi, i sintagma, trimițând doar spre trecut: *Originile talitarismului*. Adevăratul titlu, neignorând implicațiile tuale ale fenomenului, suna astfel: *Le fardeau de notre mps*. Al timpului „nostru”.

Neuitarea, memoria istorică etc. nu sunt suficiente, ai ales că uneori camuflezază sau chiar legitimează lele prezentului sau de-a dreptul crimele, cum a fost izul cu cele întâmplate în fosta Iugoslavie, crime generate i de amnezia istorică, ci exact dimpotrivă, ciudat lucru, e exacerbarea neuitării, de absolutizarea oarbă – în in prezent – a memoriei istorice...

„În același timp muritoare și ucigașă, ideea de umanitate i mai poate fi de aici înainte utilizată nici gândită cu ocentă. Trebuie altfel apărută și altfel concepută, trebuie

vegheat ca ea să se mențină vie, dar în așa fel ca să nu înceapă din nou să ucidă. Această povară a timpului nostru (trimitere la veritabilul titlu al *Originilor totalitarismului*), timpul nostru și-o asumă voindu-se mereu mai cosmopolit și mereu mai umanitar. Dar compasiunea când nu-i trecută prin gândire și prin decizia de ordin politic, cosmopolitismul, când se vedează de conținut – și comunicarea, când devine abstracțiune planetară, nu înfruntă în nici un fel relele de care oamenii și ideea de umanitate au pățimit. Dacă relația de tip turistic cu lumea ar trebui să devină singurul garant al eliberării și împlinirii omului și dacă doar ea ar trebui să constituie răspunsul în fața spectrului înfricoșător, atunci, cu adevărat, n-ar trebui oare să conchidem că acest «secol despot», cum zice Mandelstam, a fost, în plus, și un secol «pour rien»?»

N-aș înclina să cred că partea întâi a eseului lui Alain Finkielkraut – cu a sa analiză istorică, primul război, revoluțiile, nazismul, stalinismul –, interesantă și dreaptă în sine, rămâne totuși „autonomă” și nu se prelungește decât artificial în cea de-a doua parte a sa, analiza îngrijorată a problemelor prezentului; altfel spus că lucrurile nu se leagă convingător, nu decurg bine unele din celelalte. Înclin mai degrabă să văd *legătura*, felul cu unele „dau” în celelalte, chiar dacă nu seamănă decât prea de departe...

În paranteză: un interviu cu autorul cărții apărut recent într-un hebdomadur se înscrie sub răsunător-amarul titlu: „Nu mai suntem cetățeni, ci turiști”. Amar, dar nu pesimist, ținând seama că autorul nu vrea să se dea exponent al categoriei stigmatizate de Bernanos: pesimiștii ca „imbecili nefericiți” spre deosebire de optimiștii – „imbecili fericiți”.

Închid paranteza, întorcându-mă la *Epilogul* cărții. Hannah Arendt scrisese că există un cuvânt definitiv pentru dispoziția afectivă a omului modern: resentimentul. Împins de acest resentiment fundamental, omul „proclamă că totul este permis și crede în secret că totul este posibil”. A daug – eu – că „resentimentul” este o categorie introdusă de Max Weber, iar cealaltă – cu al ei iresponsabil „totul este permis” ne vine din *Frații Karamazov*...

Comentariul lui Finkielkraut: „Axioma «totul e permis» și-a revelat puterea devastatoare în crimele săvârșite în numele umanității universale ca și în cele ce se revendicau de la ideea unei umanități superioare. Rezumând lecția catastrofei, Hannah Arendt afirmă în același text că singura alternativă la nihilismul resentimentului este grațitudinea – «o grațitudine fundamentală față de cele câteva lucruri elementare ce ne sunt invariabil date, cum ar fi viața în ea însăși, existența omului și a lumii...»” Cartea lui Alain Finkielkraut poate fi citită în cheie polemică, dar și în cheie afirmativă, în apărarea (filosofico-emoțională sau nostalgic tradițională...) a acestor „câteva lucruri elementare”, doar câteva.

Lucian RAICU
decembrie 1996

Emil Brumaru
CERȘETORUL DE CAFEA

Cîntecel de spus degeaba

Florile mov
Se deschid pe degeaba
Zădarnic le rog
Să-mi mîntuie graba

De-a fi și-a iubi
Pe-oricine mă chemă-n
Odăi de-oglinzi vii
Pe paturi de-alamă

Ca-n dulce istov
Să mîngîi podoaba
Florile mov
Se deschid pe degeaba

eroare de istorie literară

Un succes al didacticii românești de după 1990 este revenirea la manualele alternative, la toate ciclurile de învățământ. Un manual bun pentru ciclul primar este *Limba română. Citire. Comunicare. Lectură*, Clasa a II-a, apărut la Editura Aramis. Autori: regretata Marcela Peneș, o dascăliță profund devotată învățământului

rimar românesc și prof. Vasile Molan, autorul unor cărți articole metodice, precum și al unor antologii școlare unoscute și utilizate de către învățători la clasă.

Totuși în manualul amintit la p. 107 e prezentă o eroare de istorie literară. Poezia *Primăvara* de Gheorghe Tăutu este atribuită lui Vasile Alecsandri.

Gheorghe Tăutu (1823-1885) – poet din epoca ostpașoptistă este puternic influențat de poezia patriotică de militantismul politic al poetului *Deșteptării României*. Chiar versurile satirice apreciate în epocă reiau situații și

teme din comediiile și vovedilurile lui Vasile Alecsandri. Eliogiat în prima istorie a literaturii române – *Conspect asupra literaturii române și literaturilor ei de la început și până astăzi în ordine cronologică* de Vasile Gr. Popu, București, 1875, este prezentat ironic în majoritatea istoriilor literare indeosebi în cea a lui G. Călinescu.

La Gh. Tăutu, poezia *Primăvara* este un fals pastel,

pentru că revenirea anotimpului renăscător și dătător de speranță este salutată și cu nădejdea unirii românilor: „Dar la anul primăvară,/ Pe români tu să-i găsești,/ Înfrățiți și în hotară,/ Și-n munți, câmpii și unzi cerești;/ Și, românii frați c-o țară/ Cântând viu neconțeni;/ Salutare, primăvară/ Frumos timp, bine-ai venit!” Ultimele versuri sunt refrenul celor opt strofe octave din poezia lui Gheorghe Tăutu. Este semnificativ că în ultima octavă refrenul „Salutare primăvară! Timp frumos, bine-ai venit”, este modificat cu o inverisune. *Frumos timp, bine-ai venit*, pentru a marca trecerea (sau concordanța în viitor – „Dar la anul primăvară”) de la planul naturii la cel social-politic.

În manualul de *Limba română*, clasa a II-a sunt preluate șaisprezece versuri, structurate altfel, în patru catrene, menținându-se refrenul după versul 6, respectiv 14: „Salutare, primăvară!/ Timp frumos, bine-ai venit”. Exaltarea sufletească din pastelurile despre primăvară ale lui Alecsandri a făcut posibilă această „apropiere” care a dus la o eroare de istorie literară.

Ion BUZAȘI

memorialistică

S-a spus despre amintirile din închisoare ale foștilor deținuți politici că, prin evocarea nemijlocită a infernalului spațiu carceral, ele s-ar constitui ca un *prim cerc* al suferinței. Dar aceasta s-a răsfrânt în chip dramatic și asupra familiilor, care, uneori, au lăsat și ele mărturie nu mai puțin tulburătoare privindu-i pe cei dragi și despre cât le-a fost dat să îndure, în urma arestărilor și condamnărilor, nu o dată la grei și lungi ani de închisoare. Ele s-ar înscrie într-un *al doilea cerc*, așa cum se întâmplă cu destule însemnări *post-festum* ale urmașilor, printre care și volumul Dorinei Al-George, *Șocul amintirilor*, aflat acum la ediția a doua. Paleta lor e mai largă, dar faptele și evenimentele trimit mai totdeauna spre existența eroului principal. Este vorba de reputatul medic și orientalist Sergiu Al-George, soțul autoarei, devenit și mai cunoscut prin aceea că a fost inculpat și condamnat în procesul Noica (sau Noica-Pillat), azi de notorietate prin documentele privitoare la el, numeroase, publicate în ultima vreme.

Sergiu Al-George, având o ascendență ardeleano-basarabeană, a intrat în liceul militar, după care a terminat la cel civil. Aici, a fost coleg și chiar prieten cu Paul Georgescu, criticul marxist de mai târziu, de care se va despărți datorită opiniilor politice fundamental diferite. Strălucit student al Facultății de Medicină și apoi asistent universitar într-o clinică O.R.L., este îndepărtat pentru că avea alte convingeri decât ale celor care dirijau dictatorial, regimul „democrat popular”, manifestându-și opoziția în mod fațis. Când soția lui semnase adeziunea de intrare în P.C.R. și arătându-i-o, spre consultare, tânărul medic o rupse chiar în fața colegilor. Consecințele, cum văzurăm, nu s-au lăsat așteptate.

Autoarea îl descrie pe Sergiu Al-George ca pe un spirit efervescent, „orgolios”, perfect conștient de valoarea lui. În afară de medicină, unde a întreprins cercetări pe cont propriu, încă de pe acum, se ocupa de sanscrită, tibetană, de probleme de filosofie și lingvistică. Îl admira la modul superlativ pe Mircea Eliade și acesta îl prețuia la rândul lui. Cartea de mai târziu, lucrare de referință în materie, *Arhaic și Universal*, o scrisese, ne informează Dorina Al-George, „numai pentru Mircea Eliade”. Orientalistul, mai exact, indianistul, evoluează, fie și prin corespondență, în cercul unor personalități, precum autorul *Tratatului de Istoria religiilor*, Emil Cioran, Constantin Noica. Fiind singurul rămas în țară, de acesta îl va lega o mare prietenie. În 1958, preveniți de arestarea filosofului, soții Al-George face să dispară hârtiile „compromițătoare”, în afară de o scrisoare a lui Emil Cioran, care va constitui o probă capitală în proces. Autoarea îi adresează cuvinte grele în amintirile ei, numindu-l „cel mai mare aducător de nenorociri”. „Și l-am urât și mai tare pe marele stilist, marele moralist, marele filosof al sec. XX – marele meu dușman personal – Cioran, care, cu voia sau fără voia lui, stă la originea procesului Noica.” Un alt capăt de acuzare a fost romanul lui Mircea Eliade *Pădurea interzisă (Noptile de Sânziene)*, care a circulat printre prietenii și apropiații familiei Al-George.

Unul din momentele care se ține minte este acela în care autoarea descrie arestarea soțului ei, în toiul nopții. Ea se dovedește un bun observator psihologic, știind să filmeze până la detaliul infinitesimal, cu încetinitorul: „Sunt în măsură să știu exact care este durata timpului care-ți despică existența în două; zece secunde între sonerie și deschiderea ușii (eu am deschis), când îi vezi pe cei trei emisari ai infernului, zece secunde cred că se scurg și pe eșafod, între momentul când capul atinge butucul și tăierea securii care ți-l despică.”

Depus la închisoarea Uranus și apoi la Pitești, unde a fost anchetat aproape un an, Sergiu Al-George este judecat și condamnat la 7 ani închisoare, din care avea să execute 5. Revoltată de marea nedreptate ce i se făcuse soțului ei, Dorina Al-George izbucnește, parafrazându-l pe Marin Preda (respectiv, pe Apostolul Pavel): „Dacă justiție nu e nimic nu e.”

Autoarea mărturisește că n-a vorbit în casă niciodată sistematic despre viața din pușcărie: „...tot ce am aflat sunt zădări ale unui întreg din care cu greu acesta mai poate fi reconstituit.” Și totuși câte ceva esențial a reținut, ca, de exemplu, munca silnică din lagărul de la Balta Brăilei, așa cum o relatează Sergiu Al-George: „...după 10

Al doilea cerc

ore de cărat roabe de pământ, urcate pe dig, seara nu mai erai decât o grămadă de oase frânte, și nu-ți mai doreai decât să vină moartea și să se isprăvească grozăvia.” Ce mare lucru însemna în acele momente pentru deținuții care erau niște „zdrênțe umane” o turmă de oi la păscut, aproape de ei. „Aceste biete făpturi ale Domnului, aceste oi binecuvântate ne reinserau într-un fel de Ordine Universală, de care eram atât de lipsiți și de care aveam atâta nevoie. Binecuvântate să fie oile.”

Nu mai puțin impresionantă este eliberarea din închisoare. În gara Apahida, unde urmau să ia trenul spre București, foștii deținuți, ieșiți de la Gherla, erau însoțiți de paznici civili, „care le-a făcut aspre recomandări – să nu comunice cu nimeni, să stea pe locurile pe care au fost așezați, să nu răspundă la întrebări.” Și Dorina Al-George citează din memorie: „Am început să fac câte un pas, doi, să mă uit pe furis la oamenii liberi, dar mă întorceam la locul unde fusesem așezat.” Nu-i venea să creadă că e liber. Faptul îl resimte ca pe un adevărat șoc. Reflexele închisorii nu dispar imediat. Această stare de spirit o trăiește aproape identic un alt fost deținut, Florin Constantin Pavlovici, și relatată în cartea lui *Tortura pe înțelesul tuturor*. Ajuns în gara București, Sergiu nu mai știe să vină acasă și se duce la un prieten. Uitase numărul de telefon și nu mai știa dacă familia și casa mai există: „Era ca un mecanism – notează autoarea în amintirile ei ce conțin momente de înaltă tensiune – în care se părea că o piesă fusese definitiv stricată.”

În marea familie a soților Al-George au fost și alți deținuți politici, pe linie basarabeană, și nu numai, deportați pentru mulți ani în Kazahstan sau în lagărul din înfriguratul Sverdlovsk. Un văr al autoarei luptase pe frontul de Est și apoi făcuse temnița grea la Poarta Albă și la minele de uraniu. Un altul, căzut prizonier la ruși, a fost internat într-un lagăr de muncă la Cercul Polar. Modelul sovietic se impunea și în România încă mult mai sever ca în alte domenii.

Deși declară că nu are pretenția de a fi scriitoare, Dorina Al-George probează capacitatea de a descrie plastic. E o bună povestitoare. O coincidență nefericită face ca mormântul lui Sergiu (decedat în 1981) de la Bellu să se găsească în imediata vecinătate a mormântului în care a fost reînhumat Gheorghe Gheorghiu-Dej, „la o distanță de nici o sută de pași, care a cărat mii de roabe de pământ pentru gloria acestui faraon, ani de zile, de dimineața și până seara, pe ploaie și pe arșiță, flămând, insetat și gol.”

Dorina Al-George și-a notat și câteva „instantanee” de la procesul care s-a judecat la Tribunalul Militar din Strada Negru Vodă („nume ce ne-a umplut de groază ani de zile”). Acolo, a cunoscut-o pe soția lui Păstrel Teodoreanu (și el în același lot), care „era în câmpul muncii”, ca măturătoare de noapte, dar ziua redevenea Doamnă. Emoționant pentru iubirea și devotamentul conjugal este răspunsul Corneliiei Pillat, când securistul

i-a comunicat că soțul ei, Dinu Pillat, a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică și a întrebat-o „ce-o să faceți acum?” Cu o mare demnitate, i-a replicat: „Am așteptat doi ani și o să mai aștept douăzeci și trei.”

Un capitol generos este rezervat prietenilor lui Sergiu Al-George. Incriminata scrisoare a lui Cioran, de care vorbește autoarea, le fusese adusă de C. Noica, pe-atunci, cu domiciliu obligatoriu la Câmpulung. Epistola nu era oarecare, ci *Lettre à un ami lointain*, care fusese și publicată și unde românii, după revoluția din Ungaria din 1956, erau tratați „ca având vocația de sclavi, iubind această vocație”. Dorina Al-George a reacționat negativ, fapt ce i-a fost transmis lui Cioran. După ieșirea din închisoare, Noica se simțea vinovat și nu știa cum să-i mai ceară iertare lui Sergiu Al-George. Iată un fragment de scrisoare: „Dragă prietene, nădăjduiesc că ai primit rândurile mele și că ai înțeles din ele și câtă suferință mi-a pricinuit răul pe care ți l-am făcut și câtă rușine îmi este să dau ochii cu D-ta.”

În afară de Nicu Steinhardt, prieten din închisoare, și de încă alții, Sergiu Al-George a fost foarte strâns legat de Alecu Paleologu, căruia îi botezase și băiatul, pe Toader, azi intelectual de anvergură europeană, ambasadorul nostru în Danemarca și Islanda. Se întâlneau frecvent atât la București, cât și vara la 2 Mai, într-un cerc mai larg. Dorina are un dinte împotriva lui. Odată, în cadrul unei discuții socio-etico-filosofice, Alecu P. ar fi adoptat un punct de vedere „violent marxist”, ceea ce „l-a scos din fire pe Sergiu.” Au urmat și alte momente critice, care au culminat cu o frază care Dorinei i s-a părut minimalizatoare și ultragianță la adresa lui Sergiu, decedat. Acesta i-ar fi spus lui Al. P. că „femeile din India poartă acum pantaloni. Ha. Ha.” Soția reacționează emoțional și cred excesiv, ajungând, ca din acel moment, să rupă relațiile cu vechiul prieten.

Cu I. D. Sârbu, Sergiu Al-George împărțise patul în lagărele din Balta Brăilei. După ce a ieșit din închisoare, a lucrat ca vagonetar în mină. Își făcuse și o carte de vizită: „Ion D. Sârbu, vagonetar”. Autoarea îi apreciază curajul și umorul, de asemeni, impresionanta corespondență, trimisă lui Sergiu.

O prietenă apropiată a familiei Al-George a fost indianca Amitha Bose, specialistă în literatura română și în opera lui Eminescu. Ea l-a ajutat pe Sergiu s-o cunoască în India pe Maitreyi, eroina lui Mircea Eliade din romanul omonim. Pagini dense găsim în carte despre acest personaj, intrat oarecum în legendă, care ținea să-l revadă neapărat pe iubitul de altădată. Întreprinde chiar o călătorie în America, la Chicago, dar Eliade a primit-o glacial. Maitreyi rămâne adânc dezamăgită, trăiește o veritabilă dramă în neputința de a „reinnoda dialogul de acolo de unde a fost întrerupt”. Vine și la București să-i cunoască familia și, în final, se decide să scrie o carte, cu o viziune personală asupra aceluiași subiect, *Maitreyi*, redactată în limba bengali și tradusă apoi în engleză.

Sigur, au rămas și alte fapte în afara comentariului meu (de ex. istoria spectaculoasă a celor două familii, a Dorinei și a lui Sergiu, călătoriile și participările lui la congrese de memorialistică), dar mă opresc aici deocamdata. Ce constatăm după lectura volumului *Șocul amintirilor*? Autoarea este o intelectuală cultivată, fină, care mănuiește un limbaj de ținută, scrie fluent, fie însuflețite pagini memorialistice, fie adevărate eseuri. E greu, dacă nu imposibil de găsit azi un medic de circă plimbându-se degajat în literatură de la Ovidiu la Eminescu, Francis Jammes, Thomas Mann, Robert Musil, Bulgakov, Marin Preda, Nichita Stănescu. Ea nu numai că povestește atractiv, ținând mai mereu treaz interesul cititorului, dar apelează și la metaforă, la „sângeroasa metaforă” cu oile măcelărite și cu măcelărirea bisericilor din București. Sunt și unele fragmente sentimentale și chiar patetice, cum singură o recunoaște, și unele de strictă specialitate, însă tonul îl dau amintirile ei despre Sergiu, despre avaturile lui dramatice prin închisori și lagăre de muncă. Uneori, evocatoarea din *al doilea cerc* parcă intră, măcar în anumite momente, în concurență cu memorialiștii primului cerc.

AI. SÂNDULESCU

critică literară

Cum evoluează, cum se maturizează un tânăr cronicar? La început, opiniile îi sunt ferme, tăioase, peremptorii, iar stilul – naiv, emfatic, cu prețiozități de seminar universitar. Vrea să arate cât știe și introduce în spațiul unei recenzii considerații savante, interpretând în exces și trecând dintr-o subtilitate în alta. Cititorul avizat surâde: treptat, criticul își va limpezi expresia și își va lărgi orizontul, renunțând la scientisme și la tonul dogmatic al începătorului, pentru a înregistra nuanțele literaturii. Unghiul ascuțit al unei metode sau, mai larg, al unei concepții asupra literaturii se modifică în timp, pentru ca susținătorul lui să nu rămână obtuz: operele pe care le citește sunt atât de diferite, încât, în percepția și înțelegerea lor, un „liberalism al conștiinței” (cu formula lui Thibaudet) devine imperios necesar. Adesea, nu este valoros ceea ce ne confirmă presupuzițiile, teoria, sistema, ci tocmai ceea ce ni le răstoarnă.

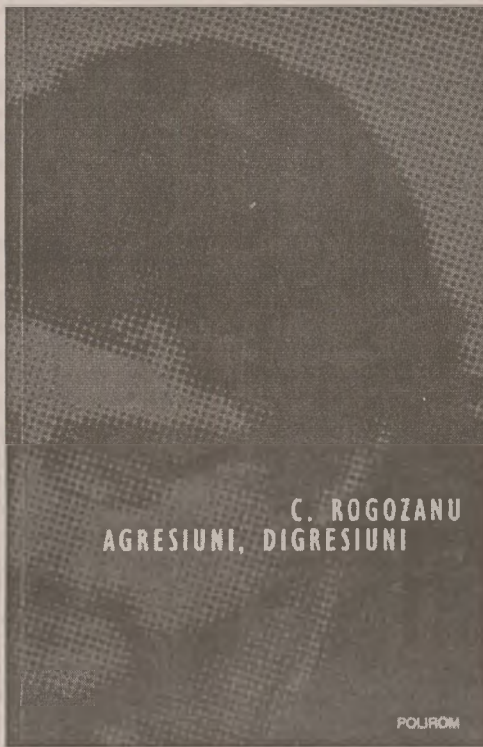
O evoluție inversă are C. Rogozanu, cronicar la „România literară”, la puțin timp după absolvirea Literelor bucureștene, și „prelins” apoi, în alte publicații deloc obscure: „Observator cultural”, „Evenimentul zilei”, „Suplimentul de cultură”. Chiar dacă textele sale strâns în volumul *Agresiuni, digresiuni* n-ar fi date, s-ar observa cu ușurință traseul involutiv al autorului, de la statutul de tânără speranță la cel de certă dezamăgire. Un comentariu pe marginea romanelor lui Mircea Nedelciu, publicat în 2002, arată finețe analitică și originalitate în interpretare. C. Rogozanu operează în *Batiscaful literar*, cu instrumentele criticului, atent la concretul operei și preocupat, totodată, să identifice structuri de adâncime: „Dacă în *Zmeura de câmpie* există o incertitudine în ceea ce-l privește ca personaj, în *Zodia scafandrului* Zare Popescu își capătă profilul de personaj tradițional. Relațiile sale cu textul sunt clasice. Ar fi un personaj și atât dacă nu i-am ști istoria românească zbuciumată. În general, acest roman autobiografic folosește rețete consacrate de confesiune (jurnalul, metatexte cu efect lămuritor, și nu ambiguizant). Primul, Zare Popescu, schimbă perspectiva acestui tip de biografism – el atrage atenția că experimentul nu a dispărut, ci s-a transformat în sondare calculată, cu arme tradiționale.” (pp. 100-101). Acesta fiind nivelul cel mai înalt, aproape tot restul volumului e o cădere continuă, un picaj care nu se mai termină. Așa cum nu face distincție între „loisir și studiu”, comentatorul ajunge să nu mai vadă vreo diferență între critică și publicistică. El nu scrie, de fapt, cronici literare (cum susține Nicolae Manolescu, pe coperta a IV-a a volumului de față), fiindcă nu are răbdarea de a citi cărțile pe care se ambiționează să le evalueze. Tehnica, nu foarte abilă, dar eficientă până la un punct, este aceea de a umple coloanele recenziei cu considerații generale, vizând mai degrabă contextul scrierii/apariției unei cărți, decât textul propriu-zis. Într-o parodie de Bourdieu, tânărul analist vorbește frecvent despre negociere în comunicarea culturală și diferitele tipuri de retorică autolegitimantă, despre conflicte simbolice în țarcul literar, despre câmpuri de influență, *rating*, *target* și alte asemenea; ori, mai „aplicat”, despre critica noastră „conservatoare” și „desuetă”, despre autorii „fumați”, despre „prăfuita exhaustivitate” a istoriei literare, „provincialismul” criticii de poezie, „complexul literaturii «complexe»” și „secta ocultă a literaților fundamentalști”. Pe versantul pozitiv al textelor sale regăsim, invariabil, literatura comercială ca model de urmat și cultura populară ca mediu adecvat. Dacă Octavian Paler și Al. Paleologu, Nicolae Breban și Andrei Pleșu, Gheorghe Grigurcu și Gabriel Liiceanu, Dan C. Mihăilescu și Al. Cistelean sunt valori nesigure, taxate prin calificative aspre (despre Paler: „nu am gustat niciodată textele acestui personaj”; despre Paleologu: „gândul liber prin țarcul literaturii naște monștri”; despre Liiceanu: „scrie un jurnal eu multe pasaje plicticoase, dar și cu câteva găselnițe haioase”; despre Grigurcu: „a luptat pentru un adevăr din care nu a mai rămas mare lucru”...), formația BUG Mafia e, în ochii lui C. Rogozanu, generatorul adevăratei poezii a anilor '90. Iar manelele, ei bine, manelele reprezintă un

Daniel Cristea-Enache

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Marea conspirație

C. Rogozanu, *Agresiuni, digresiuni*, Editura Pollrom, Iași, 2006, 344 p.

vector de asalt asupra canonului cultural autohton. „Bineînțeles – notează sarcastic autorul – rafinatul intelectual român ignoră fenomenul, nu-i dă nici o importanță culturală.” (p. 155).

A deranjat agresivitatea lui C. Rogozanu, convocată și în titlul acestui volum de debut. La o privire mai atentă, însă, o asemenea „critică” e un motiv de bucurie. O deconstrucție veritabilă, cum a făcut de pildă Eugen Negrici cu poezia lui Nichita Stănescu, este mult mai dureroasă pentru un autor decât astfel de petarde publicistice, care explodează în mâna celui ce le lansează. Este dificil să iei în serios un comentator care afirmă că a face filiații de istorie literară e „un joc impresionist” ori că din „perioada «revoluționară» a lui Cossașu nu aflăm o nemaipomenită criză de identitate”. Nu sunt simple scăpări, lacune jenante, dar remediabile: sunt expresii ale fuduliei, ale unei infatuări uimitoare în contextul realizărilor efective ale emitentului. E comic că autorul unei teze de licență despre jurnalele din literatura română n-are știință că *Timpul trăirii*, *Timpul mărturisirii* și *Jurnal parizian* de Eugen Simion nu sunt două jurnale, ci unul singur, cu titlu și subtitlu; după cum e la fel de comic că autorul unei

teze de master despre proza lui Tudor Arghezi afirmă, fără a clipi, că „metafora și parabola sunt arme extrem de rudimentare”.

Efortul vizibil al celui care pune pe hârtie asemenea enormități este să deplaseze, mereu, centrul și logica discuției și să transfere, așa-zicând, responsabilitățile. Mai toți scriitorii afirmați înainte de 1989, dimpreună cu criticii lor, au un fel de vinovăție abstractă, adusă la concret prin neputința sau neplăcerea lui C. Rogozanu de a-i parcurge. Literatura lor este de necitit din simplul motiv că nu o poate citi el. Sunt inadaptații la noua lume, smulși din contingent, fără contact cu realitățile de azi. Pe de altă parte, dacă un Octavian Paler sau un Andrei Pleșu au succes nu numai la critică, ci și la publicul larg, aceasta nu reprezintă o notă bună, ci una rea. C. Rogozanu își uită subit toate teoriile anterioare în legătură cu *rating*-ul și cu *box-office*-ul, pentru a arăta rețetele utilizate de acești scriitori. Dar nu pleda el pentru rețetă, pentru varierea de registre, pentru modelul Umberto Eco? Aparent inflexibil în convingeri și tăios în exprimarea lor, C. Rogozanu este de fapt un comentator cameleon, care-și schimbă cu nonșalanță opiniile. În unele cazuri, trece un timp pentru ca autorul să se răscucească la 180 de grade. În „cronica” la *Ultima cruciadă* de Alina Mungiu, laudă cartea („O poveste cu toate ingredientele – suspans, mister, acțiune – este construită cu simț de răspundere, cu uneltele literaturii fine”), pentru ca, în *digresiunea* ulterioară, să spună că „romanul e unul mediocru”, „oricât s-au străduit revistele prietene să-l protejeze”. Dar există și situații când bascularea opiniei se petrece în același text. Astfel, *Ușa interzisă* a lui Gabriel Liiceanu, acel jurnal „cu multe pasaje plicticoase” (la p. 55), devine „o carte de memorialistică bine scrisă” (la p. 56).

Tânărul autor are probleme cu construcția propriilor texte, cu argumentarea opiniilor, dar nici un fel de reținere în legătură cu formularea acestora. Exprimarea (tranzitivă, „vioaie”, „haioasă”, de tabloid citit în metrou) o ia înaintea reflecției, dacă nu o suplinește. Între cele două etape este de multe ori un decalaj vizibil. Avantajul acestei modalități de a face critică literară constă în dezinhibarea, relaxarea, firescul limbajului, saturat de locuri comune. Față de „păsărească” altor critici, scrisul lui C. Rogozanu e o agreabilă pauză de respirație. Însă riscurile de a comenta opere literare așa cum comentăm un meci din tribună (mestecând și scuipând semințe, mai aruncând o înjurătură către echipa adversă) sunt majore.

Cât despre echipa adversă... Inamicii lui C. Rogozanu sunt „conservatorii” din cultura română, fie ei comuniști ori neocomuniști, pătinișeni, apolitici cu ghilimele ori reacționari în sensul tare al termenului. „Impostura elitei românești”, „fața fanatică și hidoasă” a celor de la Grupul pentru Dialog Social i se dezvăluie tânărului autor atunci când i se refuză, de către consiliul revistei „22”, o colaborare. Întâlnim des, în paginile volumului, acest tip mărginit de personalizare: revistele se „luminează” când semnează C. Rogozanu în ele și se „întunecă”, atunci când el pleacă. „România literară”, „Evenimentul zilei” nu mai sunt ce-au fost pe vremea lui Costi: iar „22” nu reușește să atingă această fază de dezvoltare. N-aș insista asupra unor astfel de elemente, dacă autorul însuși nu le-ar acorda atâta importanță. Axiologia lui este puternic influențată de criterii extraliterare, cărțile fiind evaluate după afinitățile și repulsiile sale. Un cronicar umoral e, desigur, o contradicție în termeni. Dar, din nou, mi-e greu să înțeleg vehemența lui C. Rogozanu pe tema „grupurilor de influență”. Nu justifică el subîmpărțirea culturii în asemenea câmpuri și nu era încântat de pragmatismul autorilor și criticilor ce reușesc să formeze curentul de opinie literară?

Ratarea lui C. Rogozanu mi se pare simptomatică, și cu atât mai tristă cu cât un text ca *Adolescență cu Derrida* dovedește calități rămase neexploatare. Preocupat până la obsesie de dinamica succesului, acest tânăr deloc lipsit de inteligență a ajuns să ilustreze eșecul – datorat, bineînțeles, celor mai urâte mașinațiuni, marii conspirații împotriva lui. ■

critică literară

Gheorghe Grigurcu

SEMN DE CARTE

Fiziologie de critic

Pentru a nu mai vorbi despre „anonimatul” care, în condițiile date, n-ar putea fi decât o cochetărie. Lipsa cărților e desigur o problemă reală. Criticul se plânge de dificultatea de a-și procura cărțile de care are nevoie (nu în ultimul rând, ni se dă de înțeles, pentru că sunt scumpe). Lucrurile se complică și mai mult când intervine strategia persuasivă a autorilor (locali sau mai îndepărtați), o veritabilă tortură nu doar pentru dl Diaconu – îl putem asigura din partea noastră: „editurile nu-mi trimit cărți (excepția nu se pune), cât despre autori, o fac adesea cu un interes care mă descumpăneste. Nu-i interesează să fie citiți, ci comentați. Nu-i interesează adevărul – și gratuitatea – comunicării, ci minciuna reclamei. Un fel de târg care mă dezgustă. Cum însă rezist insistențelor, cum nu sunt nici concesiv, de la o vreme... mă abandonează”. Fie zis în treacăt, ne abandonează și unii autori care ne-au asaltat inițial și despre care am scris, dar care, între timp, s-au... ajuns?

Într-o perspectivă mai largă, exegetul sucevean formulează o sumă de observații asupra fenomenului literar actual în genere. Și avem impresia că fără a renunța la determinarea d-sale „provincială”, deoarece e foarte posibil să-i datoreze acesteia un spirit neconvențional, o deprindere de-a scormoni lucrurile mai în adânc, dincolo de suspentele aparente. O înclinație spre „exercițiile de luciditate”, favorizată de absența unor relații, inclusiv la treapta contactelor umane prea strânse, generatoare de eschive, pudibonderii, ipocrizii. Pretind unii că trăim într-un „haos”, într-un „mediu invadat de mediocritate și impostură”? Că „autoritatea critică” a dispărut după decembrie? Că, implicit, „era mai bine înainte”? Mircea A. Diaconu constată, pentru uzul nostalgicilor „poziția autoritară a câtorva critici (...) solicitată și acceptată, dorită și asumată, pentru că dădea un dezarmant sentiment de securitate și certitudine, al cărui corolar putea fi chiar anihilarea spiritului critic”, poziție care, alcătuiind un „jug de catifea”, constituia un „centru de putere” mai mult sau mai puțin agasant. (N. Manolescu este exceptat, deoarece i se adresează în rândurile următoare o reverență.) Pe de altă parte „impostura” și „mediocritatea” nu reprezintă un apanaj al democratizării. Sunt reamintite cu bun-simț, „valorile de maculatură patriotardă ori cedând convenționalului din anii comunisti”, „consecințele confruntării cu cenzura și, chiar în cazul scriitorilor notabili, impactul cenzurii interioare”. Cu toate că veleitarismul persistă în forme înnoite, situația de azi nu e chiar dezastruoasă. Am susținut și noi un punct de vedere similar. Gloriile locale tot mai inflorescente, premiile literare în exces nu ne sperie, nefiind în măsură a modifica ierarhiile literare: „S-a relativizat și gloria aceasta pe care statutul de scriitor o oferea poate înainte de '90. Nu e o glorie să fii scriitor. E o suferință. Dar vanitățile sunt educate în timpurile în care a fi scriitor era o glorie”. Viața literară își vede de drum, utilizându-i în fond pe veleitari în calitate de cititori fideli: „aflați la temelii piramidei, veleitarii sunt cei mai utili cititori. Dacă vor fi existând vreo mie

de cititori de poezie în țara asta, probabil că mai mult de jumătate din ei scriu la rândul lor versuri”. În schimb, învățământul nostru e departe de-a aduce literaturii sprijinul de care ar avea nevoie pentru promovarea valorilor mai noi în mediul tânăr. Câți dintre absolvenții de liceu, se întreabă dl Diaconu, au auzit de Virgil Mazilescu, de Ion Caraion, câți din cei care-l cunosc pe Mircea Dinescu de la televizor știu că e poet „sau în fine, a fost”? Incultura produce efecte teribile, fiind produsul unei exigențe extrem de scăzute a celor ce s-ar cuveni să vegheze la menținerea unei ștachete de promovabilitate onorabilă: „La București – povestea Marius Ianuș – o șefă de promoție credea că Ezra Pound e femeie. La Iași, după spusele Mariane Codruț, cineva (poate la o admitere, nu știu exact) ar fi vrut să comenteze poezia «Din ce-ați dedus» de Ion Barbu. Cu urechile mele am auzit că „iganiada” ar fi scrisă de Ionel Teodoreanu și că, pentru o lucrare de licență, cineva consultase «Amarul» (și nu Anuarul) «Arhivei de Folclor»...”

Suntem de acord cu Mircea A. Diaconu și atunci când d-sa se rosteste în favoarea cronicii literare, la ora actuală încolțită de spiritul universitar, doct, riguros, „metodologic” ca și de pragmatismul „hrănit de precizie și eficiență” comercial. Se află în chestiune „o specie care, dincolo de verdicte, mai are și plăcerea analizei din interior, a recreării unor hărți obsesionale, a problematizării prin îndoială”. E puțin probabil că lucrurile se vor schimba radical în următorii, să zicem, cincizeci de ani. Prin urmare nu e cazul să anunțăm printr-un anunț mortuar dispariția cronicii, ci să ne preocupăm de „dinamizarea ei, în așa fel încât, mai suplă, mai atractivă, (ea) să se adreseze publicului larg”. Și nu numai „publicului larg” putem adăuga, ci și „spiritelor rafinate” al căror gust se cuvine a se răsfrânge treptat asupra masei de cititori, a o (in)forma... Pledoaria pro-cronică a lui Mircea A. Diaconu nu constituie exclusiv o opțiune teoretică, fiind și ecoul unei practici personale susținute. Febrilitatea „provincială”, deschiderea ingenuă pe care o vădește criticul în profesiile-i de credință și în însemnările confesive se manifestă de asemenea în analizele consacrate unor cărți și autori, probând „pe viu” că exegetul trăiește, vorba lui Hermann Hesse, „în timpul foiletonului”. Călea pe care-o urmează e cea a depistării și încercuirii atente a unor nuclee ale creațiilor ajunse în vizorul d-sale, operație incununată de emisia câte unei observații care surprinde cu acuitate „specificul estetic”: „Caragiale stă permanent în umbra lui Alexandru Mușina. Poetul critică, ironizează, joacă farse, poartă diferite măști, acuză, blamează, e răzvrătit și sceptic, sarcastic și burlesc (...). Abia când îl citești pe Mușina vezi cât de aproape de Caragiale e Emil Cioran”. În răspăr cu impresia curentă a unei combativități subiectiv asumate, „Monica Lovinescu trăiește într-un fel de ipostază impersonală a sa, care – mai presus parcă de controlul propriei conștiințe, dar nu și dincolo de un mod anume de a trăi cotidianul – este supusă unor principii ce îi instituie statura morală”. Confruntându-se, în dialoguri ce ar parodia paradigma socratică, cu o suită de personaje hilar melodele, Luca Pițu se înfățișează ca și cum „ar trăi cu fantasma eroismului cavaleresc, fundat pe dorința confirmării nu a existenței unei iubite imaginare, ci a propriei existențe, fără s-o poată face altfel decât prin inventarea de confruntări hătre, iluzorii, pe motive dintre cele mai serioase”. ■

P.S.: Citesc în volumul de care m-am ocupat mai sus următoarele rânduri privitoare la persoana mea: „Așadar, nu e ușor să te cheme azi Gheorghe Grigurcu – din cauza mitului contradictoriu, edificat pe admirația câtorva, pe ura celor mai mulți”. Mi-ar fi greu, negreșit, să admit „admirația” ce mi s-ar purta (subiectivitatea criticilor e indicibil complicată, inclusiv, *hélas*, în cazul unor sancțiuni „pozitive”), dar la fel de greu mi-ar veni să accept că așa avea parte de... „ura celor mai mulți”. Nu mai puțin decât de... „ură”! Oare de ce? Deși de-atâtea ori imperfect, cum aș fi meritat-o? Îmi dau seama că cele câteva personaje care au format obiectul polemicilor mele mai insitente nu se bucură de-o foarte amplă simpatie. Nu mi-e jenă a mărturisi c-am primit destule mesaje epistolare ori telefonice din diverse părți ale țării ca și de peste hotare, cu sens aprobativ pentru opiniile mele. În consecință, n-am nici un indiciu că majoritatea confrăților m-ar contesta, ci, dimpotrivă, suficiente elemente pentru a susține, cu toată modestia, contrariul.

„P”rovincial” (ca și subsemnatul), Mircea A. Diaconu înfățișează o psihologie distinctă. Ea conține o asumare a „marginii”, pe jumătate resignată pe jumătate ironică, atitudine în care suntem îndemnați a citi nu atât efectul unei locații mai mult ori mai puțin accidentale cât o apartenență structurală (un prim indiciu de orgoliu apare prin sfidarea „prozaicei” explicații biografice): „Sunt un provincial, aș conchide: nu am tupeu, nici aroganță, îmi cenzurez vanitățile, mă îndoiesc de mine însumi, valorile în care cred se află în permanentă criză... și altele de felul acesta. Ar mai rămâne să spun că sunt și modest, nu?!” Domiciliul nu contează, se străduiește a ne convinge criticul care, ajuns la New York, declară că se simte „dezorientat”, cuprins de-o stranie atracție către „anonimat”. Acest „centru al lumii” i se pare o... provincie absorbantă, ceea ce n-ar fi decât o proiecție a propriei personalități asupra unui mediu totuși „fascinant”, pentru a anihila impactul unui contact dur. Nu e vorba nici de „modestie”, nici de inadaptare ci de o superbie corectivă a eului care nu acceptă delimitări fortuite. O exaltare a ființei intelectualului, o dereglare paradoxală a restricțiilor contextuale („după câteva zile, începusem să mă simt acolo ca în provincie: deopotrivă acasă și în exil; poate e un dram de nebunie”), prin ieșirea bruscă din claustrarea camerei de lucru dar și a ambianței anoste, în lume. Simțământul de anihilare a existenței se cere imperios combătut, anulat fie și prin probe minime de recunoaștere: „zile ori săptămâni stau aproape izolat, închis în mine, fără să am nevoie de nimeni, căci, însoțit de ai mei, îmi ajung cele câteva cărți și uneori o stare complementară de amorțire, pentru ca bruscă să aștept cu fervoare o confirmare a solidarității, un semn de prietenie, o dovadă exterioară că exist (...). De ce nevoia atât de pregnantă a unei confirmări sociale, a unei băi de cotidian (pe care mi-o procur în cele din urmă), când eu cred, la fel de mult și de constant, în singurătate”. Autorul se mișcă între două constraste. Pe de-o parte solitudinea studiosă, „asceza” trudei sale livrești care însă nu are suficientă voință pentru a se împăca cu sine, pe de alta dorința aprigă a comunicării, a confirmării din exterior, a ieșirii victorioase în societate. „Nebunia” unei extrovertiri care să păstreze și virtuțile introvertirii, într-o aspirație a întregului. Altfel zis o demonie care se folosește de pretextul situației periferice pentru a-și adjudeca și Centrul: „Acolo unde trăiesc eu, adică în mine însumi, se află și centrul și marginea”. Obsesia demoniacă dobândește un caracter fătâș: „numai un demon mă poate împinge să fac ceea ce se cheamă critică și istorie literară; să înțeleg, adică, de ce scriu alții, ce-i macină, să privesc totul ca pe-un spectacol care se desfășoară în același timp în afara mea și în mine”. Așa cum se mai întâmplă, complexul de inferioritate se convertește într-unul de superioritate ce se dorlotează într-un limbaj ce riscă însă o oarecare inflație: „Și dacă totuși scriu – în loc să citesc pur și simplu –, o fac deopotrivă din nihilism, din fascinație și din narcisism. Uneori e la mijloc orgoliul nelimitat că m-am născut pentru a spune lucruri care, altfel, ar rămâne pe veci închise în sine. E și bucuria ascunsă de a tăia arhitecturi ascunse în idee”.

Mărturisindu-și cu o ardoare adolescentină (provincia ne păstrează tineri, nu-i așa?) dorința de a-și dobândi o „conștiință radicală”, Mircea A. Diaconu își pune demonia la treabă. „Provincial” mai mult sau mai puțin aparent, exegetul ce se vrea infernal scrutează mai întâi ambianța proximă: „Dacă e vorba de Suceva, atunci nici nu știu ce să fac mai întâi: să prețuiesc singurătatea culturală – pe care aici o am din plin –, sau să disprețuiesc amalgamul, pestrițul, sordidul, vanitățile, impostura sufocante? Să deplâng absența unei biblioteci serioase, a unor reviste și edituri de prestigiu, a unor dezbateri fără intermediarul hârtiei, sau să mă fericesc că am aici anonimatul la care visam din copilărie?”. De fapt, ambele ipostaze sunt nesatisfăcătoare, întrucât singurătatea în cauză nu e sieși suficientă ci un rezervor de mari ambiții, fragilizând ființa, făcând-o mai vulnerabilă în fața adversităților.

Mircea A. Diaconu, *La sud de Dumnezeu. Exerciții de luciditate*, Ed. Paralela 45, 2005, 308 pag.

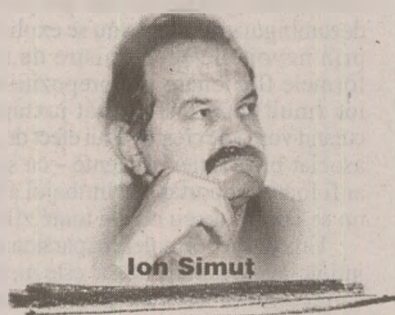
critică literară

Roman eseistic sau eseu romanesc (ceea ce e aproape totuna) sunt evadările posibile ale unui scriitor obișnuit cu spectacolul ideilor, cum e Octavian Paler. Pentru a-și desfășura „mitologiile subiective” sau „polemicile cordiale” într-un roman, scriitorul are nevoie de o recuzită esențializată, nu de o societate colcăitoare în fenomene și specimene umane. Pitorescul moravurilor și sociografia balzaciană a caracterelor sunt excluse ca variante de lucru. În loc de un oraș al tuturor tentațiilor ajunge o gară părăsită. Ca personaje, sunt suficiente un bărbat și o femeie, ca la începutul lumii, imaginați nu în rai, ci într-un fel de pustiu, în care timpul nu contează, ci numai confruntarea cu răul din om sau dintr-o societate refuzată și abandonată. În loc de complicații ale intrigii și de ramificații ale intereselor sociale, ajunge o așteptare vagă a ceva indefinit, care să fie tema esențială a romanului. Situația epică e minimală, ca să nu zic minimalistă, ca în *Așteptându-l pe Godot*. Un bărbat și o femeie, fără vreo relație sentimentală între ei, aflați într-o gară pustie, fără trenuri și fără călători, undeva într-un deșert, la capătul lumii, povestesc ce i-a adus aici. De la aceste premise se construiește romanul *Viața pe un peron* (ed. I, 1981; ed. II, 1991; ed. III, 2005). Cele două personaje nu au biografii în accepție tradițională, pe care să le rememoreze, cum ne-am așteptat. Ele sunt rezumatul a ceea ce gândesc. Prin urmare, meditația sfârșește în eseu. Rezultatul e un roman abstract-filosofic, nu concret-social. Îmbină tematic un proces kafkian al condiției umane cu absurdul beckettian al unei așteptări fără sens.

Naratorul, fost profesor de istorie, ține discursuri despre sine, face pladoarii și rechizitorii, își explică și își detaliază un mod de a gândi, se acuză și se disculpă, pune mereu sub semnul întrebării adevărurile consacrate. Ca fost șahist pasionat, joacă singur și cu albele și cu negrele. Preocupat de procesele istoriei, rostește tot el, alternativ, „ât rechizitoriul, cât și apărarea. Se definește ca un „solitar diletant”, adică „unul care trăiește în singurătate trăgând cu coada ochiului la lume” (p. 197). Mărturisitorul din *Viața pe un peron* are profilul ciudatului filosof din *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter* de Matei Calinescu. Prin ciudățeniile de comportament, pot fi luați drept „nebuni”. Amândoi au dorința de a se diferenția de ceilalți prin insolitul ideilor. Refuză masificarea, supunerea, uniformizarea, preferând marginalitatea. Pe cugetătorul din romanul lui Octavian Paler rațiunea îl desparte succesiv de lume, de Dumnezeu, de oameni, de dragoste și, în felul acesta, de viață. Decepția lui pornește de la imposibilitatea de a accepta o societate bolnavă, în care împlânzitorii de cobre ajung să domine și să pervertească relațiile umane. Frica dezumanizează și se răspândește ca o molimă. Omul însuși, ca ființă generică, se dovedește rău construit, incapabil să reziste la astfel de încercări. Mizantrop imperfect, pentru că mai crede cu intermitențe în capacitatea de recuperare morală a omului, cugetătorului nu-i rămâne decât să se retragă în singurătate și să se îndoiască de tot și de toate. Retrăgându-se în singurătate sau eșuând în pustiu, abandonează de fapt lupta, ca și însoțitoarea sa, Eleonora. Ei sunt niște evaziuniști care meditează de pe margine, fără a fi implicați în conflictul cu împlânzitorii sau dresorii. Meditează despre frică, evitând frica. Fug de rău (conformismul, supunerea), în loc să lupte cu el. Se autocondamnă la evazionism, căzând într-un păcat și mai mare (pasivitatea). Eleonora se face avocatul acuzării: „Ai predat istoria și le vorbeai elevilor despre un Robespierre în legătură cu care aveai multe rezerve. Dar te conformai celor spuse în manuale. (...) n-ai avut curajul să te lupți cu cobrele și te-ai luptat mereu cu propria dumitale umbră, luând-o drept cobră (...) Nu vreau să te jignesc asemănându-te cu împlânzitorii. Vreau numai să te fac să-nțelegi că le-ai ușurat efortul de a te transforma într-o victimă. Te-ai închis în casă și le-ai lăsat strada. Când ai deschis ochii, ei se aflau deja pe la toate răspântiile. Ai zis că nu vrei să trăiești într-o găoace, dar ai făcut totul pentru asta” (p. 230-231). Se desfășoară astfel procesul propriului evazionism. Dar mai interesant este procesul lui Robespierre (desfășurat în capitolele 23 și 24), care devine procesul Revoluției franceze. În rechizitoriul său, profesorul de istorie travestit în

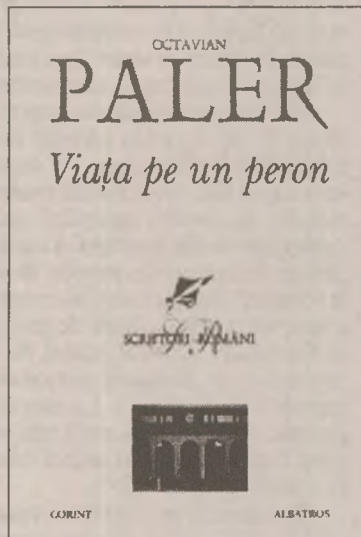
avocat arată cum ia naștere complicitatea celor mulți, din frică, la realizarea abuzului de putere, premisă a dictaturii: „Robespierre singur n-ar fi reușit să devină atotputernic” (p. 214). Instaurarea terorii și degenerarea revoluției nu sunt în întregime opera lui. Vinovăția se răsfrânge și asupra pasivilor și indiferenților.

Evaziunea le împinge pe cele două personaje din romanul lui Octavian Paler în singurătate și pustiu, unde singurul lor remediu este așteptarea. Profesorul de istorie își redactează un decalog al așteptării: „Prima poruncă: Să aștepti oricât. A doua poruncă: Să aștepti orice. A treia poruncă: Să nu-ți amintești, în schimb, orice. Nu sunt bune decât amintirile care te ajută să trăiești în prezent. A patra poruncă: Să nu numeri zilele. A cincea poruncă: Să nu uiți că orice așteptare e provizorie,

Ion Simut

Decalogul așteptării

Octavian Paler, *Viața pe un peron*, ediția a III-a, prefață de Daniel Cristea-Enache, Editurile Corint și Albatros, București, 2005, 256 p.

chiar dacă durează toată viața. A șasea poruncă: Repetă că nu există pustiu. Există doar incapacitatea noastră de a umple golul în care trăim” etc. (cap. 1, p. 19). Așteptarea se transformă succesiv în speranță, consolare, pustiu, disperare, absurd. E un mod de a nu muri, dar nu e o șansă de a trăi plener. Sau, dimpotrivă: e un mod de a muri, dar de a trăi toate virtualitățile. Așteptarea ocupă întregul orizont uman. Poate înnobila, dar poate și perverti sau corupe un destin. Depinde cum e suportată sau cum e utilizată. Depinde ce sens i se atribuie sau ce conținut i se acordă. Dacă i se poate acorda vreunul.

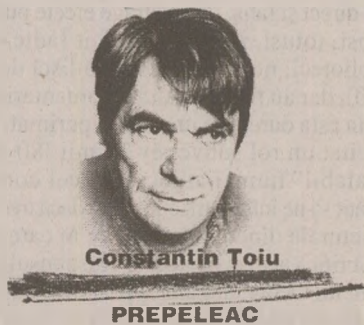
Viața pe un peron exemplifică, prin excelență, cazul unui roman subversiv, ce a riscat să fie pus la un moment dat sub interdicție de regimul comunist, vizat sub acuza voalată de represiune, frică și persecuție. Sunt formele de constrângere și de anulare a libertății, pe

care le răspândesc orice dictatură, imposibil a fi denunțată în mod direct și față, fără a atrage efecte punitive. Romanul nu a fost, totuși, interzis explicit (adică nu a fost scos din bibliotecă, nu a fost pus pe o listă de cenzură, ca în anii '50), dar au fost cenzurate comentariile despre el. Ar însemna asta oare că e un roman perimat, din moment ce a exercitat un rol subversiv în anii '80 și, prin urmare, era „valabil” numai atunci, în acel context politic? E îndreptățit să ne întrebăm: cum trec, dacă trec, subversivitățile conjuncturale dincolo de epocile în care și-au îndeplinit funcția critică și provocatoare? Răspunsul e simplu, pentru romanul lui Octavian Paler: prin universalitatea parabolei. *Viața pe un peron* nu se referă în mod special (adică exclusiv) la regimul Ceaușescu (nu există în carte nici un indiciu concret), ci are în vedere orice regim totalitar, atunci când arată cum se instaură frica. Dresorii și împlânzitorii din parabola lui Octavian Paler provoacă frica, întrețin represiunea, determină limitarea drastică a libertăților cetățenești. Amenințarea cu cobrele și câinii (instrumentele fricii) ține de strategia oricărui aparat represiv. Naratorul și însoțitoarea lui refuză să se adapteze la sistem și iau calea „exilului”, adică a retragerii în pustiu, într-o gară părăsită. Rămân să aștepte ceva indefinit. Naufragiul lor social se datorează incapacității de a se supune. Nu se revoltă explicit, ci abandonează. Treptat, conștientizează această vinovăție a evaziunii. Ar fi prea puțin sau ar fi banal să spunem că ei se retrag pentru a aștepta schimbarea (de regim politic) și pentru a evita rinocerizarea, adică riscul de a se transforma ei înșiși în împlânzitori sau dresori. Așa a interpretat, probabil, cenzura, într-un mod limitat, sensul romanului. A aștepta schimbarea sau, mai grav, a încita la schimbare, nesupunere sau revoltă însemna un atentat la subminarea ordinii sociale și politice. Dar protagoniștii romanului nu se limitează la o schimbare atât de meschină. Conotațiile politice ale așteptării sunt secundare. Scriitorul dă o dezvoltare mult mai largă temei și asta salvează romanul din conjuncturile în care a apărut. Așteptarea celor două personaje e ambiguă, împinsă până la absurd, până la pierderea speranței. Nu are un obiect precis. Bărbatul și femeia se călesc în singurătate, pentru a deveni profesioniști ai așteptării. În fond – și acesta este mesajul universal al romanului, insistent subliniat de narator – așteptarea definește condiția umană. Omul este ființa care așteaptă întreaga viață. Iar această așteptare poate fi disperată sau chiar fără rost. E indefinită, cu totul despărțită de un scop clar: material, social, politic sau intim. Gara prin care nu trece nici un tren este parabola acestei așteptări fără sens. O așteptare care nu poate avea decât un singur rezultat: apropierea de moarte. Cele două personaje riscă să-și petreacă zadarnic toată viața așteptând pe un peron. Romanul se constituie astfel ca o meditație filosofică, discursivă, despre sensurile și non-sensurile așteptării umane. O meditație presărată cu interpretări memorabile, paradoxuri, aserțiuni, cugetări pe teme istorice, politice, morale, filosofice, religioase. Ca, de pildă: „Iluzia Judecâții de apoi ne predă istoriei cu mâinile legate, ne lasă la cheremul istoriei, să facă ce vrea din noi. Ea ne cere nu să înțelegem istoria, ci s-o îndurăm. Să ne resemnăm. Să credem că într-o altă lume vom fi răsplățiți pentru resemnarea noastră de acum. În felul acesta, ne trezim fără nici o apărare în fața nedreptăților. Mai mult, ne pomem că Dumnezeu a trecut de partea celor care țin istoria în hățuri” (p. 51). Sau: „Poezia e ca o mangustă care, în loc să atace cobra, îi cântă” (p. 58). Sau: „Se pare că, pentru destui inși, înțelepciunea este arta de a te iubi numai pe tine fără ca asta să bată la ochi” (p. 171). Sau: „E posibil ca o revoluție să nu poată evita moartea. Dar ea trebuie să evite crima. A ucide nu e totuna cu a asasina” (p. 203). Exemplele de asemenea reflecții memorabile pot continua cu zecile. Antologabile, ele fac, pentru cititor, savoarea unei confesiuni amare. Adunând stafidele din cozonac, poți să-ți faci o frumoasă colecție de aforisme.

Dacă despre romanele tradiționale, bazate pe epic, se spune, ca un elogiu, că se citesc cu sufletul la gură, despre *Viața pe un peron*, roman eseistic, bazat pe speculația ideatică, trebuie să spun, tot ca un elogiu, că simți nevoia să-l citești cu creionul în mână. ■

actualitatea

Constantin Toiu

PREPELEAC

Un băiat care scrie bine (2)

„Băiatul își frânse pușca, și se îndreptă spre pavilion, cu fața lipsită de orice expresie, cu ochii-n pământ, indiferent la aplauze, rostind cu vocea lui joasă „Mulțumesc”, pe când un profesionist îi spunea „Strașnică lovitură, Stevie!”

Își punea la rastel arma, așteptând să tragă și taică-su. Pe urmă amândoi s-ar fi dus la barul în aer liber. „Pot să beau o sticlă de Coca-Cola, tată?”

- Ai face bine dac-ai bea numai jumătate...
- De acord. Sunt dezolat că am fost atât de lent [...]
- Era și o țintă grea, dragă Stevie, zbură una cu pământul.
- Nimeni n-ar fi văzut-o, dacă n-ar fi fost atât de lentă.
- Te-ai descurcat bine.
- Îmi regăsesc eu viteza, n-ai grijă, tată, nu o Coca-Cola o să mă încetinească pe mine.

Pasărea în care trase apoi muri în aer [...]. Toată lumea putu să vadă a doua salvă lovind porumbelul înainte de a atinge solul. Pasărea nici nu apucase să zboare mai mult de un metru, ieșind din trapă.

Băiatul revenea, când unul din trăgători spuse: „A fost o lovitură prea ușoară pentru tine, Stevie!”

Băiatul dădu din cap și își ridică pușca. Se uita la tabelul cu rezultate. Înaintea lui taică-su mai figurau patru trăgători. Se duse în întâmpinarea lui. „i-ai regăsit viteza” îl laudă bătrânul.

- Asta e că acum am auzit trapa când s-a deschis, zise băiatul. Nu vreau să te jignesc, tată, mai spuse. Poți auzi toate trapele, dar trapa numărul doi face de două ori mai mult zgomot decât celelalte. Ar trebui unsă. Nimeni n-a băgat de seamă acest lucru, cred.

- Eu oșchesc numai după ce aud zgomotul trapei.
- Bineînțeles, dar trapa asta face pe stânga mult zgomot (...).
Tatăl nu avu nici o pasăre la trapa numărul doi în cursul celor trei tururi următoare. Când avu una, nu auzi zgomotul trapei, și ucise porumbelul la a doua salvă, atât de departe, încât pasărea se ciocni de barieră înainte de a cădea, iar lovitură fusese declarată valabilă.

„Zău, tată, sunt dezolat, zise băiatul. Au uns-o. Ar fi trebuit s-o blochez”.

În noaptea de după ultimul mare concurs internațional de tir, avuseseră o conversație, și băiatul spusese: „Nu știu, tată, cum poate cineva să rateze un porumbel.”

- Să nu spui asta nimănui altuia decât mie, spuse tatăl.
- Nu, să știi, pe bune, n-ai cum să ratezi nici unul. Acela pe care l-am pierdut, l-am atins de două ori, dar a căzut dincolo de limită.
- Așa ți se întâmplă ție să pierzi.
- Da, înțeleg. Așa am pierdut eu. Dar nu înțeleg cum un trăgător normal poate să rateze de-adevărat un porumbel...
- Poate c-ai să înțelegi peste douăzeci de ani.
- Nu voiam să te jignesc, papa.
- Bine, bine, făcut tatăl. Numai să nu spui asta nimănui altuia...

Se gândea la asta și la băiat, și la faptul cum scria el. În ciuda talentului său extraordinar, nu ajunsese campion la tirul de porumbel, fără o educație, fără o disciplină. Acum, tatăl uitase de tot antrenamentul. Uitase cum, în zilele în care băiatul rata pasările, el se ducea la fiul său și ridica de pe el cămașa ca să controleze vânătaia de pe umăr în locul unde cel mic sprijinise aiurea pușca. Îl scăpase de năravul asta, obligându-l să se uite atent la umărul lui, ca să vadă dacă proptise bine arma acolo, înainte de lansarea porumbelului.

Uitase și de disciplina piciorului bine întins, apăsător, înainte, și de capul culcat într-o parte pentru a ochi. Cum de știi că piciorul e-n poziția care trebuie?... Păi, simplu, înălțând călcâiul piciorului drept.

(va urma)

Rigiditatea administrativă nu produce, în nici o limbă, cele mai fericite mostre de stil. Textele abundă în formule clișeizate și acronime, conțin o terminologie de specialitate adesea obscură, au o sintaxă greoaie, cu acumulări nominale. În unele cazuri, e vorba chiar de abateri de la normele curente, de erori perpetuate cu ajutorul formularelor. În instrucțiuni, dispoziții, cereri, declarații etc. se constituie lanțuri lungi de genitive și construcții gerunziale, în timp ce listele și tabelele preferă juxtaponerea de substantive și adjective în forma de nominativ, fără indicarea relațiilor: „denumire entitate nonprofit”, „repartizare fonduri”. Faptul că în aceste formulări se evită în mod sistematic genitivul sau prepozițiile care ar dezambiguiza secvența nu se explică decât aparent prin nevoia de economisire de timp și spațiu: formele flexionare sau prepozițiile nu ocupă un loc (mult) mai mare decât juxtaponerea; e mai curând vorba de crearea unui efect de „stil telegrafic”, asociat birocrăției eficiente - ca și când, stilistic, ar fi foarte important ca limbajul administrației să nu se confunde cu cel de toate zilele.

Una dintre formulele supărătoare ale limbajului juridic-administrativ actual este *membri de familie*. Caracterul ei nefiresc provine din combinarea nepotrivită a sensului lexical (al cuvântului *membru*) cu semantica unei construcții gramaticale (cu prepoziția *de*). *Membru* impune folosirea genitivului, care să indice relația de apartenență la grup: „membru al unei organizații”, „membrii guvernului” etc., relația parte-întreg fiind una individualizată. Construcția *cu de* indică, în schimb, o calitate, o proprietate: *soție de doctor* este altceva decât *soția doctorului*. Cei care predau limba română unor străini știu cât de greu e să le explice vorbitorilor de limbi în care această diferență nu e foarte clar marcată faptul că în română există *răsăritul soarelui* alături de *răsărit de soare*, în schimb *sora vecinului* nu implică și conceptual cam nefiresc *soră de vecin*.

În texte juridico-administrative actuale întâlnim destul de des formula *membri de familie*; uneori e vorba de texte traduse, de mostre de legislație internațională: „Solicitantul poate fi însoțit (...) de *membri de familie* apropiați” (udi.no); „străinii membrii de familie ai cetățenilor români” (avocatnet.ro); „țitulari de contract sau membri de familie menționați în contract” (cdep.ro) etc. În treacănt fie zis, *membru* e un cuvânt cu risc înalt de greșeală ortografică (o *Declarație de venit global*, de acum câțiva ani, cuprindea, la „Deduceri personale”, rubrica „Alți membrii de familie”). La singular și în context generic, sintagma este mult mai justificată, sensul fiind într-adevăr unul neindividualizat („venitul pe membru de familie”).

Problemele mai serioase apar atunci când nu mai poate fi vorba de sens generic, conceptual, ci de situații foarte concrete, în care este vorba nu de calitatea abstractă de apartenență la o familie, ci chiar de familia cuiva. Construcții precum cele de mai jos sînt nefirești în română: „Venituri ale declarantului și *ale membrilor săi de familie*”; „*Membrii dumneavoastră de familie* trebuie să

solicite personal permisul de ședere”; „Titularul de pensie (...) și *membrii lui de familie*”. Evident, în loc de „membrii dumneavoastră de familie” se poate spune, simplu și firesc, „membrii familiei dumneavoastră”. Formularea „membrii săi de familie” nu este comparabilă cu anumite construcții formal asemănătoare, de genul „tovarășii săi de pescuit”, „inelele sale de aur”, în care atributul aduce o modificare, o restrângere, dar relația se stabilește direct cu substantivul regent: cineva are tovarăși (de pescuit) sau inele (de aur). O persoană nu poate însă avea membri (fie ei și „de familie”: sensul relațional al cuvântului *membru* („fiecare dintre persoanele sau unitățile care fac parte dintr-

Rodica Zafiu

PĂCATELE LIMBII

„Membri de familie”

o grupare sau o organizație socială, politică etc., considerată în raport cu acestea”, DEX) excluzînd o asemenea construcție.

E foarte probabil ca această formulă să fi rezultat din traducerea mecanică a sintagmei *family members*, asimilată construcțiilor de calificare românești cu prepoziția *de*; probabil că fenomenul s-a petrecut și în alte limbi romanice, în care texte juridico-administrative conțin (dar nu foarte frecvent) sintagme similare: fr. *membres de famille*, it. *membri di famiglia* (fericit concurat de termenul *famigliari*). Construcția se regăsește și în texte din Republica Moldova („asigurarea condițiilor de trai pentru colaboratorul vamal și *membrii lui de familie* cu care locuiește împreună”, undp.md) și pare să fi pătruns și în limbajul publicistic curent: „De ce-s serviți *membrii lui de familie* am fost lămurit, dar până când?” (online.ro/timpolis/984).

Desigur, la aceste observații s-ar putea răspunde cu precizarea că - așa cum se întâmplă de obicei în limbajul juridic-administrativ - sintagma *membru de familie* are un sens special, bine determinat, care nu se suprapune decât în parte peste sensul aproximativ al utilizării curente: nu toți membrii familiei sînt, în sens juridic, „membri de familie”. E adevărat; dar cred că nefirescul construcției nu este cel mai bun mod de a semnala sensul special al termenilor, mai ales cînd apare și riscul de extindere în uz. ■

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

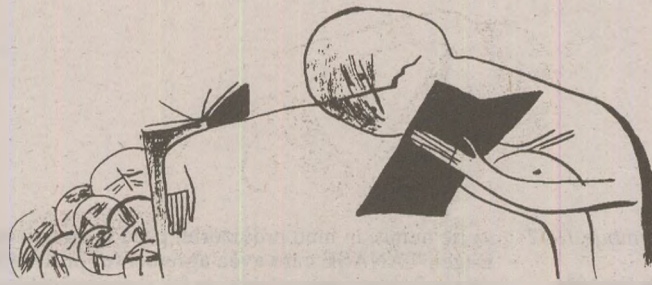

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

88,5 FM - BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:
13:00 - 15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)
Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni - vineri)
Știri în germană și engleză - zilnic din oră-n oră!
Și muzică bună - pop, clasic, jazz!

DW

cronica ideilor

Cea de-a doua condiție se impune în clipa în care cea dintâi nu poate fi îndeplinită. Când nici o experiență nu te poate apropia de reprezentările autorului nu-ți rămâne decât să te apropii tu de el prin empatie. Te pui în pielea lui și încerci să vezi lumea cu ochii lui, străduindu-te să-ți închipui cum ai reacționa tu dacă ai fi pus în aceleași situații. Și astfel, empatia este singura cale prin care poți ajunge la un om a cărui experiență nu ai trăit-o niciodată. E un fel de pipăire sau mirosire a unei lumi pe care lipsa trăirii proprii ți-a preschimbato într-un tărâm inaccesibil.

În schimb, fără nici un dram de empatie, riști să cazi în impostură. Și aici lucrurile se complică în chip nefiresc, căci neputința empatică nu numai că te silește la impostură, dar chiar te obligă să o ascunzi prin mimarea a două stări care nu numai că nu pot înlocui empatia, dar nici măcar nu o pot suplini: simpatia pe paradă sau antipatia de bravadă. Simpatia de paradă este una oportunistă: te declari partizanul unei experiențe de care nu o ai, dar căreia i te conformezi din supușenie față de curentul epocii. În schimb, antipatia de bravadă este una beligerantă: îți declami superioritatea față de o experiență a cărei inferioritate te scutește de obligația de a mai trebui s-o înțelegi. Ești împotriva curentului și crezi că împotrivirea ta poate ține loc de argumente, când în realitate nu faci decât să te dai singur de gol: bravezi în van arborând o atitudine de zgomet contestatar. În ambele cazuri devii impostor și ajungi să rostești verdicte asupra unor chestiuni în privința cărora îți lipsește nu numai pregătirea, dar chiar și cea minimă punte de legătură pe care am numit-o empatie.

În mintea bărbaților, mai toate cărțile a căror tematică se învîrte în jurul studiilor de gen provoacă reacții aparținând acestor două categorii: ori te declari solidar cu soarta unor femei pe care nu le înțelegi defel, dar în privința cărora ai învățat că, arătându-le simpatia, ai putea să prinzi o trambulină socială bună; ori îți rostești în public rezervele sobre față de emanciparea femeilor, în timp ce, între prieteni, chicotești în numele unei faconde intelectuale prin care dai de înțeles că însoțitoarele noastre, dacă nu merită o soartă mai bună, cel puțin merită să fie compătimate. Și continui așa mult și bine, ba fiind pe deasupra convins că, în materie de destin uman, bătoșenia testosteronului are înfietate față de moliciunea estrogenilor, și lucrul acesta îl crezi cu toată tăria pînă în ziua cînd, îndrăgostindu-te de o femeie și lăsînd brusc deoparte simpatia și antipatia, dai peste o empatie a suferinței care îți deschide ochii asupra studiilor de gen.

Cel mai bun mod de a-l cîștiga pe un bărbat de partea feminismului este să-l faci să se îndrăgostească pînă peste cap. După aceea va putea citi cu alți ochi cărțile a căror substanță îi stîrniseră pînă atunci suspiciunea. În rest, altă soluție pentru convertirea lui nu există, asta firește dacă bărbatul în cauză nu e bolnav și nu suferă de un masochism sinucigaș în virtutea căruia știe că, pledînd pentru desființarea discriminărilor sexuale, o face cu prețul pierderii propriilor privilegii. În privința asta, feministe au intuit un adevăr irefutabil al psihologiei masculine: orice bărbat va muri cu convingerea că femeile au pretenții sociale cărora nu li se poate găsi un corespondent în constituția lor

Sorin Lavric

Maternitatea haiducească

Cristina Ștefan, Familia monoparentală. O abordare politică, prefață de Mihaela Miroiu, Polirom, 2006, 316 pag.

fiziologică. Cu alte cuvinte, femeile vor mult, dar biologia le trădează. Și atunci, în mintea bărbatului, strategia feministelor este una a persuasiunii prin omisiune: ocolesc biologia și o înlocuiesc cu politica studiilor de gen.

Cartea Cristinei Ștefan este o lucrare tipică pentru domeniul feminismului modern, și spun asta ocolind simpatia oportunistă sau antipatia spiritului de frondă. Și cu toate că tema cărții este una punctuală – discriminarea pe care o au de îndurat femeile care își asumă rolul de unic părinte al copiilor lor, discriminare impusă de tiparul patriarhal al unei societăți tradiționale cum este cea românească –, cu toate acestea *Familia monoparentală* conține în subsidiar toate elementele teoriei feministe. Autoarea își definește precis conceptele de bază de care face uz în lucrarea domniei sale: familie monoparentală, drepturile părinților naturali, discriminarea de gen, dependența de statutul bunăstării, protecția socială a maternității, relațiile de putere sau patriarhatul ce domină încă structura societăților moderne. Ideea de bază a Cristinei Ștefan – licențiată a Facultății de Filozofie din Universitatea București (1991), a Facultății

de Sociologie și Asistență Socială din Universitatea București (2001) și doctor în științe politice din 2004 – este că emanciparea femeii nu se va putea realiza cu adevărat cîta vreme democratizarea modernă atinge numai spațiul public, neglijîndu-l sau influențîndu-l prea puțin pe cel privat. Cu alte cuvinte, cît timp femeia este egală bărbatului în societate, dar subordonată lui în familie, atîta timp emanciparea rămîne un cuvînt fără acoperire. Concluzia este că autonomia femeii trebuie să înceapă de acasă, de la atmosfera familiei în care trăiește.

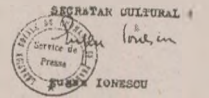
În plus, eliberarea sexului feminin de sub presiunea tiparelor masculine de viață nu se va putea face fără o prealabilă metamorfoză psihologică, adică fără un fel de preschimbare lăuntrică în urma căreia femeia își va schimba radical optica despre lume. E vorba de desființarea unor mituri pe care tradiția i le-a întipărit în minte cu scopul de a o aservi. Potrivit autoarei, una din trăsăturile dominante ale culturii europene este că, sub cuvînt că proslăvește calitățile ființei feminine, preschimbă aceleași calități în tot atîtea surse ale robiei psihologice. Femeile devin astfel victimele unei tactici subtile prin care bărbații, măgulindu-le, flatîndu-le și lingușindu-le, reușesc să le transforme în niște sclave credule și docile, adică tocmai în genul de sclave a căror naivitate le-a făcut să ia drept autentice niște valori care în realitate sunt false.

În fond, calea cea mai bună de a subjugă o femeie este de a o așeza pe un soclu și de a-i lăuda atuurile, omițînd în întregime de a-i mai spune că un rob, chiar așezat pe un soclu, tot rob rămîne. Sub acest unghi, cultura europeană este opresivă și discriminatorie, și asta grație miturilor privitoare la excelența feminină din anumite domenii omenești. De pildă, mitul frumuseții, al maternității și al domesticității. Toate aceste mituri subjugă femeia sub pretextul prețurii unei pretinse naturi feminine pe care tocmai însușirile de ființă frumoasă, de mamă și de gospodină păreau s-o definească cel mai bine. Cînd aceste mituri vor fi risipite, femeia va face un mare pas spre libertate.

Mitul frumuseții este mijlocul prin care o femeie devine robul unor corvezi legate de siluetă, dietă și machiaj. Femeia ajunge să trăiască îndeosebi pentru înfățișarea ei, fără să-și dea seama că, din relieful personalității sale sociale, nu a mai rămas decît tresărea timidă a unei marionete estetice. Apoi, mitul domesticității spune că locul de predilecție în care o femeie se poate împlini este cel al casei, numai că o femeie casnică, la fel ca una preocupată cu precădere de înfățișarea ei, este o ființă al cărei apetit social a fost anihilat. În fine, mitul maternității spune că o femeie se realizează cu adevărat numai atunci cînd devine mamă. Numai că o femeie trăind cu visul alcătuirii unei familii fericite alături de un soț fidel devine iarăși o ființă căreia i-a fost diminuat instinctul competiției sociale. Și astfel, toate aceste mituri scot femeia din cursa socială a afirmării publice. Iar lucrurile se înrăutățesc și mai mult cînd femeia, mamă fiind, divorțează și rămîne singurul părinte al copiilor ei. În acest caz, felul în care își va asuma rolul de cap al unei familii monoparentale poate fi descris cel mai bine prin expresia de *maternitate haiducească*.

Potrivit Cristinei Ștefan, maternitatea haiducească „este o stare de receptare a maternității ca fapt de viață unic, înălțător, asumat cu demnitate în toate coordonatele sale, ca un fapt de excepție care poate da sens vieții. [...] Asemenea haiducilor care nu și-au găsit locul în comunitate și au preferat să ia *drumul codrului*, un astfel de fapt de viață mai poate însemna și că există o decizie față de ceilalți, mai ales față de cei care, în conformitate cu așteptările comune, ar fi trebuit să-și exercite rolurile de persoane semnificative.” (pp. 241-242)

Așadar, maternitatea haiducească e forma prin care femeia, asumîndu-și rolul de părinte unic, înfruntă prejudecățile unei societăți în care o sursă a inegalităților umane stă în măsura diferită cu care sunt judecate cele două sexe. În rest, o carte pe care nu o poți citi fără dramul acela de empatie inițială care stă la baza oricărei înțelegeri. ■

Vichy, 18 Septembrie 1942

No. 575

Referat asupra propagandei prin studenți în centrele universitare din Franța

Conducătorul misiunii noastre de presă și propagandă din Vichy însărcinându-mă să mă deplasez în provincie în interesul serviciului, am luat în urma dispozițiilor d-sale, contact și cu studenții români din Montpellier. Ei sunt în număr de patru: Sârbu, student în medicină; Miron, student în teologie și litere, bursier al guvernului francez; Lambrino, doctorand în filozofie, bursier al guvernului francez; Tănase, profesor titular de limba franceză în România, doctorand în litere, bursier al guvernului francez și care prepară o teză cu subiect filologic.

Ministerul Propagandei recomandându-ne să numim un reprezentant al studenților români din fiecare centru universitar, care să păstreze un contact strâns cu legația, – și serviciul nostru de presă, – suntem de părere că acest reprezentant (sau *președinte al asociației studenților creștini români* din Montpellier) să fie numit în persoana D-lui Tănase, întrucât acesta pare a fi cel mai „om de acțiune” dintre toți. Dacă am avea atât la Montpellier, cât și în diferite centre universitare din Franța un număr mai important de studenți, acțiunea de propagandă românească în centrele universitare ar fi mai eficace.

În orice caz, – după ce vom lua contact și cu studenții români (puțin numeroși) din celelalte centre, serviciul nostru de presă va putea stabili un plan de activitate în centrele universitare.

O activitate cu bune rezultate în aceste centre nu poate fi realizată decât grupată în jurul activității unui lectorat de limba română, cum va fi la Nancy și la Lyon.

Un lectorat este necesar și la Montpellier. Suntem informați prin unul din profesorii acestei universități (dl Alphonse Dupront, fostul Director al Institutului francez de înalte studii din București), că profesorul de filologie romanică de la Facultatea de litere continuă să ceară un lector de limba română (lucrul acesta este confirmat și de dl Tănase) și că în curând se va produce o nouă cerere oficială din partea Rectoratului.

În așteptarea numirii prin examen a unui lector la Montpellier – în cazul când examenul s-ar da într-un timp prea îndepărtat – ar putea fi numit un lector „provizoriu” – fără salariu sau primind un ajutor din partea Legației; Dl Tănase ne pare indicat.

Acesta ar primi indicații de activitate propagandistică din partea noastră. O acțiune de propagandă nemotivată, directă, nu ar avea succes; în jurul lectoratului, o repetăm, oportunitățile de propagandă s-ar organiza în chip firesc: conferințe, asociație de studenți și cercetători ai culturii românești, organizare de bibliotecă, sală de lectură, cerc de studii etc. în așteptarea unui „Institut”.

Deocamdată, activitatea propagandistică a acestor studenți se poate limita doar la răspândirea de publicații, la o propagandă orală (la Montpellier am arătat studenților români care ar fi *temele* propagandei noastre în Franța – ele ne sunt indicate de recomandările primite de la centru și de la șeful misiunii de presă din Vichy) și la un serviciu informativ.

Secretar de Presă
Prof. Eugen Ionescu

*

Vichy, 2 Martie 1943

No. 939

Referat asupra creării unui lectorat de limba română la Facultatea de Litere din Montpellier

Răspunzând inițiativei facultății de litere din Montpellier, Ministerul francez al Educației Naționale a numit pe dl. Eugen TĂNASE, lector de limba română pe lângă catedra de limbi romanice a acestei facultăți.

Dl Eugen TĂNASE, profesor titular de limba franceză în concediu de studii, bursier al guvernului francez, și-a susținut în cursul lunii ianuarie crt. teza de doctorat în litere, la Montpellier, cu subiectul „*Essai sur la valeur et les emplois du subjonctif en français*”, ca teză principală și traducerea în românește a „*Cântării lui Ronald*” ca teză secundară.

Numirea d-lui Eugen TĂNASE a fost făcută fără ca Legația noastră din Vichy să fi fost încunostințată din timp de Ministerul francez al Educației Naționale – iar autoritățile românești din țară nu au putut lua cunoștință de această numire decât prin scrisoarea, cu titlu amical, trimisă de dl FLICHE, decanul Facultății de Litere din Montpellier, d-lui HULUBEI, rector al Universității din București.

Ministerul Culturii Naționale și Ministerul Propagandei Naționale hotărâseră, în aprilie 1941, să trimită lectori de limba română peste hotare în urma unui concurs special ale cărui norme au fost precis stabilite de cele două ministere și potrivit cărora concursul pentru ocuparea posturilor de lectori în străinătate și a avut loc în aprilie 1941. Lectorul numit în Franța (la Lyon), dl N. N. CONDEESCU, nu s-a prezentat nici astăzi, iar la facultatea de Litere din Montpellier nu era prevăzut un loc de lector, deși această Facultate cerea un lector de limba română de mai multă vreme, lucru asupra căruia am fost, de altfel, informați și am referit încă din 18 septembrie 1942 cerând ca până la crearea unui loc vacant de lector de limba română la Facultatea de Litere din Montpellier, retribuit de Ministerul Culturii Naționale și al Propagandei Naționale,

să fie numit, în mod provizoriu, până la un nou concurs, dl Eugen TĂNASE care avea agrementul profesorilor săi și care ar fi putut fi salariat, într-un fel, și de autoritățile românești, prin legația României sau Serviciul nostru de presă.

Ministerul Culturii Naționale căruia îi parvenise referatul nostru nu a luat încă nici o hotărâre în această privință.

Credem că, în ciuda faptului că autoritățile românești nu au fost din timp încunostințate, inițiativa Universității franceze realizându-se fără colaborarea și fără știrea acestora, crearea unui lectorat de limba română la Montpellier este binevenită și utilă unei cunoașteri, de către francezi, a realităților noastre culturale și pentru exercitarea unei acțiuni de propagandă eficace. În rapoartele noastre exprimând și părerea d-lui Consilier I. DRAGU, șeful serviciului nostru de presă, am subliniat utilitatea creării unor centre regionale de propagandă, specificând că ele pot fi realizate în cadrul firesc al lectoratelor de limba română în jurul cărora se pot crea cercuri de studii române și cicluri de conferințe, biblioteci etc. ce nu ar mai avea aerul unor acțiuni de „propagandă” – cuvânt suspectat de francezi –, ci a unei cunoașteri culturale obiective.

Însărcinat de dl Ministru D. HIOTT și de dl Consilier I. DRAGU să fiu prezent, în calitate de secretar cultural pentru regiunea Marseille-Montpellier-Toulouse la inaugurarea lectoratului de la Montpellier, am asistat, miercuri 24 februarie, ora 16, la deschiderea cursului de limba română făcut de dl. lector Eugen TĂNASE.

Am luat contact și cu dl profesor FLICHE, decanul Facultății de litere din Montpellier, – care ar primi să colaboreze cu legația și serviciul nostru de presă pentru organizarea unei acțiuni de apropiere intelectuală a lectoratului în sensul dorit de Ministerul Propagandei Naționale în intențiile căruia un lectorat de limba română în străinătate trebuie să fie, mai ales, un centru viu de propagandă românească.

Dl FLICHE și dl Eugen TĂNASE ne-au lămurit că cursurile d-lui TĂNASE se vor ține de două ori pe săptămână: miercuri un curs de limba română, vinerea un curs de literatură, pe bază lingvistică.

Ședința inaugurală de miercuri 24 februarie s-a ținut în prezența decanului și a unei asistențe de vreo patruzeci de persoane, printre care câțiva profesori și specialiști în limbi romanice. Cursul de literatură ar putea atrage un public mai numeros și mai divers.

Subiectul primei lecțiuni, „*La langue roumaine, langue néolatine*”, a fost tratat onorabil și documentat. Arătând că marea majoritate a vocabularului limbii române este alcătuită din cuvinte slave, dl TĂNASE, – întemeindu-se pe teoria circulației cuvintelor a lui HASDEU, referindu-se la cercetările d-lui profesor Sextil PUȘCARIU, din care a citat abundent, – a conchis că formele sintactice românești, verbele principale și conjugările, marea majoritate a cuvintelor utilizate în vorbire și în scris fiind latine, limba românească se integrează în unitatea limbilor neo-latine.

Dl TĂNASE a citat sonetul Veneției de EMINESCU arătând că optzeci și cinci la sută din cuvintele utilizate sunt latinești, cinci la sută neologisme, iar zece la sută abia ne-latine. A arătat, de asemenea, că aceeași proporție se întâlnește în toate textele românești.

Decanul facultății, dl FLICHE, a spus câteva cuvinte despre înrudirea spirituală franco-română și despre interesul pe care îl prezintă, pentru cercetători, un curs de limba română.

Am avut impresia că lecțiunea a interesat publicul prezent, care a urmărit cu atenție expunerea d-lui TĂNASE.

Sunt de părere că, deși numirea a fost făcută fără înștiințarea oficială a autorităților românești din Franța și din țară dl TĂNASE ar trebui să primească încuviințarea și sprijinul nostru, întrucât dl TĂNASE va putea fi utilizat în cadrul acțiunii noastre de propagandă culturală din Franța – și ar fi bine, de asemenea, ca dl TĂNASE să aibă posibilitatea să rămână mai departe la postul său de lector pe lângă facultatea de litere din Montpellier.

Sunt, de asemenea, de părere ca noii lectori să fie numiți – după cum am mai cerut-o prin rapoartele noastre, – în alte centre universitare, utilizându-se studenții români aflați încă în Franța.

Secretar cultural
Eugen IONESCU

*

Montpellier, 30 Mai 1943

No. 1079

Referat asupra lectoratului de limba română din Montpellier, asupra nevoilor lectoratului și asupra unui ciclu de conferințe despre România, ce urmează a fi ținute în anul școlar 1943-1944 în cadrul acestui lectorat

Reamintim că lectoratul de limba română de pe lângă catedra de filologie romanică a Facultății de Litere din Montpellier și al cărui titular este dl Eugen TĂNASE, a fost creat din inițiativa rectorului Universității din Montpellier, dl SARRAILE și a decanului facultății de Litere, dl Augustin FLICHE, membru al Institutului. Am avut prilejul să subliniez în rapoartele noastre și faptul că numirea d-lui Eugen TĂNASE s-a făcut din inițiativa franceză este mai prețios decât chiar dacă s-ar fi făcut din inițiativa românească – ceea ce, evident, nu însemnează, ci

anul f

Eugen Ionescu la Vichy

În numărul de săptămâna trecută, am schițat c
de puterea ocupantă în care au trebuit să se d

În sudul acesteia, cel puțin până la invadare:
a existat – în pofida guvernelor colaboracioniste – c
și, în consecință, și pentru Secretarii ei culturali, prin
Arhiva M.A.E. (Secția documente diplomatice), ni se

„A început cariera în calitate de atașat de presă
cultural. După un transfer de câteva luni la Marsilia -
câte germani a zonei neocupate, apoi în iunie 194

Chiar dacă această „caracterizare” ne poate st
totuși, mai exactă decât felul cum a înțeles s-o facă d-
citorii îndeosebi despre:

„Duplicitatea în care viitorul dramaturg evolua
în corespondența sa și imaginea funcționarului cor
pe care le impune menținerea sa în funcție” (Alexar
Est, p. 420).

Intellectual cu convingeri democratice, adversar
personificat în sudul Franței de Pierre Laval și com
activitatea lui un foarte devotat și activ propagat
trebuia să acționeze. Încălinată, însă, parcă mai ales c
frânturi de fraze scoase din context, decât să prezin

Cum a făcut de altfel și atunci când – scriind de
aplicare a «soluției finale» pe pământul francez” a c
parte dintre reprezentanțele diplomatice care, în Frai
(op. cit. p. 416).

Afirmăția care contrazice din nou adevărul, ce pu
din Arhiva M.A.E. care dovedesc tocmai îndelungi
din România (dintre care câteva mii au fost, totuși,
lagărele ucigașe, de unde foarte puțini s-au mai î
Legație Dumitru Metta, ceea ce m-a și făcut să repr
autoritățile naziste pe lângă care intervenea.

dimpotrivă, că Ministerul român al Culturii sau al Prop
Naționale, într-un fel sau altul, nu trebuie să sprijine
interesantă inițiativă.

La Facultate de Litere din Montpellier există, de
mult, o *catedră de limba portugheză*, subvenționată d
portughez; o *catedră de limba și literatura spaniolă*; o
de limba și literatura italiană (ocupată de un „chargé de
și abia în timpul din urmă (de la 1 Ianuarie 1943) s-a
simplu rectorat de limba română, plătit din fo
facultății locale, cu patru mii de franci anual – sumă, c
cu totul insuficientă.

Dl Eugen TĂNASE, lectorul nostru de limba română
al guvernului francez până în anul acesta rămâne, din
fără bursă, întrucât a obținut doctoratul; nu are, bine
mijloacele necesare pentru a se întreține, *astfel încât*,
Eugen TĂNASE nu va fi sprijinit în mod oficial de au.
românească, *lectoratul de limba română de pe lângă K*
de Litere din Montpellier dispăre, iar România ar fi
fară, din cele latine, nereprezentată la această Universit
este limpede că numai o cunoaștere aprofundată a Rc
o apropiere intelectuală între Franța și România, o „
de experți” pot constitui fundamentele unei acțiuni de pro
românească metodică (articolele de ziari creând at
favorabilă unei asemenea acțiuni), dispariția lectora
limba română așa cum este și așa cum se află chiar la o uni

ter beim Befehlshaber Sicherheitspolizei,
Ihrer Roethke, in Verbindung setzt.

foniei

aper pentru înțelegerea atmosferei opresive impuse culturale româno-franceze în nordul Franței. a germană, după debarcarea Aliaților în nordul Africii, ertate de mișcare pentru Legația română de la Vichy at și Eugen Ionescu. Despre care, într-o notă aflată în

in an este promovată, în aprilie 1943 devine Secretar 1942 și începutul lui 1943, posterior deci invadării de il".

zâmbete pentru modul cum e formulată, ea este, el-Lavastine, care a crezut că trebuia să-și încredințeze

1942-1943", ceea ce explica „decalajul pe care-l face as de zel, se supune până la urmă regulilor minimale tne – Cioran, Eliade, Ionescu, Uitatea fascismului, Ed.

mului patronat la noi de Ion Antonescu, ca și al celui onescu ni se dezvăluie prin toate rapoartele despre iteraturii române în circumstanțele vitrege în care itenție, autoarea mai sus amintită a preferat să citeze m au fost în realitate.

ugen Ionescu la Legația din Vichy „în toial punerii în a să menționeze și că „ambasada (?) română nu face a, să se fi distins prin acțiunile sale de salvare a evreilor”

levat doamnei Lavastine de numeroasele documente demersuri depuse pentru salvarea evreilor originari o în nordul Franței și „strămutați în Răsărit”, adică în care s-a remarcat, printre alții, tânărul secretar de agini două din Notele adresate acestuia din urmă de

Dumitru HÎNCU

cială ar însemna, un pas îndărăt pe calea cunoașterii tuale a României și, pe de altă parte, ne-ar lipsi de un firesc pentru realizarea unor manifestatii românești, tate.

altfel, se știe că este util ca o prezentă românească să nifeste în centre cât mai diverse, în provinciile ze, ale căror cunoștințe despre România, erau, – și încă regretabil de sumare.

e, evident, de prisos să stăruim asupra importanței acestui de care este convinsă autoritatea superioară românească, s, însă, că este necesar să stăruim asupra urgenței clarificării ei d-lui Eugen TÂNASE pentru a i se permite continuarea lor sale de limba și literatura română în cadrul lectoratului e lângă Facultatea de Litere din Montpellier.

cazul când nu se ivește o altă posibilitate, dl Eugen .SE, profesor titular de limba franceză, ar putea fi detașat edră, ca lector în străinătate, primind salariul de profesor iar în întregime, conform dispozițiilor legale, pe anul 1944, asigurându-i-se și un spor de străinătate.

rucât poate că dl E. TÂNASE nu va mai beneficia de e de concentrare și mobilizare acordate studenților, – ar lem, indicat să poată beneficia de scuturile acordate celor în misiune oficială în străinătate. Întrucât serviciile pe le poate aduce ca lector de română la Montpellier nu putea fi fâgăduite, iar pentru aceasta o intervenție a

Ministerului Culturii Naționale sau al Propagandei ar fi necesare.

De la 24 Februarie a.c. când cursurile de limba română au fost inaugurate (am raportat la timp asupra ședinței de deschidere într-un referat special), – dl E. TÂNASE a ținut un număr de douăzeci de prelegeri. În raportul său de activitate pe care ni l-a remis spre a fi înaintat, – și pe care îl anexăm dl TÂNASE face descrierea prelegerilor din anul școlar ce s-a încheiat și care au purtat asupra limbii și literaturii române (două ore pe săptămână), – și vorbește despre proiectele de activitate pentru anul școlar 1943-1944. Credem că, cu ocazia acestei activități, avem posibilitatea să lărgim cadrele de manifestare ale lectoratului.

Cu ocazia remiterii volumelor cerute de dl Eugen TÂNASE pentru biblioteca lectoratului (cărțile, de altfel, mult insuficiente; par a fi adunate cam la întâmplare; nu sunt decât o parte din cele puse pe listă; volumele de istorie literară, istorie a limbii, operele fundamentale etc. lipsesc) și potrivit atribuțiilor mele de secretar de presă și cultural pentru regiunea Marseille-Montpellier-Toulouse, am luat un nou contact cu dl. Augustin FLICHE, decanul Facultății de Litere din Montpellier, membru al Institutului, și am fost primit și de dl GARHAILE, rectorul Universității, hispanizant apreciat – ambii interesați asupra țarilor de cultură mediteraneană și, în special, doritori să cunoască cultura noastră. Dl A. FLICHE, la rândul-i, a vizitat România prin 1929 și dorește să revină.

Intenția d-nilor SARHAILE și FLICHE este să grupeze catedrele de l. spaniolă, italiană și portugheză și lectoratul de l. română într-un Institut de cercetări mediteraneene – în sensul celui de la Nice, dar, se pare, cu alte metode de cercetări. În cazul acesta, evident, un lectorat de română ar fi un lucru insuficient.

Deocamdată am proiectat împreună cu d-nii SARHAILE și FLICHE, care s-au arătat bucuroși de această inițiativă, cu dl A. DUPRONT și cu dl Eugen TÂNASE ca încercând din Noiembrie 1943 să se organizeze un ciclu de 3 sau 4 conferințe privitoare la România, – aceste conferințe urmând a fi ținute de personalități universitare legale sub patronajul rectorului sau al decanului, și în cadrul lectoratului de l. română.

În cazul când unele personalități din România ar veni în Franța, așa cum a cerut-o șeful serviciului nostru de presă, – ele ar putea trece și pe la Montpellier, mărindu-se numărul conferințelor din ciclu – ce vor fi inaugurate de decanul facultății.

Conferințele vor purta asupra obiceiurilor și tradițiilor românești; asupra peisagiilor; asupra muzicii și artei noastre, – și vor putea fi însoțite de discursuri și proiectii. Într-un raport viitor, vom da amănuntele necesare și vom prezenta planul ciclului de conferințe. Pentru aceasta însă – lectoratul de limba română din Montpellier trebuie să continue a exista.

Credem că este util să adăugăm că primirea bună pe care d-nii SARHAILE și FLICHE ne-au făcut-o, interesul pe care aceștia îl poartă României și culturii sale, certitudinea pe care o au că România este o țară prietenă Franței se datorează în bună parte amintirii pe care a lăsat-o, în vizita de anul trecut, rectorul Universității din București, dl HULUBEI – și, de asemenea, prezenței d-lui A. DUPRONT la Montpellier.

Secretar de presă și cultural
Eugen IONESCU

Marseille, 11 Iunie 1943

No. 1109

Raport despre proiectul apariției unui text bilingv de poezie. Despre unele cărți necesare activității serviciului nostru și despre o ședință de poezie românească

Am luat contact, la Marsilia, cu editorul Jean Vignaud, fost director general al editurii Grasset, despre care fusesem încunostiințat că intenționează să tipărească texte bilingue din literaturile țărilor latine.

În acord cu platurul de activitate culturală în Franța al Serviciului nostru de Presă, am discutat cu dl Vignaud care se arată dispus să realizeze acest lucru. (planul? – n.n.) a unei asemenea lucrări (care, la rigoare, ar putea fi imprimată în România și difuzată de editorul francez).

Materialul ar putea să fie ales din poezia modernă românească și din poezia poporană. Traducerea marilor poeți ca de pildă, Alecsandri este dificilă, întrucât tehnica poetică a acestuia este, firește, depășită și ar trebui însoțită de lămuriri obositoare; traducerea lui Eminescu întâmpină, cum se știe, dificultăți aproape de neînviș; s-au mai făcut de altfel numeroase încercări și, cum se știe, toate sunt mediocre. În schimb traducerile din unii poeți români contemporani și chiar din poezia poporană mi se par a fi mai la îndemână și mai apropiate de sensibilitatea modernă.

Experiența pare, de altfel, să ne confirme. Am început, cu ajutorul unei echipe restrânsă de tineri poeți francezi care revăd textul sau îl adaptează, să pregătim manuscrisul, traducând din poemele lui Lucian Blaga.

Pentru continuarea lucrului nostru (precum și pentru pregătirea Antologiei Eseului Românesc proiectată de Serviciul nostru de Presă) ne sunt necesare mai multe cărți care au figurat pe listele cerute de noi, dar care nu au figurat printre cele trimise.

Ne sunt necesare, prin urmare, următoarele cărți, de a căror sosire atârnam rapiditatea apariției lucrărilor proiectate:

Antologia poezilor români de astăzi (Pillat și Perpessicius), volumul I (ne-a venit volumul 11, numai)

Antologia poezilor tineri (G. Stănoiu, editura Fundațiilor Regale).

Tudor Arghezi: Poeziile complete sau culegerile

Cuvinte potrivite

Flori de mucegaiu

Cärticica de seară

Ion Barbu: Joc Secund

precum și

Istoria Literaturii Române Moderne de E. Lovinescu

Spiritul critic în cultura românească de G. Ibraileanu

Geneza metaforei și sensul culturii

Spațiul mioritic de Lucian Blaga

Roza vânturilor de Nae Ionescu

Oceanografia. Eutanasios. Șantier de Mircea Eliade

De Caelo de C. Noica

Pe culmile disperării. Lacrimi și Sfinți

Amurgul gândurilor de Emil Cioran

O viziune românească a lumii de O. Papadima

Zăcămintele folclorice în poezia românească cultă de A. Dima

Artă și valoare de M. Ralea

Ion Barbu de Tudor Vianu

Opera poetică a lui Al. Philippide, precum și o colecție de poezii poporane.

Aceste volume, după ce vor fi utilizate de noi, vor trece, de altfel, la biblioteca lectoratelor de limba română din Franța.

La cercul Revistei „Cahiers du Sud” din Marseille s-a făcut o ședință de poezie românească. Am citit zece poezii traduse de Lucian Blaga (*Lire dans la Main, Tristesse métaphysique, Biographie, Fumée tombée, Conclusion, Souvenir, Equinoxe, Couchant marin, Charrues, Sommeil*) patru poeme de Arghezi (din cele trimise de „Direcția de Studii” și „Les morts” tradusă de Mario Roques, în textul său despre „Poezia Română Contemporană”), poemul poporan „Miorița” după textul Alecsandri în traducerea lui Auge Pechmeja, și *Chant du morts*, poem folcloric, în traducerea Lassaigne-Vorones, apărută în „Mesures” în octombrie 1939.

Deși cei de față nu cunoșteau limba noastră mi-au cerut să citească în câteva rânduri textul românesc pentru a-și da seama de sonoritatea limbii.

Interesul pe care acești poeți și tineri critici l-au manifestat pentru poemele citite ne-au întărit în inițiativa noastră de a grăbi realizarea editării textului bilingv proiectat.

Secretar de Presă
Eugen IONESCU

(Arhiva M.A.E., Fond Franța, Vol. 71, f. 275)

*

Vichy, 22 Ianuarie 1944

No. 1464

Referat privitor la

1. Apariția unei nuvele de Pavel Dan, în hebdomadrul „Demain”

2. Necesitatea obținerii autorizației autorilor sau a editorilor pentru publicarea traducerilor din Arghezi și Pavel Dan, în volum – și a hârtiei

Înaintăm cinci exemplare din nuvela „L'Abandon du Nid” (Sborul de la Cuiub), din care am făcut să apară prima parte în traducerea Gabrielle Cabrini și Eugen Ionescu, în hebdomadurul francez „Demain” din 23 ianuarie 1944.

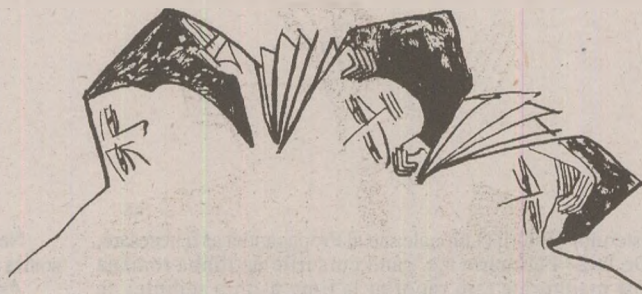
Din cauza crizei actuale de hârtie din Franța, nuvela românească nu apare în condițiile cele mai satisfăcătoare; prezentarea scriitorului – care trebuia să aibă șaptezeci de linii a fost redusă la numai douăsprezece linii – iar nuvela nu poate fi publicată decât în două părți succesive, cu „urmare” ca un roman foileton.

Aceste neajunsuri, vor fi, credem, înlăturate la apariția în volum a nuvelor d-lui Pavel Dan, traduse gata, dar care, pentru a fi editate, mai așteaptă autorizația familiei scriitorului sau a editurii „Fundațiilor”, pe numele dlui J. Vigneau, editor, Marseille și care, arată în rapoartele anterioare, încă nu ne-a parvenit. De asemenea, obținerea din țară a unui stoc de hârtie ar ușura și grăbi editarea traducerilor.

Culegerea de poeme traduse din T. Arghezi așteaptă, la rândul-i, autorizația autorului, solicitată în ultimele rapoarte tot pe numele editorului Jean Vigneau, din Marseille. Poemele publicate în revista „Cahier du Sud” pe numărul datat noiembrie (apărut în decembrie) și traduse toate de Edouard VALIA (afară de primul „Fătălău” – L'Androgyne, tradus de subsemnatul, fac parte din culegerea pregătită – și urmând a constitui primele realizări dintr-o serie proiectată de traduceri din autori români.

Secretar Principal Cultural
Eugen IONESCU

(Arhiva M.A.E., Fond 71 (1820-1944), Franța, filele 37-38.)

literatură

Polemici

Liniștea unui maioreșcian al disocierii dintre etic și estetic

Când am citit articolul „Frământările unui justițiar”, scris de criticul și istoricul literar, Gabriel Dimisianu (R. I. nr. 27/7 iulie 2006), eram în vacanță. Cădura mare! Inutilitatea unei polemici – cei doi parteneri parcă ar juca un meci de tenis fără minge și fără racheta – m-a determinat să nu răspund și să renunț la „dreptul la replică”. După ce m-am întors la București și în timp ce pregăteam bagajele pentru plecarea la Paris, am zărit articolul cu pricina pe care notasem o listă cu ironii, invective și comparații „magulitoare” cu persoane compromise. Am început să rîd și să mă distrez de torentul acuzațiilor și imaginația persiflantă a autorului. În clipa aceea m-am hotărât să răspund din respect pentru cel pe care l-am citit cu interes (*Lecturi libere, Opinii literare, Nouă prozatori* în care era un articol „Dimensiunea etică - A. Buzura”) și din stimă pentru cititorii revistei **România literară** al cărei colaborator sunt (când nu am fost refuzat) încă de pe timpul „Gazetei literare”, în care am debutat în 1969.

Nu este prima dată când constat că într-un articol de presă analiza riguroasă bazată pe argumente logice (demonstrația rațională a probelor contrare) este înlocuită cu ironii, insulte și în special *attaque ad hominem*. Scopul articolului nu este comentarea cu onestitate și claritate a unui text, ci un pretext pentru un atac la persoană. Iată câteva exemple edificatoare din articolul „Frământările unui justițiar” care îmi provoacă un zâmbet și o bună dispoziție pentru a continua acest articol: „B. Nedelcovici, însuflețit de fervori justițiare”, „necruțătorul chestor moral”, „neimplănzitul justițiar”, „febrele justițiare de care se lasă agitat B. N.”, „parcă ar vorbi Novicov sau Moraru”, „sumbru, inchiuzitorial, inadecvat la spiritul propriu al artei, învâlmășeste criteriile, confundă punctele de vedere într-un mod care l-ar fi pus pe gânduri pe M. Ralea...” și lista poate continua. Este știut că M. Ralea a încercat să definească prostia printr-o conversație dintre două femei. Fără comentarii...

Să nu ne pierdem buna dispoziție și să amintim că nu este prima oară când primesc asemenea decorații (lista este prea lungă) pe care le agăț cu mândrie de reverul hainei. „Steaua României cu spade” am primit-o de la Ion Vianu care a scris un articol publicat în revista „22” intitulat „Un jdanovist la Paris” (vom reveni).

Să ne întoarcem la articolul „Frământările unui justițiar” în care G. Dimisianu ridică mai multe probleme:

„Linșajul mediatic al celor care au fost puși la zid pentru colaborarea cu prigonitorii lor”. „Sint terfelite reputații în temeiul doar al unor zvonuri”.

Cine nu a fost surprins și întristat când a aflat că Dan Amedeu Lăzărescu, Ștefan Aug. Doinaș, Mircea Ionescu-Quintus și alții au fost colaboratori cu Securitatea. În articolul „Câinii în lesă și informatorii”... în libertate („România liberă”, Aldine, 17 iulie 2006), am analizat pe două coloane condițiile celor care au fost arestați și „eliberați”; teroarea morală și condiționările (șantajul, amenințările, frica) în care trăiau cei ce deveneau informatori. Analiza a fost făcută în funcție de diverse perioade istorice și în special cum se explică faptul că unii scriitori puteau să devină informatori și în același timp protestatari în limitele admise atunci. Împins de pasiunea dezlănțuită de a mă considera un justițiar, se pare că autorul nu a citit articolul și nu a reținut nici subtilitățile scrise cu litere mari: „A-ți pune viața în pericol” sau „Istorie și memorie”. În volumul *Un tigru de hârtie* (p. 27), pe care G. Dimisianu cred că nu l-a citit, scriam: „Nu am intenția de a emite judecăți de valoare sau de a condamna pe cineva personal, nici chiar pe informatorii (sursele) care au furnizat date despre mine. Știu că au fost oameni condiționați, șantajați, speriați și supuși permanent la presiuni morale sau sociale”. Din decență și compasiune nu am dat numele real al „prienilor” informatori, ci doar inițialele...

Ajunși aici, îl asigur pe criticul și istoricul literar Gabriel Dimisianu că se află pe un teren pe care îl știu destul de bine. Înțelegerea suferințelor celor care au trăit tortura zilnică, fizică și morală, în timpul detenției și după „eliberare”

nu le-am cunoscut din cărți, ci le-am trăit încă din adolescență. Trei membri din familie au fost arestați: tatăl meu a fost condamnat politic la o pedeapsă de 8 ani; eu am fost radiat din Baroul de avocați din Ploiești și trimis la munca de jos pentru „reeducare”, ca simplu achizitor de materiale timp de 12 ani (Da! Ați citit bine, 12 ani) pe șantierele de la Bicaz, Brașov, București; romanul de debut *Ultimii*, 1970, l-am consacrat celor care se născuseră vinovați, ultimilor supraviețuitori care trăiau în subsoluri și comiteau crime imaginare; romanul *Somnul vameșului*, 1980, are ca personaj principal Justin Arghir (încă de pe atunci eram preocupat de: *Jus, Juris* = drept); un ciclu de emisiuni la „Europa liberă” și o serie de conferințe în Franța, Canada și Statele Unite: „Istorie și memorie”; l-am invitat pe Paul Ricoeur care a prezentat conferința „Justiție și răzbunare” (din nou justiție!); în 1995, i-am propus lui Laurențiu Ulici ridicarea unui monument închinat memoriei scriitorilor arestați și condamnați (1945-1989). Rezultatul? Zero! Nicolae Manolescu mi-a promis că îl va construi, dar a trecut deja un an...

Am enumerat toate aceste activități pentru a arăta că am avut o continuitate în gândire și atitudine. G. Dimisianu îmi recunoaște „anume consecvență nu de azi de ieri”, dar tot ironic și persiflant. Și iată, acum, sunt comparat cu Novicov și Moraru. Să tot râzi și să te amuzi... Nu cumva Alex. Ștefănescu a avut dreptate când a spus: „Bujor Nedelcovici a făcut procesul comunismului de unul singur”?

„Cine judecă pe cine?”

G. Dimisianu recunoaște că i-am trimis spre publicat articolul „Scrisoare deschisă adresată Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Ulici”, în care propuneam: „Scriitorii care au susținut prin opera lor cultul personalității să... nu fie judecați, nici condamnați și Uniunea Scriitorilor, să nu se transforme într-un tribunal care să inițieze o vânătoare de vrăjitoare, ci să fie dezavuați de către un Comitet de onoare”. G. Dimisianu a refuzat să publice articolul pretextând că nu știe cine să facă parte din acest comitet. Deci? Unde este problema? Nimeni nu judecă pe nimeni! Istoricul literar are îndatorirea de a analiza situația literaturii din acea perioadă, cine au fost poezii de curte, dacă alți scriitori au refuzat, s-au mulțumit cu „rezistența prin cultură” și puțini... foarte puțini au protestat deschis, au trimis cărțile interzise în Occident și au fost cu adevărat disidenți. Revizuirile, reconsiderările, recitirile din istoria literară, 1945-1989, au fost făcute parțial și de puțini critici care au fost imediat blamați cu severitate. „Ieșirea din comunism în literatura română” nu a fost realizată, cum bine a remarcat

Monica Lovinescu, în *Jurnal* 1998-2002, Editura Humanitas, 2006.

„Disocierea maioreșciană a esteticului de social, etic, de politic este încă inoperantă pentru Bujor Nedelcovici”

Am crezut (iluzie) că după aproape 50 de ani de comunism și 17 de „democrație” nu o să mai am prilejul de a întâlni aceste... „disocieri”. Să se fi înșelat Aristotel când a scris *Etica*? La ce s-a gândit Monica Lovinescu când a publicat volumul *Est-etice, Unde scurte*. Ființa se află afara timpului istoric, politic, social? Conștiința unui scriitor se poate plasa „dincolo de bine și rău”? Ființa (Etr. Moi, Ça) este o unitate ontologică de nediscutat. Raportul dintre autor și operă este o axiomă și opera nu se scu omul și nici invers. Disocierea dintre etic și estetic a un scop precis: justificarea scriitorilor care au fost compromiș politic și salvarea lor în estetic. Este bine dacă sunte maioreșcieni, dar ar fi foarte bine să nu-l uităm pe Sainte-Beuve, care în 1846 a scris *Portrete contemporane*. După opinia lui explicarea operei se făcea prin personalitatea scriitorului. Autorul romanului *Voiaj la capătul nopții* Luis-Ferdinand Céline, (simpatizant nazist și antisem) a fost condamnat pentru „nedemnități naționale”, a trăit câțiva ani în exil, dar este considerat unul dintre cei mai importanți romancieri ai secolului XX. De ce la noi nu se poate spune că romanul *Lumea în două zile* este un roman remarcabil, dar autorul a fost un cenzor și colaborator cu Securitatea? Dieu la Rochelle (simpatii naziste) a spus: „Am jucat pe o carte, am pierdut, trebuie să dispar” și după trei tentative de sinucidere s-a omorât. La noi, Vadim Tudor sau Adrian Păunescu „au jucat o carte”, dar... și dobândit un post în Parlament.

Cazul Tudor Vianu

Criticul G. Dimisianu îmi reproșează: „L-a taxat pe T. Vianu, fără să clipească drept «complice» al comuniștilor Fals! Am recitat cele trei texte: „Jurnal infidel”, „Scrisoare adresată domnului Ion Vianu” și „Cum am devenit un acuzator” (*Cochilia și melcul*, Ed. Allfa, 2002) și constat că expresia îi aparține lui... G. Dimisianu... „Importanța și valoarea cărturarului Tudor Vianu sunt dincolo de orice îndoială sau reproș”, scriam eu în articolul „Scrisoare adresată domnului Ion Vianu”. Fugeam de Facultatea de Drept pentru a-i asculta prelegerile despre Homer și Goethe. Totul a pornit de la o serată omagială organizată de Centrul Cultural de la Paris, intitulată „Tudor Vianu, ou l'ideale classique de l'homme” și de la articolul lui Dan Grigorescu „Un model spiritual”. Dar, profeso Tudor Vianu a fost un om cu toate virtuțile și viciile inerente ale unui om care a aparținut timpului său. Și iată că nu se pot disocia esteticul, politicul și socialul pentru că Tudor Vianu a fost ambasador în Belgia în 1947; director al Bibliotecii Academiei, 1958; secretar general al Comisiunii Naționale UNESCO (unde a apărut o antologie „Permanența de la Litterature Roumaine”, din care lipsea N. Iorga, Maioreșcu, Lovinescu dar erau A. Toma și alții); publicat texte ideologice în „Scânteia” etc.

„Un model ideal clasic al omului” sau „un model spiritual” nu pot fi decât eroii, martirii sau sfinții care aparțin unei dimensiuni transcendente și mai puțin

www.cartearomaneasca.ro

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Nou în colecția „Critică & Istorie literară”

S. Damian

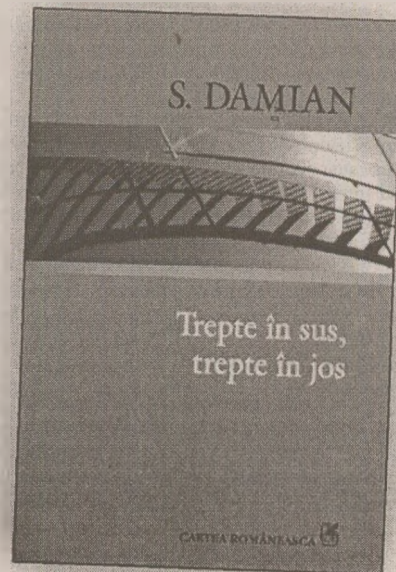
Trepte în sus, trepte în jos

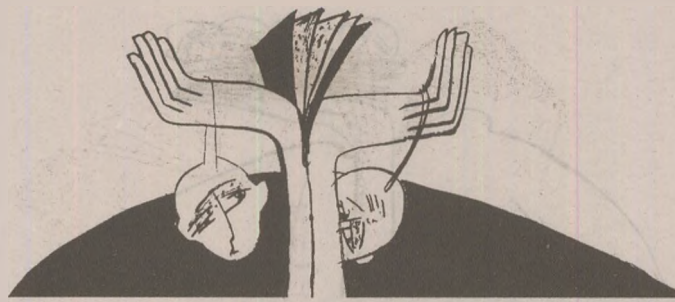
„Pentru mine, S. Damian a fost cel ce a făcut să răsună în lumea liberă tăcerea în care eram zidită în țara mea. Solidaritatea literară, care mi-a făcut atât de bine atunci, am simțit-o continuându-se în anii '90 până azi, prin articolele, studiile, cărțile publicate în România.” (Ana Blandiana)

În aceeași colecție:

Mircea Martin, *Singura critică*

Mihai Zamfir, *Cealaltă față a prozei*

literatură

imamente. Și iată! Din toate aceste încercări de a lămuri unele aspecte ale istoriei literare m-am ales cu decorația acordată de Ion Vianu: „Un jdanovist la Paris”.

Cazul Mircea Iorgulescu

În articolul „Framântările unui justițiar”, G. Dimisianu vorbind despre cărțile lui A. Buzura îl citează pe M. Iorgulescu care spune: „Cea mai radicală contestare a sistemului politic din România de atunci”. La rândul meu afirm: „Nu neg ideea, dar cum poate cineva să aducă acest argument când în cartea *Un tigru de hârtie*, prezintă probe scrise și documente de la CNSAS, prin care se dovedește că M. I. era informator cu nume real și avea în plus două nume de cod: „Dorin” și „Mirel”. Răspunsul lui G. D. nu se lasă așteptat: „Mai întâi că nu știu să se fi dovedit. Apoi, chiar să se fi dovedit ce legătură ar avea faptul cu valabilitatea unei opinii literare”. S-a dovedit! Dar G. Dimisianu a refuzat să publice în **România literară** articolul „Există o limită în decență?” în care probam acest fapt. Să admitem disocierea maioreșciană a eticului de estetic, dar când într-un articol în care este vorba de scriitori care au fost informatori, să-l citezi pe un critic care a fost colaboratorul Securității înseamnă lipsă de tact și chiar sfidare. Ar fi nevoie de o perioadă de retragere și detașare. Nu-i așa? Faptul că îl apreciez pe criticul M. Iorgulescu o demonstrează faptul că volumul II al *Operele complete*, 2006, i-am citat o frază (la extrase din presă) privitoare la romanul *Ultimii*. Dar asta nu înseamnă a omite că unul dintre cei mai buni prieteni a prezentat rapoarte Securității mai mulți ani.

Să nu-l uităm pe E. Uricaru despre care vorbeam în articolul meu și asupra căruia îmi exprimam rezerve. Recent în „Cotidianul” a fost publicat un articol: „E. Uricaru a pierdut meciul cu CNSAS. Curtea de Apel București a hotărât definitiv că E. Uricaru a făcut poliție politică.” Oare s-a înșelat Uniunea Scriitorilor care l-a susținut și apărât în mai multe ocazii?

Lumea în două zile

Criticul G. Dimisianu îl citează pe romancierul G. Bălăiță care afirmă: „În literatură nu apăruseră semne despre marile sau micile cărți scrise «pe întuneric», adică pentru «sertar» în anii comunismului”. În articolul meu am amintit câțiva scriitori (I. D. Sârbu, Nicolae Steinhardt etc.) care au scris „pe întuneric” și pentru „sertar”.

Nu se poate afirma azi că nu au fost scrise ieri, cărți de valoare, dar interzise de cenzură. Gabriel Dimisianu poate să fie de părere că acest roman este o capodoperă, dar pe mine mă interesează faptul că este ignorată prin omisiune literatura cenzurată de atunci sau chiar confiscată de Securitate, cum a fost cazul *Jurnalului fericirii* al lui Steinhardt. Greșită interpretare sau...?

În articolul „Căinii în lesă” îl acuz pe scriitorul G. Bălăiță că a fost cenzor și „ucenic ascultător” al Securității. G. Bălăiță „înaintează mascat”, cum spunea Descartes sau merge la umbra gardului înflorit și scoate castane din foc cu mâna lui G. Dimisianu după o veche strategie a „farseurului supleantist”.

Într-un spațiu mioritic în care suflă crivățul siberian este greu să accepți confuzia metaforelor „Siberia culturală” și a „Siberiei morale” cu... scriitorii siberieni care au existat în realitate.

Și iată că cercul s-a închis și am ajuns la „necruțătorul chestor și neîmblânzitul justițiar”. Din lipsă de spațiu nu pot să analizez conceptul istoric de justiție care a început: „Codul lui Hamurabi”, „Cele zece porunci”, „Maat” la egipteni definea atât justiția cât și adevărul, „Legea la greci”, „Codul roman”, „Codul lui Napoleon”, tratatele filosofilor germani, Kant și Hegel și ajungem la Paul Ricoeur și John Rawls.

În România nu avem încă o cultură juridică și nu s-a instaurat un stat de drept în care să guverneze Legea, Dreptul, Adevărul și Justiția. Poate de aceea suntem deseori vizați de „Comisarul european pentru problemele de justiție” care ne flutură stegulețe roșii și ne controlează precum niște elevi nesilitori în lupta împotriva corupției, a crimei organizate și a lipsei de integritate a magistraților. Noi suntem „disocianți” și ne ținem de glume și ironii.

Adevărul (*aletheia*) este sacral, era de părere Aristotel și este originea, dar și rezultatul unei esențe umane care refuză să trăiască în travesti, simulacru, ipocizie, impostură și în *miasma* (gr.) unui trecut care nu mai trece...

Bujor NEDELCOVICI

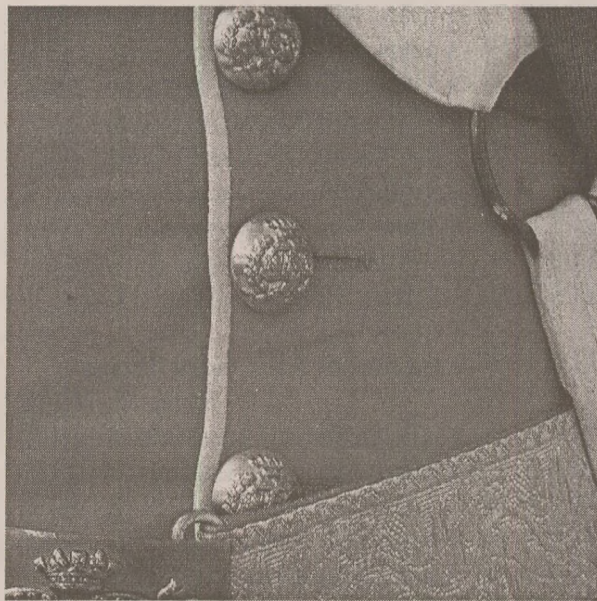
calendar

- 6.09.1817 - s-a născut Mihail Kogălniceanu (m. 1891)
 6.09.1819 - s-a născut Nicolae Filimon (m. 1865)
 6.09.1910 - s-a născut Dumitru Corbea (m. 2002)
 6.09.1923 - s-a născut Mioara Cremene
 6.09.1915 - s-a născut Nicolae D.Pârvu
 6.09.1950 - s-a născut Nicolae Georgescu
 6.09.1972 - a murit George Baiculescu (n. 1900)
 6.09.1996 - a murit Anda Boldur (n. 1926)
 6.09.2002 - a murit Petru Saitiș (n. 1913)
- 7.09.1897 - s-a născut Alexandru Traian-Rally (m. 1986)
 7.09.1902 - s-a născut Șerban Cioculescu (m. 1988)
 7.09.1911 - s-a născut Alexandru Bistrițeanu (m. 1976)
 7.09.1916 - a murit Nicolae Vulovici (n. 1877)
 7.09.1924 - s-a născut Ștefan Luca (m. 1991)
 7.09.1930 - s-a născut Gheorghe Mihăilă
 7.09.1972 - s-a născut Dan Mircea Cipariu
 7.09.1973 - a murit N. Argintescu-Amza (n. 1904)
 7.09.1993 - a murit Eugen Barbu (n. 1924)
- 8.09.1884 - s-a născut George Ulrieru (m. 1943)
 8.09.1907 - a murit Iosif Vulcan (n. 1841)
 8.09.1909 - s-a născut M. Blecher (m. 1938)
 8.09.1926 - s-a născut Ștefan Bănulescu (m. 1998)
 8.09.1926 - a murit Vasile Bogrea (n. 1881)
 8.09.1926 - s-a născut Gabriel Ștrempel
 8.09.1930 - s-a născut Ion Arieșanu
 8.09.1930 - s-a născut Tudor Popescu (m. 1999)
 8.09.1930 - s-a născut Petre Sălcudeanu (m. 2005)
 8.09.1935 - s-a născut Gheorghe Izbășescu
 8.09.1946 - s-a născut Aurel Șorobetea
 8.09.1951 - s-a născut Markó Béla
 8.09.1964 - a murit Ion Calboreanu (n. 1909)
 8.09.1981 - a murit Smarand M. Vizirescu (n. 1901)
- 9.09.1937 - a murit Alex. Călinescu (n. 1907)
 9.09.1938 - s-a născut Vera Lungu
 9.09.1943 - s-a născut Dana Dumitriu (m. 1987)
 9.09.1944 - s-a născut Lucia Negoită
 9.09.1960 - a murit Grigore Bugarin (n. 1909)
 9.09.1999 - a murit Romulus Vulcănescu (n. 1912)
- 10.09.1709 - s-a născut Antioh Cantemir (m. 1744)
 10.09.1916 - s-a născut Constanța Trifu
 10.09.1921 - s-a născut Efrim Levit
 10.09.1930 - s-a născut Liviu Călin (m. 1994)
 10.09.1944 - s-a născut Eugen Evu
 10.09.1950 - s-a născut Marius Stănilă
 10.09.1971 - a murit Nicolae Bănescu (n. 1878)
 10.09.1978 - a murit Mihail Sabin (n. 1935)
 10.09.1986 - a murit Nadia Lovinescu (n. 1914)
- 11.09.1888 - s-a născut Virgil Tempeanu (m. 1982)
 11.09.1911 - s-a născut Aurel Chirescu (m. 1996)
 11.09.1915 - s-a născut Silviu Georgescu (m. 1996)
 11.09.1924 - s-a născut Ion Rotaru
 11.09.1927 - s-a născut Franz Storch (m. 1982)
- 11.09.1928 - s-a născut Teodora Popa Mazilu
 11.09.1930 - s-a născut Szábo Gyulla
 11.09.1963 - s-a născut Mihail Galățanu
 11.09.1973 - a murit Corneliu Belciugățeanu (n. 1922)
 11.09.1983 - a murit Barbu Alexandru Emandi (n. 1908)
 11.09.1985 - a murit Ion Frunzetti (n. 1918)
- 12.09.1869 - a murit Constantin Stamati (n. 1786)
 12.09.1882 - s-a născut Ion Agârbiceanu (m. 1963)
 12.09.1933 - a murit Ion Ionescu-Quintus (n. 1875)
 12.09.1941 - s-a născut Daniel Tei
 12.09.1977 - a murit Ovidiu Cotruș (n. 1926)
- 13.09.2005 - a murit Mihai Stoian (n. 1927)
 13.09.1874 - s-a născut Eugen Herovanu (m. 1956)
 13.09.1904 - s-a născut Elvira Bogdan (m. 1987)
 13.09.1908 - s-a născut Edgar Papu (m. 1993)
 13.09.1911 - s-a născut Aurel Leon (m. 1996)
 13.09.1912 - s-a născut Kiss Jenő (m. 1995)
 13.09.1916 - s-a născut Eugen Schileru (m. 1968)
 13.09.1922 - s-a născut Sergiu Al.-George (m. 1981)
 13.09.1923 - s-a născut Ioanichie Olteanu (m. 1997)
 13.09.1970 - a murit Sanda Movilă (n. 1900)
 13.09.1973 - a murit Vasile Văduva (n. 1940)
 13.09.1976 - a murit George Buznea (n. 1903)
 13.09.1986 - a murit Vladimir Ciocov (n. 1920)
 13.09.1993 - murit Geo Bogza (n. 1908)
 13.09.2005 - a murit Mihai Stoian (n. 1927)
- 14.09.1778 - s-a născut Costache Conachi (m. 1849)
 14.09.1816 - s-a născut Grigore Grădișteanu (m. 1893)
 14.09.1856 - s-a născut Sofia Nădejde (m. 1946)
 14.09.1906 - s-a născut Emil Vora (m. 1979)
 14.09.1923 - s-a născut Igor Grinevici (m. 1993)
 14.09.1931 - s-a născut Mihai Tunaru (m. 1989)
 14.09.1945 - s-a născut Gheorghe Schwartz
 14.09.1993 - a murit Geo Bogza (n. 1908)
- 15.09.1875 - s-a născut H. Sanielevici (m. 1951)
 15.09.1938 - s-a născut Marian Popa
 15.09.1938 - s-a născut Cristeian Petre Argeș (Cristea Petre)
 15.09.1943 - s-a născut Ilse Hehn-Guzun
 15.09.1948 - s-a născut Ioan Lăcustă
 15.09.1984 - a murit Paul Sterian (n. 1904)
 15.09.2002 - a murit Mircea Ștefan Belu (n. 1941)
- 16.09.1903 - s-a născut Nicolae Deleanu (m. 1970)
 16.09.1910 - s-a născut Lucia Demetrius (m. 1992)
 16.09.1910 - s-a născut Victor V. Martinescu (m. 1994)
 16.09.1927 - s-a născut Nicolae Dumbravă (m. 1992)
 16.09.1937 - s-a născut Marin Codreanu
 16.09.1937 - s-a născut Victoria-Ana Tăușan
 16.09.1990 - a murit Aurel Dumitrașcu (n. 1955)
 16.09.1994 - a murit Nicolae Mărgeanu (n. 1928)

literatură

Faraonul

vechi deprinderi didactice. Nasturii, ca și substantivele, sînt de trei genuri: masculin, feminin și neutru. Împărțirea se raportează la beneficiari. De genul neutru sînt nasturii de plapumă. Posed peste treizeci, și mă întreb cum de s-au adunat atîția. Probabil pentru că, de la o vreme, s-au impus cu precădere cearșafurile-plic, iar nasturii de la plăpumi, deveniți inutili, s-au rupt unul cite unul. O altă explicație ar putea fi aceea că s-au amestecat cu nasturii bărbătești de pijama, cu care seamănă pînă la confuzie.

Nasturii de cămașă au, cel mai adesea, diametrul de 12 mm, imită cu aplomb sideful și dispun de două perforații. Mult mai rari sînt cei cu patru, și pentru găsierea unui astfel

simbioză de energii adormite ale tuturor continentelor, ale tuturor raselor, care se trezesc la contactul căldurii lor complementare“. (Léopold Sédar Senghor – Revista „Esprit“, noiembrie 1962).

Manifestarea culturală cuprinde trei momente distincte: Expoziție de fotografii „Léopold Sédar Senghor“ – în perioada 20–30 septembrie 2006 (vernisaaj 20 septembrie, orele 18.00, Muzeul Literaturii Române).

Lansări de carte:

– Léopold Sédar Senghor – *Genèse d'un imaginaire francophone*, de Jean-Michel Djian, Editura Gallimard, cu o prefață de Abdou Diouf.

– Prezentarea a două volume: Léopold Sédar Senghor, *De la negritudine la civilizația universalului*, o antologie de texte ale autorului (cu un cuvînt al autorului; selecție și traducere: Radu Cârnelci și Mircea Traian Biju), și *Totem*, o antologie de poezie francofonă din Africa și Caraibe, în care este cuprins și L. S. Senghor (versiune românească de Sânziana Colfescu-Dragoș, Gheorghe Dragoș, Radu Cârnelci), apărută la Editura Institutului Cultural Român.

Intervenții și comunicări referitoare la contribuția lui Léopold Sédar Senghor la dezvoltarea și răspîndirea francofoniei în lume, susținute de Abdelaziz Kacem, Charles Carrère, Moussia Haulot, Sarah Carrère, Ecaterina Evanghelescu).

Evenimentul cultural, găzduit de Sala Rondă a Muzeului Literaturii Române în data de 20 septembrie, orele 18.00, se va bucura de prezența reprezentanților ambasadelor Belgiei, Senegalului, Tunisiei, Franței și Braziliei la București.

Zilele trecute mi s-a rupt un nasture de la cămașa pe care voiam s-o îmbrac. Mai precis, am constatat că lipsește. Să-mi cos altul părea un lucru simplu, dar ceilalți aveau cite patru găuri, iar nasturii de rezervă aflați la îndemînă nu aveau decît două.

M-am decis atunci să explorez vechea pungă de plastic în care conviețuiesc de mulți ani sumedenii de nasturi, de o extremă diversitate privind rostul, culoarea și forma. Greu să-și închipuie cineva cîți nasturi se pot strînge de-a lungul vremii prin punerea lor la păstrare după o accidentală ieșire din funcție. Am trăit cu toții, decenii de-a rîndul, sub semnul celor trei R (recuperare, recondiționare, refolosire), iar faptul și-a pus o pecete vizibilă asupra mediului nostru domestic și a comportamentului cotidian. Gîndul mă poartă spre Bulă, aflat, prin anii '80, în vizită la New York. La un moment dat, o femeie se aruncă de la etajul 57 și se strîbește pe caldarîm chiar sub nasul concetățeanului nostru. Bulă o examinează și exclamă muștrător: „- Economie de consum! La noi ar mai fi fost folosită cel puțin zece ani...” Gestul azvîrlirii unui obiect ieșit din uz ne devenise tot mai străin, iar gestul conservării lui se convertise în reflex. Dulapurile, sertarele, etajerele, debaralele se umpleau astfel continuu cu piese bizare și elocvente: bucăți de cablu, gheme de sfoară, siguranțe electrice, țavi, plase, papuci, sacoșe, rame, cîrlige, coli de staniol, cîrpe de praf, bigudiuri, perii, globuri, robinete, conuri de brad, bibelouri, sticle, borcane, genți... Unele dintre ele mai erau, cît de cît, utilizabile, dar pas de le găsește cînd aveai vreodată nevoie! Le revedea după un timp atunci cînd căutai altceva, un lucru pe care, indubitabil, îl găseai abia *post festum*.

Revin la pungă cu nasturi, adică la colecția formată în timp. Jocul cu bumbi a căzut de mult în uitare, altminteri mi-aș fi alcătuit o echipă formidabilă și aș fi ajuns campion național. Contemplarea nasturilor îmi readuce în minte o frază din *Două loturi*, cînd Lefter Popescu se apucă să răscolească în maldărul de zdrențe din salașul chivuțelor: „Cite reflexiuni ironice, picante, sentimentele se pot face asupra unei așa grămezi pestrițe de vechituri, cu privire la zădărnicia lumii trecătoare prin care au trecut și ele o clipă, nouă, nevesteșite!” La mine, fără a exclude nota sentimentală, reflecția înclină mai ales spre istorie și sociologie. Mă încearcă și impulsul clasificării, hrănit de

de nasture am pornit, cum spuneam, cercetarea. Norocul mi-a suris: am găsit cinci, dar identic cu cel pierdut – numai unul. Pe viitor, așadar, atenție! Printre cei cu două găuri se află cîțiva de pe vremea lui Gheorghiu-Dej, cînd industria autohtonă era încă tinăra și fabrica nasturi vag asimetrici. Duișia cu care îi privesc e proporțională cu vîrsta lor.

Cei mai feluriți și cei mai frumoși sînt, cu certitudine, nasturii feminini: de bluză, de rochie, de taior, de palton... Iată unul cafeniu, rombic, cu un fin chenar argintiu încorporat în masa translucidă. Iată și doi de culoare crem, asociind în cerc trei acolade caligrafice, care se repetă la scară redusă în centrul desenului marginal, de astă dată din metal argintiu. Alți doi nasturi, de un violet distins, își împart suprafața rotundă în patru triunghiuri cu laturile curbe, simulînd un acoperiș aplătit. Doi nasturi crem, de formă pătrată cu colțuri rotunjite, au miezul adîncit ca o cuvă. Nasturi verzi, nasturi roșii, nasturi albaștri, nasturi muștar...

Printre decanii de vîrstă ai colecției descopăr și un nasture metalic cu stema Republicii Socialiste România, rămășiță a uniformei mele de la garzile patriotice: „Păduri de brazi, păduri de sonde/ Cresc din al patriei pămînt/ Și spicele în lanuri blonde/ Domol se leagană în vînt”. Cea mai spectaculoasă piesă e un nasture poliedric din lemn lăcuit de culoarea ciocolatei; a aparținut unui palton al soției. Într-o zi, mergînd amîndoi să mîncăm la Casa Scriitorilor, ne-am oprit pe parcurs la o „Alimentară” din Piața Amzei. După prînz, la îmbrăcarea paltonului, iată că un nasture lipsește. Să-l regăsim pe drum – slabă nădejde! Afară era zloată, pe jos zăpada, baltoace, tot tacumul... Am reîntrat totuși în magazinul alimentar. Nasturele ne aștepta cuminte, sub galantarul la care poposisem.

Timpul trecu, nasturii rămîn. Îi pun înapoi în pungă, iar pungă în dulap. Ce se va întîmpla cu acești nasturi după? Un faraon i-ar fi luat cu el în mormînt. Dar eu nu vreau să-i arunc în perplexitate pe arheologii mileniului 4. Îmi voi depune, așadar, colecția la Muzeul Literaturii Române.

Ștefan CAZIMIR

Centenar Senghor

Miercuri, 20 septembrie a.c., la orele 18.00, în Sala Rondă a Muzeului Literaturii Române, Uniunea Scriitorilor din România organizează în parteneriat cu Institutul Cultural Român și Ministerul Afacerilor Externe prin Secretariatul General al Francofoniei, cu sprijinul Ambasadei Belgiei în România, Maison Internationale de la Poésie, Alliance Belgo-Roumaine și Muzeul Literaturii Române, Expoziția și conferința „Léopold Sédar Senghor – poetul-președinte“. Manifestarea, un omagiu adus lui L. S. Senghor la sărbătorirea unui centenar de la nașterea sa, se circumscrie ciclului de evenimente omagiale legate de viața și personalitatea poetului-președinte senegalez, care au loc în România pe tot parcursul anului 2006 – an dedicat organizării celui de-al XI-lea Sommet al Francofoniei.

Léopold Sédar Senghor (1906–2001), primul președinte al Senegalului, între 1960–1980, a marcat istoria secolului XX ca părinte al ideii de „negritudine“ și ca un apărător al „metisajului cultural“. În 1970 l-a numit prim-ministru pe Abdou Diouf, actualul secretar general al OIF (Organizația Internațională a Francofoniei) care l-a succedat la președinția Senegalului, în 1981.

A fost membru al multor academii, universități și organizații internaționale, iar în 1983 a devenit membru al Academiei Franceze.

Timp de peste o jumătate de secol, viața, opera artistică și activitatea politică ale lui Senghor au avut un numitor comun: francofonia, care, pentru fostul președinte al Senegalului, a fost – și a rămas pînă în prezent – „acest manism integral care se țese în jurul Pămîntului: această

Editura AULA

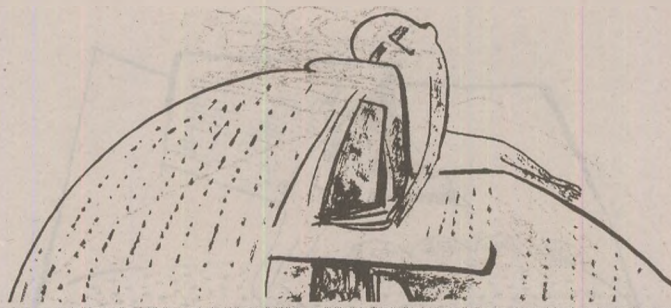
Colecția „CANON

George Coșbuc de Andrei Bodiu	79.000 (7.9) lei
Titu Maiorescu de Cornel Moraru	79.000 (7.9) lei
Ioan Slavici de Cornel Ungureanu	79.000 (7.9) lei
Octavian Goga de Cornel Ungureanu	79.000 (7.9) lei
Liviu Rebreanu de Ion Simuș	79.000 (7.9) lei
Lucian Blaga de Cornel Moraru	79.000 (7.9) lei
Ion Barbu de Andrei Bodiu	79.000 (7.9) lei
Urmuz de Adrian Lăcătuș	79.000 (7.9) lei
Ștefan Agopian de Ruxandra Ivănescu	79.000 (7.9) lei
Ion Alexandru de Ion Bălu	79.000 (7.9) lei
Ștefan Bănuțescu de Monica Spiridon	79.000 (7.9) lei
Ana Blandiana de Iulian Baldea	79.000 (7.9) lei
Nicolae Breban de Liviu Mălița	79.000 (7.9) lei
Emil Brănuțaru de Rodica Ilie	79.000 (7.9) lei
Augustin Buzura de Ion Simuș	79.000 (7.9) lei
Matei Călinescu de Ștefan Borbely	79.000 (7.9) lei
Mircea Cărtărescu de Andrei Bodiu	79.000 (7.9) lei
Gheorghe Crăciun de Mihaela Ursu	79.000 (7.9) lei
Leonid Dimov de T. Ștef și V. Mureșan	79.000 (7.9) lei
Ioan Groșan de Nicoleta Cliveț	79.000 (7.9) lei
Alexandru Ivăsiuc de Sanda Cordoș	79.000 (7.9) lei
Mircea Ivănescu de Al. Cistelecan	79.000 (7.9) lei
Nicolae Manolescu de Mihai Vakulovski	79.000 (7.9) lei
Adrian Marino de Constantin M. Popa	79.000 (7.9) lei
Virgil Mazilescu de Ion Buzura	79.000 (7.9) lei
Gellu Naum de Vasile Spiridon	79.000 (7.9) lei
Fănuș Neagu de Andrei Grigori	79.000 (7.9) lei
Mircea Nedelciu de Al. Th. Ionescu	79.000 (7.9) lei
Constantin Noica de Cornel Moraru	79.000 (7.9) lei
Cristian Popescu de Horea Poenar	79.000 (7.9) lei
Marin Preda de Rodica Zane	79.000 (7.9) lei
Eugen Simion de Andrei Grigori	79.000 (7.9) lei
Nichita Stănescu de Vasile Spiridon	79.000 (7.9) lei
Nicolae Steinhardt de Gheorghe Ardelean	79.000 (7.9) lei
Sorin Titel de Daniel Vișhi	79.000 (7.9) lei
Mihai Eminescu de Călin Dobrescu	129.000 (12.9) lei

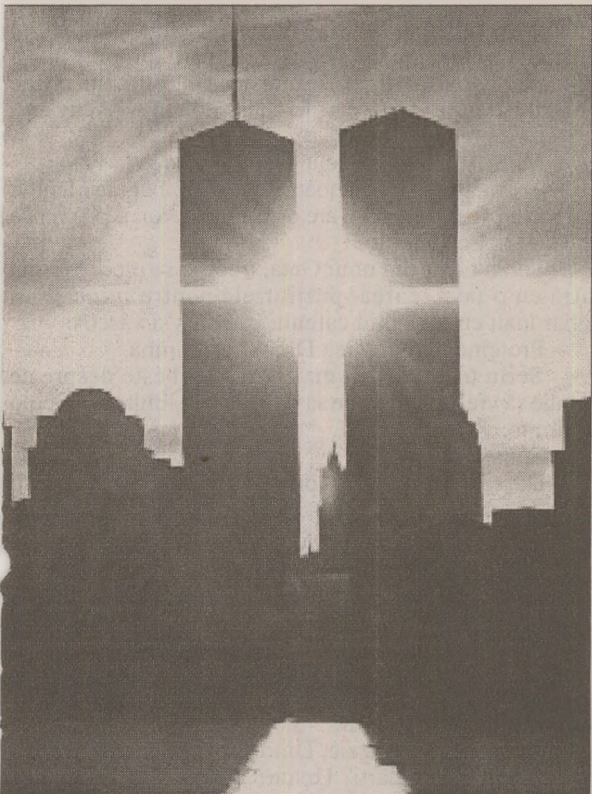
Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

literatură

Ioana Pârvolescu

CRONICA PESIMISTEI

Fan...atic

Spre sfârșitul anului 2001 am cunoscut un poet arab. Traia de multă vreme în Europa și își luase un pseudonim mitologic flatant. Se afla, adesea, pe listele nominalizărilor la Premiul Nobel pentru literatură. Am citit câte ceva din poezia lui, în diferite traduceri, firește, și mi s-a părut că scrie bine. Mi-a dăruit la un moment dat un poem în arabă, caligrafiat elegant cu cerneală neagră, pe un carton alb, ornat pe modelul colajelor avangardiste (avea obiceiul să lipească pietricele adunate de pe stradă și bucăți de stofă) și a spus că fusese compus pentru mine. Nu a vrut cu nici un chip să-mi traducă poemul, învăluindu-l într-un mister cam inconfortabil. La rândul meu, i-am dat un poem de Gellu Naum, scris într-o limbă inexistentă și intraductibilă, în cuneiformele visului. De altfel, poetul cu nume grecesc avea obiceiul să facă doamnelor din jur asemenea cadouri literare, al căror înțeles îl păstra întotdeauna pentru sine. Vorbea o franceză frumoasă, care-ți gădila plăcut urechile, la fel ca modul lui politicos, chiar galant, de a se adresa femeilor. Părea format pe tiparul omului de lume francez și era, în plus, un ins liniștit, zâmbitor, discret. Așa că, într-un mic Babel modern, alcătuit din tot felul de limbi ale pământului, mă reconforta să conversez cu el în limba lui Rimbaud. Până într-o zi când, la un pahar de vin roșu, poetul a mărturisit cât îi admiră pe „copiii” care și-au dat viața, la 11 septembrie abia trecut, într-un gest de sacrificiu maxim pe care, orice s-ar spune, nu poți să nu-l aplauzi, zicea interlocutorul meu. Și-au dat totuși viața, spunea el mereu, ca suprem argument al admirației. Nu mai țin minte ce am răspuns și cu ce fraze am încercat să-l contrazic, dar de atunci m-am refugiat ca-ntr-un adăpost fortificat în alte limbi din jur, pe care, din fericire, poetul nu le vorbea. Lucrurile nu s-au încheiat însă aici. S-a organizat o seară de lecturi din opera marelui poet și, după câteva texte mai vechi, autorul și-a citit cele mai recente creații: poeme vădit antiamericane, de altfel nu rău scrise, cu aluzii la evenimentele încă atât de recente că resturile tumurilor gemene, cu cadavrele pe care le îngropaseră, cu tot, nu fuseseră încă bine îndepărtate. Și, din nou, în vers, înduioșarea bine mascată în metafore față de gestul de sacrificiu al inocenților tineri. M-am gândit să mă scol și să ies din încăpere. N-am avut curajul s-o fac (din politețe față de gazde, din oroare față de gesturile care te aduc în centrul atenției), însă lașitatea

mea și poezia lui m-au costat o noapte de nesomn și multe zile de frământări.

M-am gândit atunci – și n-o făceam pentru prima dată – la ceea ce mă sperie cel mai mult să descopăr la un „semen” de-al meu: fanatismul. Nu știu când mi-a intrat în sânge teama de fanatici – mi se pare că o port în gene de generații întregi –, dar este sigur că e lucrul care mă înstrăinează cel mai mult de un om. Am sentimentul că fanaticul e dintr-o specie diferită, cumplită, amenințătoare pentru esența omenească, pentru fragilitatea firului ei de viață vie. N-am folosit niciodată admirativ cuvântul *fanatism*, deși tradiția literară îl acceptă uneori ca sinonim al pasiunii maxime, iar vorbitorii mai neglijenți cu nuanțele limbii confundă uneori *fanatic* cu *fan*. E o greșeală, desigur. Fanul e numai jumătate de fanatic. Jumătatea bună. Când fanul se transformă în fanatic, apare răul și crima: Mark Chapman descărcând cinci gloanțe în John Lennon, la New York, pe 8 decembrie 1980. Mark Chapman fusese cândva unul dintre milioanele de fani ai lui Lennon. Cel mai cunoscut dintre cei patru Beatles îl pasiona atât de mult, încât încerca să-i imite – deși, mai degrabă dolofan, nu-i semăna defel – atât înfățișarea, cât și viața. La un moment dat una dintre cele două vieți ajunsese să fie în plus: originalul stânjenea copia. Era prea liber. Nu i se supunea. Cu două ore înainte de a-l omorî, Chapman îi ceruse un autograf lui Lennon, îi strânsese mâna. Erau gesturi de fan. Apoi, la ora 22.49, la intrarea hotelului spre care se îndreptau Lennon cu soția lui, fanul se transformă brusc în fanatic, iar însemnul metamorfozei este un pistol de calibrul 38. La numai câteva ore, în declarațiile date poliției, Chapman e liniștit, nu se apără, o compătimește chiar pe Yoko Ono. Mai să-l admiri, dacă ai sufla de poet. Spune că a auzit, în capul lui, o voce poruncitoare: „Fă-o! Fă-o!” și că impulsul lui a fost „ca un tren în viteză, imposibil de oprit”. Trenul sau avionul în care se suie, fără să opună rezistență, toți fanaticii.

Pasiunea și fanatismul se aseamănă, poate, printr-un anume fel de a te lua în posesie, printr-o preocupare obsesivă și prin nevoia de a le împărtăși, și pe una și pe cealaltă, cu alții, de a-i convinge să se lase cucerii de ceea ce ți se pare ție că e o bucurie. Pentru pasionați, această bucurie e un lucru pentru care viața merită trăită, pentru fanatici e un lucru

pentru care viața merită luată, dată, deturnată de la ținta ei inițială, manipulată. Presa l-a numit pe Chapman „a deranged fan”. Fanul deranjat, alienat, poartă numele de fanatic.

Pasiunea, de orice fel ar fi ea, literară, erotică, sportivă etc. cunoaște momente de oboseală, de îndoială, de descurajare. Fanatismul este neobosit, de neoprit în cursa lui, de neclintit în „credința” lui. Îmi amintesc un film polițist în care personajul principal, criminalul, era un om cumsecade, cu soție și copii, bun vecin, bun coleg, plătitor de impozite și cetățean-model, din categoria „nu omoară o muscă”. Numai că, din când în când, omul primea un telefon și i se spunea un cuvânt, să spunem *America*, și apoi un nume. În acea clipă se producea metamorfoza: omul pleca de-acasă ca o mașină teleghidată, nu mai auzea și nu mai înțelegea nimic, și nu putea fi oprit prin nici o metodă până când nu ucidea persoana care îi fusese indicată. Fanaticul e un om teleghidat, hipnotizat, programat. Pare cumsecade și oarecare până când apeși, din greșeală sau voit, pe butonul care-l transformă în robot și-l face să uite de rațiune, de argumente, de dragoste, de bun-simț.

Prin pasiune, îmbogățești lumea din jur, îi adaugi acel ceva care, pentru tine, dă sens lumii, unui întreg făcut din nenumărate alte obiecte ale pasiunii. Prin fanatism lumea e sărăcită, împuținată, redusă la un singur și obligatoriu crez. Pasiunea produce bucurie, emoții pozitive, admirație, efuziune. Fanatismul mânie, încrâncenare, idolatrie. Pasiunea veghează cu dragoste asupra obiectului ei, nu se teme și nu se supără, fanatismul supraveghează cu ochi și arme de paznic nu obiectul lui, ci pe cei care nu sunt adepții săi, se teme de trădare. Nici umorul nu se poate apropia de obiectul fanatismului, întotdeauna tabu. Pasiunea iriază căldură, fanatismul o răceală de moarte. Pasiunea e liberă, fanatismul e încarcerat. Pasiunea e sarea pământului, fanatismul e otrava lui.

Secolul 21 a început sub semnul fanatismului. Iar poetul cu pseudonim de personaj mitologic grec, trăitor de-o viață în Europa, era ori fanatic, ori, poate, simțindu-se vinovat că și-a părăsit țara de atâția ani, un mare ipocrit. Între două rele, aș prefera, fără îndoială, a doua variantă

11 septembrie 2006

literatură

O vizită la Dino Buzzati

Mă îndur să cobor dintre săgețile și sulitele dantelate ale Domului. Este ora binecuvântată când ziua încă nu s-a stins, păsările se strâng și așteaptă, prin curți, pisicile se întind, femeilor li se îngustează ochii și se prefac în pisici, când te gândești că, oriunde ai fi, ar fi mai bine să fii altundeva...

Și exact în clipa aceea blindă și generoasă o presimțire a unui mârșit metalic s-a iscat, o vibrație crescendo asvârlind neliniște și n-am fost în stare decât să tip și să fug. Peste Milano se revărsau armonii de aramă aurită din sute de biserici.

Ajunsa la Hotel Margherita, adică „acasă” am avut o surpriză pe măsura după-amiezii: o notă telefonică de la „Corriere della Sera” mă anunța – „cu bucurie” – că voi fi așteptată a doua zi, cu un telefon prealabil la nr. 654715.

Cu sufletul la gură și cu inima în dinți eram tocmai bună de poposit în 24, Viale Veneto, încă nu știam dacă interlocutorul meu va accepta ideea mea despre interviu, deloc convențională.

M-a primit stând în pat. Știam că e bolnav, nu însă și cât de bolnav. Domnul din fața mea este mult mai interesant decât în fotografiile pe care le văzusem. Fața lui e brăzdată, nu atât de vârstă cât de suferință.

– Ce-ar fi să schimbăm rolurile, vă iau eu un interviu, cum ați ajuns la mine? Răsufu ușurată, inima coboară căutându-și locul, sufletul se strecoară și el pe unde apucă, iar eu mă trezesc glumind:

– Cu răbdare și cu grijă. Urâsc indiscreția din interviuri, dar îmi place să cunosc oamenii.

Are puterea să se bucure când îi spun că e foarte cunoscut în România:

– Ah! filmul...

– Nu datorită filmului – care pe mine nu m-a încântat, nu avea farmecul, misterul, magia așteptării din roman.

Ei, da, sunt „în vizită” la Dino Buzzati, care, Dumnezeu știe de ce, a acceptat o scriitoare puțin cunoscută chiar și în țara ei și căreia i-a cășunat... și m-am trezit vorbindu-i despre moartea cuvântului, ne îmbătăm cu vorbe, bolborosim cuvinte, prea multe vorbe, prea puține cuvinte. Mai mult ca oricând oamenii nu se mai înțeleg, nu se mai întâlnesc. Îi povestesc despre Branko și despre fata de la Trieste. Surâde, începe să se anime. Îi pomenesc despre cortina roșie pe după care m-am strecurat cu greu, nedându-mi seama că tocmai de aceea eram primită. Peste tot exista atunci această atracție față de ceea ce venea din Răsărit, mai ales atunci, îndată după 1968 („A! România, Ceaucesco! Bravo!”) Și-i dau zor cu „farmecul” meu din Est, „...și eu vin dintr-un deșert unde se stă ziua și noaptea la pândă. Doar că noi stăm cu ochii în două părți, oare de unde ne vin tătarii?, se uită mirat la mine, cu neîncredere, când noi așteptăm cu totul altceva. Pe altcineva. Din partea opusă”. Tace vădit contrariat, i-am tulburat aple.

Mă uit la el cu drag, nu cu milă și își dă seama. Iată, deci, ne putem înțelege doar privindu-ne. E puțin amuzat, dar crede că am dreptate.

– Sunteți un om de teatru, iar eu sunt mândră că sunt și voi rămâne pentru totdeauna actriță.

Îi povestesc de acel fascinant moment, într-un spectacol la București, când Marcel Marceau, „apucând” sala, a creat o tăcere totală de mai bine de un minut, cel mai dens minut pe care l-am trăit.

Încerc să-i vorbesc despre călătoria mea – aproape inițiativă. Am o invitație și un pașaport pentru America și un sprijin la Menton, datorită prieteniei mele cu familia lui Panait Istrati, cu soția lui, Margareta, care nu face parte din acea castă nesuferită, „Veuves abusives”. Oamenii aleargă după soartă iar ea, soarta, aleargă după ei. „Ursita”, îi explic ce înțelege Panait prin ursită, un fel de soartă care trebuie împinsă, încurajată cu bobii, cu „cărți” (tocmai zăriseam niște cărți de tarot la el pe pat). Pe fața lui cu pomeți proeminenți „tronează” un nas imperial. Din cauza slăbiciunii, profilul lui are superbia unui vultur obosit și domesticit de Merina. – „Merriina!” o striga ca și cum ar fi fost atacat de o viespe (eu eram doar blinda Biene Maja). Una-două, „Merriinaa!”! Iar ea, foarte tânără și frumoasă și deloc impresionată de tonul (și toanele) lui se prezintă la raport, amuzată și știind ea ce știe, puțin botoasă și aferată, cum le stă bine femeilor foarte tinere și sigure pe forță și farmecul lor. Îl „teroriza” cu blândețe și fermitate, obligându-l să-și ia medicamentele înșirate pe un bahut, pe o măsuță, pe o comodă, cu vreo trei ceasuri

deșteptătoare puse să sune la ore diferite.

Iar lui îi plăcea grozav să fie terorizat și răsfățat.

Se privește într-o oglindă rotundă cu două fețe – una măritoare – și se strâmbă: „Je suis laid, n'est pas? Vieux et laid”. L-am privit „en connaisseur (seseuse)” și i-am servit un fel de compliment, nu știu cum mi-a venit, „Je me méfie d'un visage sans traits, sans lignes, comme d'une visière vide, sans visage”. Surâde și închide ochii. Cred că a ațipit puțin. Poate doar mă pândeste. La capul patului o madonă modernă, la care nu-ți vine să te-închini. Un alt tablou – uite că-i fac inventarul, simt că mă urmărește, poate are acea a doua pleoapă a câinilor care văd, dormind – un tablou ciudat, un spate de bărbat, decupat ca o fereastră prin care se vede un oraș în depărtare, un mare oraș într-o vale, lumina îmi aminteste de Cenacolo. Deschide ochii și-mi spune numele unui pictor care trăiește în America, cred că era Diego Ribera. În dreapta patului, un tablou de secol XIX, cu două fețe grațioase și puțin vinovate care se sărută, parcă-și spun secrete, ridic capul și mă scutur ca de un coșmar, deasupra, pe tavan, acea oroare cu chip de femeie, o față mizerabilă, în formă de inimă goală, cu o gură ca o inimă roșie, rasă în cap, o culoare albă, cadaverică, cu verde și cu roșu. Cum suportă așa ceva deasupra capului?

Îi povestesc cum mi s-a dislocat mie o bibliotecă din perete, cu perete cu tot, deasupra canapelei de pe care tocmai mă ridicasem ca din pușcă doar cu câteva secunde înainte. Fițilul prinde și se aprinde: „Merriina, vieni cui! Subito!” Dar, de data asta Merriina nu vine, ocupată fiind cu editorul viitoarei apariții a soțului ei.

Mă întreabă ce înseamnă „A Unsprezecea Poruncă”, îi spun. „Să nu te întorci!” De ce?

– Ca să nu pățești ca Madam' Lot. Mă întreabă despre *Blana de focă* pe care o ținea în mână și-i spun că am scris-o în trei săptămâni de zile și de nopți, ca în transă. – Da, doar așa se poate scrie, „d'un trait”.

Revine la Panait Istrati, îi povestesc cum, actriță fiind la Brăila, am descoperit, pe malul Dunării, proptita într-o răpă, casa Kirei Kiralina. Vorbim despre teatru, îmi spune că își ilustrează singur cărțile și din nou despre cuvânt.

– La ce lucrați acum?

– Mi-ar fi plăcut să-l cunosc. Se gândea la Panait.

– Are mulți prieteni în toată lumea. Eu merg la Menton la unul din vechii prieteni, are o agenție de voiaj, L' Agence du Cap, la Cap Martin.

Închide ochii din nou. Gata, trebuie să plec. Merina intră cu o tavă, cafea, prăjiturile pentru mine și un pahar înalt cu un lichid cafeniu, scârbos și vâcos.

– Proteine, îmi explică Dino. Se strâmbă.

– Scriu teatru și voi mai scrie. Vorbește despre ce trebuie să vrei și ce trebuie să poți, despre limite și dincolo de limite.

– Sunteți și pictor?

– Da, sunt și pictor. Mă privește grav, apoi privește în tavan și mă întreb cu groază, oare nu cumva?... Surâde malițios.

– Îmi ilustrez singur cărțile.

Repet întrebarea: la ce lucrați acum? Mă îngână: veșnica întrebare, dar lucrez la un mare poem. Editorul meu este alături și lucrează cu soția mea.

– Ce fel de poem?

– În mare parte va fi ilustrat. Și cu foarte puține cuvinte. Surâde iar, închide ochii.

– Merci, mille grazie, Dino Buzzati.

– Nu-mi dai în cărți? Ursita?

Nu mă ating de cărțile lui de tarot, mai ales că o văd pe Acea pe care o urâsc. Îmi scot din geantă micul meu pachetel care mă însoțește pretutindeni, folosesc combinații complicate pe care nu le cunoaște (mă dau magiciană și-mi place că stă smirnă și mă urmărește). Îl mint frumos, iar el se prefacă că mă crede.

– De fapt, de ce ai venit tocmai la mine?

– De ce a venit Regina Balkis la Solomon?

– Să-i dea în cărți?

– Istrati mi-ar spune ursitoare, cea care e în stare să îndrepte ce a greșit soarta.

Doamne, ține-! Mai ține-! Trimite-i-l pe vântul Matteo să-l întovărășească, „bătrânul vânt Matteo, prietenul lui Benvenuto din La Spacca, involburându-se obosit printre crengile înalte, prea sus pentru a mai putea fi auzit...” prea sus pentru a mai putea fi auziți.

...L-a mai ținut doi ani.

Maya BELCIU

(Dino Buzzati, *Secretul Pădurii Bătrâne*)

în toate librăriile bune

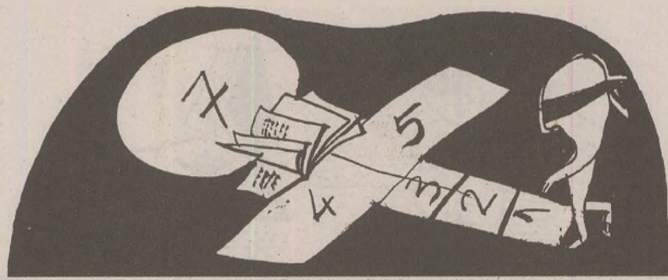
În seria de autor

Roland BARTHES

- Plăcerea textului
- Roland Barthes despre Roland Barthes
- Lecția
- Gradul zero al scriiturii
- Noi eseuri critice
- Eseuri critice

Difuzare: S.C. "CODEX 2000", Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București. Tel/fax.: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

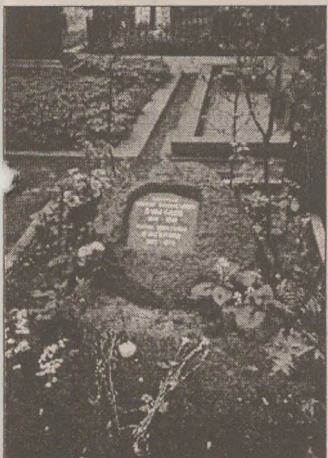
arte

Îngeri și diavoli

Nu cred că am găsit momentul și nici răgazul ca să-i pot face lui Ion Vartic o mărturisire. Importantă în ceea ce mă privește. Deși am stat ceva de vorbă în ultimii ani, deși, nu de mult, am vorovit despre pivnițe și despre mansarde, despre vis și zbor, despre putințe și despre neputințe. Deși am vorbit despre Margareta și despre Maestrul. Nici atunci nu am reușit să-i șoptesc ce impact spiritual a avut asupra mea cercetarea domniei sale în jurul lui Mihail Afanasievici Bulgakov. Am citit de două ori cartea lui Ion Vartic, „Bulgakov și secretul lui Koroviev. Interpretare figurală la Maestrul și Margareta“, publicată la Cluj, în 2004, de Biblioteca Apostrof – sînt multe bijuterii publicate acolo. Și tot de atîtea ori am recitat, cu acest prilej, romanul lui Bulgakov, care m-a marcat decisiv, încercînd să urmăresc, cu pixul în mînă, anumite pasaje și interpretările lui Ion Vartic. Cu tipul de discurs și de investigație eram obișnuită de la postfața scrisă în 1995, cînd Editura Univers publica varianta necenzurată a romanului, prima versiune completă în limba română, în traducerea Nataliei Radovici. Cartea, însă, m-a purtat în adîncul ființei mele, a lui Bulgakov, a istoriei trecute și recente, m-a uluit prin imensa suprafață a cercetării, o cercetare amănunțită, vastă, pe multe, multe registre, o cercetare pusă în valoare prin scris, prin verb într-o manieră superbă și impresionantă. Mi s-a părut, citind-o și recitind-o, că ceva divin s-a pogorît pentru Ion Vartic. Că l-a ocrotit, i-a dat har, putere, liniște și lumină. Chiar și lumina pe care Bulgakov și-o interzice în carte, nu-i permite Maestrului accesul la ea. Toate cărțile profesorului Ion Vartic au ceva formidabil în relația cu mine, ca cititor. Sînt nu doar documentate cu un tip de atenție care mă uluiește, cu o voluptate a detaliului care-mi face bine, nu doar informate, inspirate, pline de credite, de așezări originale față de un subiect sau de temele unor mari scriitori, nu doar minunate scrise. Au forța de a provoca revelații. Semnificative. Pe lîngă multe altele, Ion Vartic devoalează secretul lui Koroviev, socotit indescifrabil de către Ioan Petru Culianu. Koroviev nu este altul decît Mihail Afanasievici Bulgakov. Nu mai spun un cuvînt în plus, cine dorește să afle ce și cum, să citească.

„Cred că sînteți cel mai atent dintre cititori (și dintre critici). În timpul șederii mele la țară, m-am îndeletnicit cu scrierea unui capitol autobiografic despre capacitatea de atenție, cheia magică a inteligenței...” îi scrie Adolfo Bioy Casares lui Ion Vartic, într-o scrisoare din martie 1987. Un scurt fragment care sintetizează poliloghia de mai sus.

Am vrut să iau cartea aceasta cu mine, în concediu. Am căutat de-am înebunit, am întors un pahar cu gura în jos, am mai făcut și alte vrăjitorii, fără nici un folos. Am găsit doar notițele. Ca de obicei, am împrumutat-o fără să-mi notez cui. Cu o zi înainte să plec, am primit la redacție un pachetel. Nici nu trebuia să trec pe la revistă, nici prin gînd nu-mi trecea să desfac micul colet ca să nu fie ceva care să-mi umbrească vacanța, ceva care să-mi dea sarcini, griji, urgențe, peste cele pe care le am din plin și lupt să le izgonesc. Un timp. Neatentă, deschid plicul și mă trezesc în mînă cu o carte: „Sadovaia 302 bis“. „Bis în ucraineană înseamnă diavol“, spune undeva în cartea amintită Vartic, iar „302“ este 30 plus doi, cei treizeci și doi de ani ai împărăției Antihristului de la sfîrșitul lumii.”

Mormântul lui Mihail Afanasievici Bulgakov și al soției sale Elena Sergeevna din Ansamblul Mănăstiresc Novodevici

Marina Constantinescu

Sadovaia 302 bis

Mihail Afanasievici Bulgakov

Mîntuire, liniște, lumină, umbră, păcat, pact, Isus, înger, diavol, iertare, ideologie, iubire, călătorie, alchimie, Pilai din Pont, asumare, fantasmă, zbor, suferință, totalitarism, colaborare, rezistență, soare, lună, bal, destin, erotism, Maestrul, Margareta, ficțiune, închipuire, realitate, Bulgakov, nebunie, Koroviev, agonie, extaz, manuscrisele nu ard, Woland, alai, Moscova.

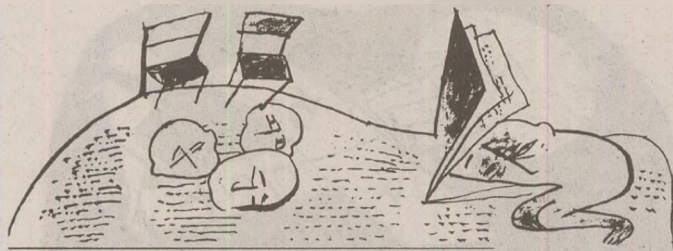
La Moscova! La Moscova!

La asta visau și suspinau cele trei surori ale lui Anton Pavlovici Cehov. Acolo erau iubirea și speranța, acolo se întrupa idealul masculin, acolo era raiul pe pămînt care le aducea împlinirea ca femei, ca ființe pe lume. Iată că, tocmai cînd tot românul își îndreaptă privirea și bugetul către Occident, există cîțiva scriitori visători care doresc la Moscova. Spre deosebire de mine care am vrut absolut același lucru, dar l-am consumat doar în povești spuse prietenilor mei, Marta Petreu, Ruxandra Cesereanu, Corin Braga și Virgil Mihaiu au plecat la Moscova acum un an, pe urmele lui Bulgakov. Aventura lor a plecat de la o anchetă făcută de Ruxandra Cesereanu în „Steaua“, în primăvara lui 2005. Romanul „Maestrul și Margareta“ a fost considerat de către șapte din cei patruzeci și patru de scriitori clujeni a fi capodopera secolului XX. Proiectul lor „Bulgakoviada“, călătoria la Moscova, jurnalul ei, ce înseamnă Bulgakov pentru fiecare dintre autori, la care se adaugă vocea lui Ion Vartic și cea a lui Ovidiu Pecican, alți doi bulgakovieni care au abandonat plecarea la Moscova din varii motive, eseuri pe tema amintită, intervențiile la colochiul desfășurat la Ambasada noastră de la Moscova, gazda primitoare a

călătorilor noștri, peripețiile lor, descoperirile, precum și cele lăuntrice, vibrațiile din apartamentul lui Mihail Afanasievici de pe strada Sadovaia 10, unde acesta a locuit la începutul anilor 1920, ulița veche a Arbatului, Patriarșie Prudî în zori, Mînăstirea Novodevici și multe altele se mărturisesc în această carte. Am luat-o cu mine și am citit-o pe nerăsuflăte. A fost ca un vis, scurt, ca o întoarcere luminoasă în timp și în mine, în pasiunile mele date de-o parte, în tihna izgonită a eu-lui meu, în neliniștile nopților cînd stăteam la coadă la Teatrul Mic ca să văd „Maestrul și Margareta“, spectacolul Cătălinei Buzoianu în scenografia avangardistă a Liei Manțoc, ca să-l văd pe Woland-Dan Condurache într-un rol uriaș, uriaș, și pe Ștefan Iordache bîntuit de Maestrul său, și pe Valeria Seciu ca o ispită veșnică în Margareta, ca să văd alaiul lui Woland, și pe Koroviev, și pe Behemoth și Azazello, ca să-mi imaginez în fel și chip balul, magiile și vrăjitoriile, ca să fiu Margareta și să zbor – de atîtea ori, de atîtea ori – deasupra orașului.

Cartea Clujenilor provoacă delicii culturale și spirituale. Călătoria lor este și a ta, cititorule. Am savurat toate nuanțele detaliilor surprinse de vocile celor patru călători într-o Moscova ce, așa văzută și descrisă, atrage teribil. M-am lăsat purtată prin cafenele și cotloane, am citit cu sufletul la gură serialul scrierilor grafitti de pe scara blocului unde de află apartamentul lui Bulgakov, am vrut să pricep raportul lui Mihail Afanasievici cu contemporanii mei, am vrut să înțeleg rostul venirii lor acolo, ceea ce locul le revela, am rămas tristă cînd am aflat că în apartament nu se mai găsește aproape nici un obiect de-al lui Mihail Afanasievici. Am încercat să-i descopăr pe Marta, Ruxandra, Corin, Virgil altfel, profund și adevărat, folosindu-mă de intermedierea lui Bulgakov și a capodoperei sale. M-am strecurat în alaiul lor și am zburat! Am privit și eu, cu Marta Petreu, icoana din Muzeul Tretyakov, acea mică bijuterie cu Tolstoi pictat în haine de mușic, desculț, întins pe frunze, într-o pădure. Am urmărit dialectica Dumnezeu-diavol și triada Goethe-Dostoievski-Bulgakov din perspectiva Martei Petreu, m-a tulburat extraordinar punctul de vedere al lui Corin Braga legat de păcat, diavol, pedeapsă. În tradiția creștină, diavolul îl ispitește necontenit pe om pe pămînt, urmînd ca, pentru greșelile lor, oamenii să plătească în infern, acolo unde diavolii îi chinuie. „În Maestrul și Margareta, oamenii sînt suficient de răi încît să se corupă ei înșiși în această viață, iar diavolilor nu le rămîne nimic de întreprins în această privință. Ceea ce fac Koroviev, Behemoth, Azazello – mai puțin Woland, fiindcă ar fi sub demnitatea lui de arhidemon – este să expună și să pedepsească viciile camuflate“, spune Corin Braga. Virgil Mihaiu, împătimit de Bulgakov și de roman pînă la nemurire, fără dubiu și fără altă alegere pentru primul loc în top, cercetează și Moscova și cartea din perspectiva și atmosfera muzicii. Întîlnirile picante ale jazzman-ului, ochiul care vede o Moscova cu ispitele ei de azi, aluziile și legăturile cu contextul muzical al perioadei scrierii romanului, animă tonul ludic al cărții, tonul introdus încă de la început, în Jurnalul ca un prolog, de Ruxandra Cesereanu. Woland și întregul lui alai coboară pe pămînt, la Moscova, în miercuria din Săptămîna Patimilor. Sa dau totul peste cap pînă în sîmbăta de dinaintea Învierii... Ovidiu Pecican reface toposul cărții la Cluj. Și parcul moscovit Patriarșie Prudî poate fi Parcul Municipal, și chioșcul cu firma „Bere și apă minerală“, și Sadovoe Kolto sînt ușor de găsit. Chiar și Woland poate fi zărit așteptîndu-l pe Azazello ca să pună la cale drumul teatrului. Am citit cu voce tare pasajele mele favorite din roman, mi-am lăsat imaginația să lege visele și zborurile. Mi-am amestecat imaginile cu flash-uri din spectacolul Cătălinei Buzoianu și din filmul recent, extraordinar, care se difuzează în serial, în fiecare seară de duminică, la TVR2. Am petrecut, iarăși, o vreme cu Bulgakov. Altfel. M-am extras din cotidian și datorită șoaptelor clujenilor am zburat din nou. E minunat, cititorule! ■

Ruxandra Cesereanu, Marta Petreu, Corin Braga, Virgil Mihaiu, Ovidiu Pecican, Ion Vartic: Sadovaia 302 bis. Biblioteca Apostrof, Cluj, 2006

arte

80 de ani de la naștere

Anatol Vieru

Ar fi împlinit opt decenii de viață. Dacă soarta nu l-ar fi îndrumat, prea devreme, pe drumul veșniciei. Dacă i-ai fi cunoscut numai opera nu puteai să nu intuiești că autorul este un mare om. Dacă ai fi cunoscut omul îți dădeai seama că ai în față un artist dintre cei însemnați. Nu sunt numeroase situațiile în care relația dintre operă și artistul om, autorul muzicii, al paginilor de eseistică, de muzicologie, să fi fost atât de intim condiționată ca în cazul lui Anatol Vieru.

L-am cunoscut în numeroase, în diferite prilejuri încă din anii '60, perioada importantelor sale afirmări în planul vieții noastre muzicale. L-am reîntâlnit – de asemenea – mult mai târziu, inclusiv în ultimii ani de viață. Grație, în mare parte, unor firești relații de apropiere inclusiv față de familia artistului.

Am fost uimit de dimensiunea impresionantă a deschiderii către – ceea ce se poate numi – sentimentul libertății interioare, aspect pe care îl puteai observa atunci când te aflai în preajmă-i, iar aceasta indiferent dacă este vorba de opera sau de persoana sa. Este, cred, sentimentul libertății intelectuale, al unui anume fel de a gândi indiferent de context, de a acționa în muzică, de a comunica, de a penetra, de a umple spațiul din jur.

Este natura unei comunicări cordiale pe care o intuiai pe deasupra discreției, pe deasupra distincției care rămân – ambele – date fundamentale ale omului care a fost Anatol Vieru. Avea darul de a comunica rostind vorbe puține.

A fost și a rămas tânăr indiferent de etapele pe care le-a parcurs, indiferent de experiențele în plan uman și artistic prin care a trecut. Este prospețimea adresării, este natura permanent imaginativă a spiritului, este deschiderea cvasiinterogativă a ingenuității cea care susține actul acestei comunicării.

Astfel am înțeles-o pe fiica sa, pe pianista Lena Vieru, atunci când mi-a mărturisit cât s-a considerat de privilegiată aflându-se la căpătâiul părintelui său în ultimele săptămâni de viață ale acestuia. Același sentiment al bunăstării interioare, același sentiment al libertății îl regăsești ascultându-l, spre exemplu, pe pianistul Andrei Vieru, fiul maestrului, atunci când comentează – în concerte publice sau în imprimări discografice – multe dintre paginile bachiene. În mod cert se poate vorbi de un anume climat spiritual în care a evoluat personalitatea maestrului Vieru. Sau pe care a determinat-o. Fie că mă refer la personalitatea atât de consistentă, de cuceritoare, a doamnei, muzicologul Nina Vieru, sau la aceea de impresionantă suplete intelectuală a fratelui domniei sale, matematicianul și filosoful Sorel Vieru.

Prin muzică spre cultură, spre întremare spirituală; ...pare să fi fost conduita pe care Vieru a urmat-o cu admirabilă consecvență. Inclusiv atunci când, cu decenii în urmă, a condus la București ciclul de concerte „Muzici mariale”, seri de muzică în care se regăseau epoci distincte marcate de destinul european al culturii, al artei. Muzica sa, personalitatea sa, au fost prezente în mari

festivaluri din întreaga lume. A conferențiat de la catedrele unor importante universități europene și nord-americane. A făcut cercetare muzicologică fundamentală observând și formulând concepte comune în matematică și în muzică, concepte revelate cu magistrală pertinentă științifică, cu impresionantă intuiție, în lucrarea *Cartea modurilor*.

Anatol Vieru a compus mult, în genuri dintre cele mai diferite, lucrări de dimensiuni diferite, de la lucrările miniaturale la marile lucrări scenice, vocal instrumentale, simfonice sau opere. A lucrat continuu, nu s-a menajat în ce privește munca asupra partiturii. Inclusiv în anii din urmă, grație eforturilor celor apropiați, au putut fi audiate prime audiții dintre partiturile rămase în sertar. Este adevărat, cu Jupiter nu poți sta în fiecare zi la masă. Nu se bucură de acest privilegiu nici măcar cei aleși. Harul divin al creației nu pogoară în fiecare clipă.

De-a lungul anilor a lăsat câteva lucrări ce pot fi apreciate în mod absolut, lucrări ce rămân în conștiința publică. Sunt capodopere ce pot fi considerate atât în ce privește planul măiestriei componistice, dar și în cel expresiv artistic, cel spiritual ideatic.

Vieru este o conștiință europeană prin constituție și una universală prin vocație. Observată în perspectiva deceniilor, opera sa consolidează zona – așa numi-o –

clasic-romantică, puternic reflexivă a muzicii noastre din a doua jumătate a secolului trecut. *Clepsidra I, Psalmi*, primul concert pentru violoncel și orchestră, *Simfonia pe versuri de Eminescu, Sita lui Eratostene*, opera filosofică *Iona, Scene nocturne, Pași ai tăcerii...* sunt momente de referință nu numai în opera maestrului, ci inclusiv în muzica noastră în secolul trecut, sunt creații memorabile în muzica europeană a timpului. A compus pe textele marilor literați gânditori, precum Heidegger, Urmuz, dar și pe texte populare de mare încărcătură spirituală; am în vedere oratoriul *Miorița*, spre exemplu.

În mod firesc, drumul creației sale a fost însoțit de o treptată, de o necondiționată recunoaștere în planul vieții noastre muzicale, în planul vieții muzicale europene. La numai douăzeci de ani, în anul 1946, primea laurii Premiului de Compoziție „George Enescu”. Imediat după război, perspectivele înșelătoare ale unor vremuri noi i-au învolburat imaginația, au adus speranțe, mai apoi amăgiri și deziluzii. Nu, însă, și în plan profesional. Anii de studii petrecuți la Conservatorul din Moscova sub oblăduirea personalității lui Aram Hacıaturian i-au permis contactul cu elita intelectuală artistică a timpului, de asemenea cu colegi, cu creatori care s-au afirmat puternic în contextul vieții muzicale a timpului nostru, cu muzicieni precum Genadii Rojdestvenski, Alfred Schnittke, Sophia Gubaidulina, Edison Denisov, Tiberiu Olah...

Marile distincții obținute în plan european, Premiul „Herder”, conferit de Universitatea din Viena pentru ansamblul creației, Premiul de Compoziție „Reine Marie José” îi aduc, treptat, o notorietate internațională.

Mari muzicieni performeri ai timpului nostru, muzicieni ai unor mari ansambluri, s-au aplecat cu respect asupra muzicii sale, au cercetat-o, i-au pătruns sensurile, au dăruit-o, mai departe, publicului de concert. Mă gândesc la dirijorii Constantin Silvestri, Zubin Mehta, Horia Andreescu, la violonceliștii Natalia Gutman, Vladimir Orlov, Cătălin Ilea, Marin Constantin, la ansambluri din țară și din străinătate, la corul „Madrigal”, la Berliner Kammeroper, la Orchestra Suisse Romande, la Formațiile Muzicale Radio – București.

A avut vocația comunicării în muzică. A simțit și a resimțit permanent nevoia comunicării, nevoia de a reflecta continuu.

A comunicat lucruri importante, a comunicat lucruri semnificative.

Pentru sine, pentru cei din jur.

Dumitru AVAKIAN

Comunicat de presă

Poezie română contemporană

Uniunea Scriitorilor din România organizează lansarea volumului *Born in Utopia/Născut în Utopia*, o antologie de poezie română contemporană, apărută la Talisman House Publishers, SUA, în 2006. Tălmăcirile în limba engleză sunt semnate de Adam J. Sorkin, Dan Duțescu, Leon Levitchi, Andrei Codrescu, Bogdan Ștefănescu, Sean Cotter, Alfred Margul-Sperber, Brenda Walker, Sergiu Celac, John Hartley Williams, William Jay Smith etc. Volumul cuprinzând 66 de poeți marcanți ai literaturii române moderne și contemporane este prefațat de Andrei Codrescu. Nicolae Manolescu și Virgil Nemoianu semnează postfața acestei antologii editate de Carmen Firan, Paul Doru Mugur și Edward Foster.

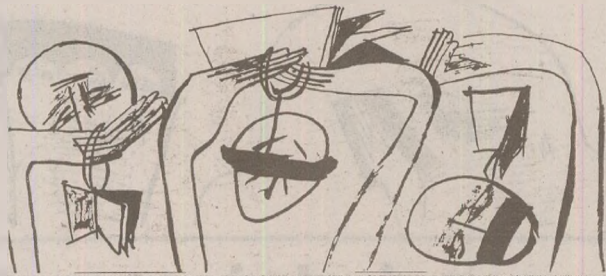
Printre poezii antologate se numără Tudor Arghezi, George Bacovia, Urmuz, Vasile Voiculescu, Ion Barbu, Ion Vinea, Lucian Blaga, Tristan Tzara, Geo Bogza, Emil Botta, Gellu Naum, Paul Celan, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Caraion, Nina Cassian, Leonid Dimov, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, Marin Sorescu, Ioan Flora, Mariana Marin, Daniel Bănuțescu, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Mircea Cărtărescu, Magda Cârneci, Andrei Codrescu, Denisa Comănescu, Traian T. Coșovei, Adina Dabija, Nichita Danilov, Mircea Dinescu, Carmen Firan, Mihail Gălățanu, Ioana Ieronim, Mircea Ivănescu, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, Gabriela Melinescu, Ion Mureșan, Marta Petreu, Ioan Es. Pop, Simona Popescu, Nicolae Prelipceanu, Adrian Sângeorzan, Liliana Ursu, Paul Vinicius, Matei Vișniec ș.a.

Volumul va fi prezentat de Nicolae Manolescu – Președintele Uniunii Scriitorilor, Dan Alexandru Condeescu – Directorul Muzeului Literaturii Române, precum și de Carmen Firan, Andrei Codrescu, Edward Foster, Adam J. Sorkin.

Vor fi prezenți la eveniment poeți incluși în paginile cuprinzătoare ale antologiei. De asemenea, vor fi prezenți din partea Ambasadei S.U.A. la București, Excelența Sa Ambasadorul Nicholas F. Taubman și reprezentanții Serviciului Cultural.

Editorii vor oferi un exemplar gratuit fiecărui poet antologat.

Lansarea va avea loc la sediul Uniunii Scriitorilor, în data de 19 septembrie 2006, orele 19,00, în Sala Oglinzilor.

a r t e

Pavel Șușară

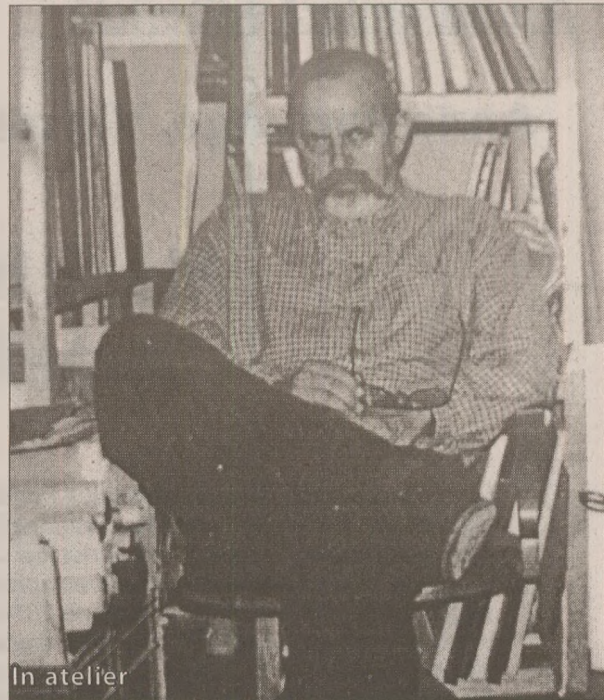
CRONICA PLASTICĂ

Pe 14 septembrie, Horia Bernea ar fi împlinit 68 de ani. În loc să-i sărbătorim, așa cum s-ar fi convenit, aniversarea, peste numai două luni o să-i rememorăm dispariția, de la care se împlinesc deja șase ani. Această dispariție absurdă și inconsolabilă, la nici șazececi și doi de ani, în plină forță fizică și morală, a întrerupt tragic și abuziv o operă în curs de desfășurare și în amplu proces de reconstrucție formală. Prezență copleșitoare în viața noastră publică din ultimile decenii, o vreme doar ca artist, iar, după 1990, și ca un creator de opinie și de instituții, Horia Bernea a fost în măsură, prin atitudinea civică și prin anvergura sa culturală, să-și dobândească un loc de neclintit în atât de versatila și de capricioasa noastră contemporaneitate. Personalitatea lui de o mare complexitate, așezată aparent pe un câmp de paradoxuri, a reușit să armonizeze elementele cele mai greu conciliabile și să topească tot ceea ce, în alte cazuri, ar fi sfîșiat de la bun început orice tentație a întregului, într-un adevărat sistem viu, de o mare profunzime și de o uimitoare coerență. Într-un mod inexplicabil pentru cei care caută explicații comode și de-a dreptul stupefiant pentru cei care nu caută nici una, Horia Bernea era, și continuă să rămână, exponentul perfect al dualismului nostru fundamental, sinteza deplină a unei lumi polare pe care o geografie devenită istorie ne-a oferit-o cu multă generozitate. Natura lui frustă și firea lui însetată de senzații proaspete și de voluptăți nemijlocite conviețuiau inseparabil cu un rafinament aristocratic și cu o aspirație spirituală profundă, după cum memoria lui recuperatoare, interesul aproape organic pentru formele așezate și pentru spațiul tradiției, în general,

se împleteau profund cu o curiozitate de experimentator și cu un spirit de avangardă. Atașat valorilor creștine și spiritului ortodoxiei, era un militant pentru reînnoirea bisericii, pentru reconstrucția prezenței acesteia în spațiul public, dar și un spirit european senin, fără crispări și fără patetisme. Încercînd și prin pictura sa, cu precădere prin cea din ultima lui perioadă, să se apropie de spiritualitatea creștină și de lumea eclezială, fondul său rămîne unul senzorial și panteist, devoțiunea sa manifestîndu-se mai mult printr-o enormă vitalitate afirmativă decît prin conceptualizări și transcripții teologale. Pozitivist și dionisiac, lucid și frămîntat de romantisme, ludic și îngîndurat, proaspăt pînă la spontaneitate și animat de rigori administrative, Bernea putea să facă orice, cu aceeași autenticitate și cu o egală energie. Insurgent cu exuberanță, în tinerețe, conceptualist mai apoi, fără a fi, însă, și o natură livrescă, arhitect la scară mare, dar și cercetător în infinitezimalul formei, pe parcursul numeroaselor sale cicluri el se mișcă liber afit în lumea austeră și nonfigurativă a iconarilor, cît și în dezlănțuirile cromatice ale expresioniștilor sau în construcțiile voluptuoase și luxuriante ale nabiștilor, în mod special ale unui Vuillard, de pildă.

Chiar dacă fiecare dintre etapele sale, așa cum încercam să sugerez cu prilejul amplei sale expoziții de la Muzeul Național de Artă, are o logică interioară proprie și o mișcare particulară a expresiei, adevărata anvergură a personalității lui Bernea nu poate fi determinată decît printr-o lectură globală. Pentru că, asemenea marilor creatori, pictorul trăiește prin cumul și nu prin secvențe. Doar puse cap la cap, în ordinea lor formală și nu neapărat cronologică, ele dau dimensiunile unui sistem de gîndire

Horia Bernea, un arhitect al contrariilor

In atelier

care nu este exclusiv plastică, dar care nici nu încearcă să se autonomizeze față de ceea ce se numește meditație artistică. Faptul că această gîndire specifică poate fi extrapolată, că ea reverberează într-o atitudine spirituală și, finalmente, existențială, ține exclusiv de performanța artistică, de strictețea unei viziuni aplicate, de profunda stăpînire a tehnicilor, și nicidecum de anexarea unei retorici exterioare. Perioada romantico – expresionistă de la început, cea conceptual-scientistă de mai apoi, Praporii, Hrana, exterioarele și interioarele de biserică, florile, Grădinile, Stîlpii și peisagistica străbătută de convulsiile vederilor toledane, creează un ansamblu de o rară încordare a dicției, cu un tonus interior menținut mereu la același nivel și prin care bîntuie o irepresibilă voluptate a formulării.

Și acest ansamblu trebuie privit și înțeles dincolo de articularele mecanice pe care el se sprijină, pentru că pictura lui Bernea este ca o frază complexă, cu multe subordonate și plină de trimiteri conexe, dar al cărei înțeles final este cu mult mai cuprinzător decît suma enunțurilor conținute.

Pavel ȘUȘARĂ

Peisaj cu casă, ulei pe carton - 1963

Peisaj, ulei pe pînză - 1965

m e r i d i a n e

Avanpremieră editorială

Anne Parlange, Vincent Lestréhan

Macii bătrâneții. Sade la ospiciu

La 27 aprilie 1803, ministrul Poliției, Fouché, îl trimite pe Donatien Alphonse François de Sade la ospiciul din Charenton, unde era vegheați sau, mai precis, supravegheați, atât bolnavii mintali, cât și oamenii socotiți de stăpânire periculoși. Cel care fusese cunoscut ca marchizul de Sade, devenit, după moartea tatălui său, conte, avea aproape 63 de ani. Va rămâne la Charenton până la sfârșitul vieții. Moare în somn, pe 2 decembrie 1814, la 74 de ani, dintre care peste 28 îi petrecuse închis în diverse fortărețe, pușcării și ospicii. Le frecventase din tinerețe și până la bătrânețe: la 23 de ani, la 28, la 31, la 32, la 37, la 44, la 50, la 53, și, încontinuu, după 60 de ani. Această ultimă parte a vieții lui, de la ospiciul Charenton, a fost reconstituită cu seriozitate documentară, fier creator și poezie de către o romancieră, Anne Parlange, și un casier general, autorul unui studiu despre Regulile contabilității publice. Romanul lor, Macii bătrâneții. Sade la ospiciu, în curs de apariție la Editura Humanitas („Cartea de pe noptieră”), conține un singur personaj inventat, nu întâmplător contabilul ospiciului, martor și greșier al vieții lui Sade, de felul lui Serenus Zeitblom din Doktor Faustus de Th. Mann. Celălalt narator este Sade însuși, încă seducător și lacom să scrie, prezentat verosimil, cu multă culoare și neașteptată gingășie. Directorul ospiciului, Dl. de Coulmiers, doctorii, ultima amantă a lui Sade sunt personaje care au existat și în realitate. Motto-ul este dintr-un roman al eroului principal: „O, cât de frumoasă poate fi natura coruptă, cu toate frivolitățile ei, și cum mai triumfă, cred eu, macii bătrâneții asupra trandafirilor copilăriei”. Fragmentele de mai jos sunt cele cu care debutează cartea. (Ioana Pârvulescu)

Oare nu așa erați când v-am întâlnit? Nu desfrânată și fără de rușine, asemenea acelor femei pe care le-am gustat atât de mult altădată și care m-au așteptat, ca niște iepe înșeuat, în atât de multe camere doznice... Am uitat locurile, ochii, prenumele. Poate nici nu le-am știut vreodată. Nu eram interesat decât de mine însumi, pe vremea aceea. Dar dumneavoastră, Sensible, orice ați face, veți avea mereu pentru mine farmecul acestui portret pe care v-ați hotărât atât de greu să mi-l dați. Nu veți pierde niciodată această figură luminoasă și care nu știe să ascundă nimic, cu spâncenele ca niște aripi deasupra privirii ca o carte deschisă, pe lângă care am trecut în ziua aceea de august 1790, se împlinesc astăzi douăzeci și trei de ani de atunci.

Libertatea încă mă zăpăcea. Eliberat din aprilie, după treisprezece ani de întemnițare atroce, clipeam des în lumina soarelui. Mi-era teamă că va dispărea, sau mai curând că nu va mai răsări a doua zi. Așa ceva nu se poate întâmpla, desigur. Dar mie mi s-a întâmplat, Sensible. Am petrecut acești ani într-o gaură cu șobolani, de genul celor pe care nici strămoșii mei nu le mai foloseau pentru prizonierii lor. Am urlat ca niște posedat. Eram violent, nestăpânit. L-am lovit pe temnicer, l-am insultat pe comandantul locului, am scris tuturor celor cărora le aparțineam. În zadar. Nimeni nu mi-a răspuns și vocea mi-a răgușit. Privirea mi s-a împăienjenit. Trupul voinic s-a spariat, devenind acest corp obez pe care aveți bunăvoința să îl iubiți. Nu mi-au rămas decât amintirea soarelui fierbinte din La Coste și penele. De găscă, de corb, de cocoș... Le preferam pe cele de cocoș. Soția mea, pe care nu am subjugat-o decât puțină vreme, timp de câteva luni, în Provence, mi le aducea sau mi le trimitea, cu o tandrețe din ce în ce mai glacială și penitentă. Dezaproba ceea ce făceam cu ele. Oribila religie o învăluia în umbra ei atotputernică. Ar fi trebuit să o conserv în dragoste așa cum confesorul ei o conserva în bigotism, să o brutalizez în ceremonii secrete, să o frământ ca pe cocă recalcitrantă, care nu vrea să crească. Consimțim să fac asta, în La Coste. Devenise fierbinte și suflă, darnică în plăceri intelectuale și în îmbrățișări mai puțin eterice. La început slăbuță și jenată, și-a desfăcut trupul, a dat frâu liber suspinelor și s-a umezit, și-a însu-

șit preludiile care dau profunzime și vigoare iubirii. Uneori era trandafirie, Sensible, complet trandafirie, din cap până în picioare, goală și mai mult decât goală, pentru că se împodobise pentru mine, numai pentru mine, în urletul mistralului sau în țipetele soarelui, acolo, în La Coste, pe pământurile Laurei, strămoșa mea, la o zi de mers călare de la Avignon...

Vă vorbesc de vremuri de mult apuse. Anii s-au adunat în jurul meu, gregari și cruzi ca o turmă de vite care, pentru a se adăpa, seacă o băltoacă și apoi o calcă în picioare. Sunt încătușat și asfixiat, ca și cum căpștrul timpului ar fi reușit ceea ce nici unul dintre temnicerii mei nu a obținut: să mă distrugă. Asta a fost deci! Era de ajuns să aștepte!

Mandatele de arestare, detenția printre nebunii de la Charenton, întemnițarea la Picpus deasupra cazanului de plumb în care se strângea sângele ghilotinaților, șederea la Sainte-Pélagie, la Bicêtre, apoi din nou aici, la Charenton, nimic nu m-a zdrobit. Și iată că bătrânețea mă frânge în două. Devin butuc lovit de secure, eu, care odinioară eram securea... O, ființă umană grotescă, care-și vede în dreapta gândurile și în stânga obstacolele, ce poate, ce intenționează, nimic. Aproape nimic. Astăzi, locuința mea este aici, în această hârtie pe care aștern focuri stinse și jăratec rece. Ea va fi adevărul meu mormânt, căci polițaii îmi sustrag în mod regulat caietele, oricâtă grijă aș avea să le ascund. Justine și Juliette continuă să se țipărească la Paris, știu bine. Justine se vinde cu trei sute de franci. Vânzarea a zece exemplare ar fi de ajuns pentru plata pensiunii mele pe un an la acest ospiciu, dar nu voi vedea niciodată culoarea acestor bani. Până și de ei am fost depozitat. Mi-au fost luate viața și tinerețea, dar nu a fost de ajuns. Trebuia să fiu prădat și de rodul muncii mele.

Când mica mea avere s-a evaporat, soacră-mea s-a temut că o voi pune în pericol pe cea a fiicei sale. Respectul pentru avuție a împins-o să aranjeze să fiu închis într-un turn, să fiu trimis la Bastilia, punându-și masca virtuții ca să ascundă dragostea scârbavnică pentru bani a unor oameni ca ea. Cărțile, pe care le-am scris cu sângele meu, pe care le-am plătit cu un preț exorbitant, dat fiind că vederea mi-a dispărut aproape complet, mi-au

Portret al Marchizului de Sade de Charles-Amédée-Philippe van Loo

fost luate de niște nenorociți de la poliție, pentru a fi exploatare de canalele de editori, de tâmpiții de librari, mult prea fericiți că nu trebuie să plătească nimic unui autor care se află într-un loc al cărui nume nu poate fi rostit.

Mi s-a interzis să citesc și să scriu, mi se interzice acum să vorbesc. Îmi este interzis să vorbesc oricui din afara apartamentului meu. La Vincennes și la Bastilia mi-a fost luat vântul. Timp de zece ani, zece luni și șase zile nu am simțit nici măcar o dată suflarea vântului pe piele. Nu știau că îl iubesc la nebunie, alfel mi-ar fi luat și cuvântul. Mistralul care dă cerului acest albastru intens și orgolios, cu, cât vezi cu ochii, albul măslinilor ca un sex de femeie stropit cu spermă, mistralul zguduind sub el pământul, biciuind apele Ronului și culcând la pământ chiparoșii, mistralul nebun și dezlanțuit care-mi mângâia obraji, și pe el l-am pierdut pentru totdeauna.

A m ezitat îndelung dacă să țin sau nu acest jurnal. Meseria mea este să calculez, nu să scriu. Sunt economul adjunct al ospiciului de la Charenton. Dar sufletul îmi este cuprins de o asemenea tulburare, încât mă simt obligat să consemnez evenimentele ciudate al căror martor se întâmplă să fiu. Mi-e teamă că îmi voi pierde mințile dacă nu o fac. Degeaba încerc să mă agăț de îndatoririle mele, care sunt numeroase, mă simt incapabil să-mi apar spiritul de seducție și abisurile care îl amenința.

Nu am sustras hârtia pe care scriu din stocul de registre ce-mi servesc pentru calcule. Am mers să o cumpar pe insula mea, la Groix. Este un carnet de pescar. L-am văzut pe tatăl meu însemnându-și capturile într-un carnet asemănător, făcând bastonașe pe care le unea cu o liniuță orizontală. Când barele se atingeau, mâncam după pofta inimii. Când erau rare, faceam foame. Tatăl meu a fost unul dintre primii care au cerut cu tărie ca insula noastră să-și trimită și ea caietul de doleanțe. Dar nu știa să scrie nici o literă. Așa că preotul a preluat sarcina. Eram foarte tânăr, pe vremea aceea, dar amintirile îmi vor rămâne pentru totdeauna gravate în memorie. Mâinile noduroase ale tatălui meu, pline de bătătură și rani peste care marea nu înceta să-și arunce sarea, astfel încât nu se cicatrizau niciodată, încetaseră să mai scoata plasele. În biserică, oamenii adunați stăteau de vorba, în bretonă, cu acea voce surdă a nefericiților, care poartă în ea toate vocile ce au fost ofilite și înăbușite. Femeilor le era frică, dar mânia pusese stăpânire și pe ele. Pe deasupra gardurilor vii ale grădinilor, stăteau de vorbă, la fel ca bărbații lor în biserică. Iar preotul a făcut caietul. A fost trimis la Paris, împreună cu cel al celorlalte insule.

Și nimic nu s-a schimbat. Deputații bretoni din Starea a Treia au fost cei care au început Revoluția, dar nu au terminat-o. Nu au fost în stare. În ciuda războaielor, în ciuda masacrelor, nu au fost în stare. Tot sângele varsat nu a servit decât la înlocuirea tiranilor cu niște vam-

meridiane

piri, care sug de asemenea sângele poporului. Tatăl meu a fost ucis într-o ambuscadă, la Rochefort-en-Terre, întinsă de către Albaștrii* morți de frică care-i luau pe toți bretonii drept contrarevoluționari. Mama s-a culcat într-o zi în patul închis pe care mizeria nu l-a părăsit niciodată. A scrâșnit din dinți și a tremurat și l'Ankou** a luat-o cu ea.

Sunt singur pe lume, cele două surori ale mele au murit când erau mici. Nu merg aproape niciodată în Bretonia, am fost odată când a trebuit să negociez o livrare de cenușă de iarbă-de-mare, pe care localnicii o numesc *warech* sau *warech*, după moda englezească, pentru a îngrășa pământul din grădina spitalului. Prea multe amintiri mă năpădesc și mă chinuiesc. Totuși, am cum-părat carnetul în care scriu astăzi.

Am treizeci și cinci de ani. Numele meu este Morvan Tonnerre.
[...]

Fără mine, bolnavii ar fi murit de mult de foame. Morarii se tem de mine. Sunt tot schiop ca dracu și solid ca un hamal, dar am și învățat să fac bilanțul, să țin contabilitatea, să nu mă las furat. Nenorocirea altora este o sur-să infinită de nerușinare și abuzuri. Nici celui mai amărât negustor de lemne, dacă vindea la nebuni, nu-i era rușine să ude butucii. Negustorii de mărfuri la mâna a doua erau hoți ca niște coțofene. Vinul era îndoit, laptele bo-tezat, fructele stricate. Lunar, de la spălătorie se întorceau mai puține rufe decât plecaseră. Am pus ordine în toate acestea. Am instalat o spălătorie pe malul Marni, care curge în spatele ospiciului. Când am sosit aici, bietele spălătorese munceau în genunchi. Acum au hârdaie adăpos-tite, pot să mînuiască bătătorul stând în picioare. Rufele sunt în prealabil puse la fiert într-un cazan mare din fontă neagră, cu leșie. Apoi sunt frecate cu săpun, pe care fabricile de ulei din Marsilia ni-l trimit cu șlepul, după care sunt bătute și clătite cu multă apă.

Am cultivat imensul teren de pe culmea colinei din spatele clădirilor ospiciului. Am plantat spaliere cu peri și viță-de-vie, meri, cireși și corcoduși. Avem legume din plin. Unii dintre bolnavii melancolici au o adevărată pasiune pentru grădinărit, care le calmează spiritul de-ranjat. Furioșii nici nu intră în discuție. Unul dintre că-lugării de la Saint-Jean-de-Dieu a fost omorât cu lovituri de cazma. Femeile bolnave de nebunie uterină folosesc legumele într-un mod care nu poate fi descris și dom-nul de Coulmiers le-a interzis accesul în grădină. Re-zultă că trebuie să angajeze câțiva grădinari, în ciuda abun-denței de mână de lucru din acest loc.

Din păcate, noi nu îngrijim trupul, ci esența imateria-lă a sufletului. Cei care se găesc aici și-au pierdut min-țile. Sunt rătăciți, alienați, nebuni, exaltați, violenți, maniaci, melancolici, imbecili și năuci de ambele sexe. Proștii și ignoranții încă mai cred că un demon, mascul sau femelă, a pătruns în trupul lor și îi consideră pe acești posedati, cum li se spune, vinovați de starea în care se află, pentru că au consimțit la un moment dat al existen-ței lor să fie vizitați de Diavol. Majoritatea familiilor se rușinează cu ei, sau nu știu ce să facă cu ei. Mulți sunt abandonati, cu toate că suferă și plâng.

Unii nu sunt de loc alienați, ci nevoiași. Departamen-tul le plătește pensiunea și ei se fac utili cât pot, cât le per-mite vârsta.

Alții nu sunt nici alienați nici nevoiași. Guvernul ni-i trimite și noi trebuie să îi acceptăm. Uneori pleacă, la fel de brusc cum au sosit. Domnul de Coulmiers îi numește pe acești pensionari „celești”, pentru că sunt sus-pențați aici ca bolta cerească, și nu-i de competența lui, zice, să știe cine o susține.

Și apoi mai există el. Când a sosit, acum multă vre-me, cazuse o mare cantitate de zăpadă, cu toate că eram în aprilie. Căii de la trăsura care l-a adus de la ospiciul din Bicêtre, o simplă berlină acoperită, erau lac de sudoa-re. A trebuit să-i frecționăm toată seara, de teamă să nu moară. Era un bărbat trecut bine de șaiszeci de ani, extrem de corpolent, cu trăsăturile buhăite, dar încă fine. Părul lung avea acea culoare nedefinită a blonșilor când albec, fără să fi fost vreodată gri, o nuanță bizară de culoarea nisipului sau a aripilor de pescăruș. Privirea îi era moartă, ca și cum ar fi trăit toate umilințele unei vieți

departe de ea însăși. În secunda următoare însă, a ex-primat furie, poruncă, blândețe mângâietoare – toate la un loc – și am simțit, în aceeași clipă, un fel de înălțare a sufletului extrem de ciudată. Privirea goală devenise plină de seducție, autoritate, forță, voință, tensiune care mi-au fost transmise, trecându-mi din piciorul scurt în piept, ca un fel de întepătură. Stătea foarte drept, cu mâinile sprijinite pe baston, cu buzele strânse. Mi s-a pă-rut că ochii lui aveau o culoare spălăcită, așa cum au ade-sea oamenii în vârstă, ceva între albastru și gri. Apoi focul din privire i s-a stins și s-a supus cu o curtoazie per-fectă, dar total indiferentă, formalităților de intrare. Fratele Pierre-Paul i-a scris numele în registru, Donatien Alphonse François de Sade, și a înregistrat numărul mic de lucruri cu care venise într-un cufăr, dus de un ser-visor care căsca.

Se făcuse deja noapte. Sclipirea zăpezii de afară se reflecta slab în încăpere. Fusesem însărcinat de domnul de Coulmiers să-l conduc pe nou-venit în apartamentul său, la primul etaj al galeriei bărbaților. Cu un felinar în mână, am luat-o înainte pe scări. Treptele scârțâiau sub greutatea lui. Micul servitor ridicase cufărul și ne urma. Totul era calm în jur. Nu se auzea decât zgomotul pot-coavelor unui cal care se îndepărta.

Am deschis ușa. Apartamentul era curat, proaspăt zu-grăvit. Lumina zăpezii pătrundea înăuntru. Bătrânul des-chise ferestrele și se aplecă în afară. Râul de jos și o pală de vânt aduseră o undă de viață în încăpere. Am aprins lumânările, i-am arătat apartamentul: o anticam-eră, o cameră și un cabinet. Servitorul puse lada jos. El rămăsese în picioare, în dreptul ferestrei, în tăcere, pri-vind întunericul vag și ciulindu-și urechile de parcă ar fi vrut să asculte vântul. În seara aceea nu i-am auzit vocea care avea să-mi producă mai târziu o impresie atât de puternică. Dinspre galeria femeilor se auzi lătra-tul câinelui care, noaptea, păzea intrarea. Apoi liniștea se așternu ca într-un puț adânc.

Mi-am luat la revedere, nu înainte de a-i fi spus no-lui nostru pensionar că va fi primit a doua zi de dom-nul de Coulmiers, și m-am întors acasă, în locuința pe care o ocup, în stânga intrării în ospiciu, la doi pași de apa care curge, neîncetat, spre ocean.

Domnul de Sade e conte, am aflat imediat din gura domnului de Coulmiers. Nu este un „celest”, ca ceilalți. Este înregistrat aici ca „bolnav de poliție”. Pentru cei ce nu cunosc nimic despre pensionarii acestei case, expresia pare ciudată: s-ar pu-tea crede că a innebunit din cauza poliției. Dar asta în-seamnă numai că ministrul l-a arestat și l-a trimis în de-tenție aici. Nu este nebun.

Domnul de Coulmiers ne-a mărturisit aceste lucruri punându-ne să jurăm că vom păstra secretul, părintelui Dumoustier îi mie, în timp ce mergeam să inspectăm lucrările la „castelul femeilor”. Am zis deja? De când am sosit, pe 22 septembrie 1797, ospiciul a fost în perma-nență un șantier. La început a trebuit să reparăm clădiri-le care erau într-o stare jalnică. De fapt, e o poveste lungă, pe care nu e cazul să o spun acum. Încă mai aflu în fiecare zi frânturi din ea, datorită faptului că, oricât de incredibil ar părea, anumite persoane trăiesc în acest lăcaș de multă vreme, unele s-au născut chiar aici, da, s-au născut în acest spital, au trăit toată viața printre ne-buni, chiar dacă nu sunt nebune, au purtat scutece de nebuni, au mâncat hrana nebunilor, au fost îngrijite și dis-trate de nebuni, și se găesc în situația de a le fi frică să iasă din spital, căci cei care nu sunt nebuni li se par bi-zari și imprezvizibili.

[...]

Domnul de Sade, continuă domnul de Coulmiers îndreptându-se, are o particularitate: așa cum sunt eu cocoșat, el scrie.

– Dar... ce scrie?

– De toate, și de aceea va fi o problemă să îl avem aici. Nu numai că scrie lucrări abjecte, după cum v-am zis, dar inundă planeta întreagă cu pamflete, petiții, scrisori, proteste, adrese, rectificări, articole, ba chiar și tragedii. Scrie și versuri. Asta-i tot ce știu. Va trebui deci fie să nu-i dăm hârtie, fie să ne limităm la a-i inter-cepta scrierile scandaloase. Depinde de felul în care se

comportă. Nu e tânăr: tocmai a împlinit șaiszeci și trei de ani. Vârsta ar putea să-l mai calmeze. Toanele ne pa-răsesc, mai devreme sau mai târziu, nu-i așa? Știați (și aici privirea îi străluci amuzată) că monahii de la Saint-Jean-de-Dieu, stăpânii acestei instituții înainte de Re-voluție, pe care Primul Consul îi calmează într-un mod atât de minunat, erau cei mai buni chirurghi de prostate eclesiastice? Căile Domnului sunt uneori atât de întorto-cheate încât numai El singur le cunoaște. Dacă domnul de Sade ar veni aici pentru a fi *taiat****, poate că fantasma-goriile astea periculoase s-ar mai calma... Până una alta, a avut grijă să-mi scrie, lucrul la care se pricepe cel mai bine pe lumea asta, o scrisoare foarte frumoasă în care îmi promite că nu voi avea nici un motiv să ma plâng de el. Consider că e de bun augur. Dar ministrul m-a prevenit că își încălcă cuvântul la fel de ușor cum promite. Singura veste bună e suma pe care familia s-a angajat să o plătească: trei mii de franci pe an. Tonner-re, dumneata te vei ocupa personal de tot ce ține de confortul lui. Trebuie închis și supravegheat îndeaproa-pe, dar nu hârțuit. Procură-i servitorii, rufe și mâncaru-rite pe care le dorește. Și cărțile. Are voie să citească. Întocmește lunar o factură cu toate cheltuielile supliment-tare și aranjează ca familia să plătească imediat. Câștiga-i încrederea, pe cât posibil. Va avea mai multă încredere în dumneata, sunt sigur, decât în mine sau în părinte. Cred că oamenii Bisericii îi plac destul de puțin. Fii atent mai ales cu hârtiile, te implor. Pentru moment, și până la noi ordine, nu are dreptul la hârtie. În orice situație neprevăzută, adresează-te imediat fie mie, fie, în absența mea, părintelui Dumoustier. Nu lua nici o decizie singur.

Nu e nevoie să mai adaug că trebuie să eviți să te lași corupt de acest spirit seducător și convingător, care, pe oriunde a fost, a făcut tot felul de propuneri, adresându-se fie sufletului, fie trupului. În închisoarea Sainte-Pélagie, a încercat să atenteze la moravurile tinerilor studenți.

Părintele Dumoustier făcu ochii mari.

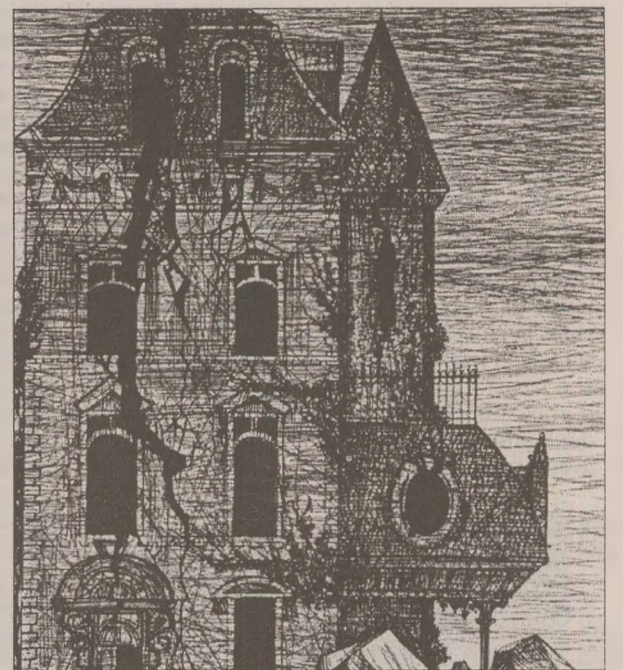
– Din acest motiv a ajuns la Bicêtre. Dar, după cum v-am spus, familia nu a vrut să rămână acolo. S-au gă-sit printre lucrurile sale niște... (își căută cuvântul), niște instrumente ale desfrâului. Este un om care a îmbar-trănit în rele, a cărui prezență aici, să spun drept, nu-mi face nici o plăcere...

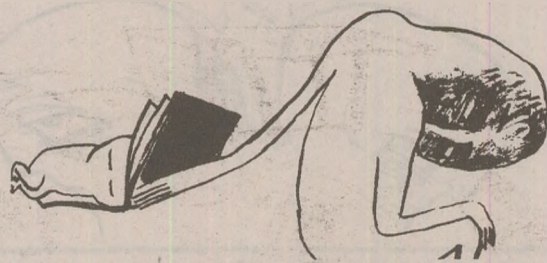
Traducere din franceză de
Sabina CHIȘINEVSKI

• *Bleus* - tineri recruți

•• *Ankou* - în bretonă: moartea

••• *Taillé* :taiat" - nume dat în sec. al XVII-lea unui operat de prostată.

meridiane

Cronica traducerilor

Misterele suburbiilor. O poveste din Detroit

Jeffrey Eugenides

În 1993, când a publicat *The Virgin Suicides/Sinuciderea fecioarelor* – primul său roman (tradus, iată, actualmente, și la noi*) – , Jeffrey Eugenides nu reprezenta, pentru critica americană, un nume de referință. Născut în 1960, la Detroit, într-o familie de emigranți greco-irlandezi, scriitorul aparține primei generații (din mixtul și complicatul său clan) naturalizate peste Ocean. Primește o educație notabilă (*BA – magna cum laude* – la Universitatea Brown și *MA* la Stanford), începând, relativ devreme (în anii optzeci), să redacteze povestiri pe care le tipărește, uneori, în reviste prestigioase (de acum datează nuvelele *Air Mail/Posta rapidă*, *Ancient Myths/Mituri străvechi* și *Early Music/Muzică timpurie*). Totuși, el reușește să capteze atenția cercurilor literare de elită din Statele Unite abia cu amintitul roman ce produce, practic instantaneu, în ciuda dimensiunilor reduse și a structurii narative puțin cam prea sofisticate, un val de aprecieri exegetice autorizate. Lucru și mai interesant, după apariția primelor ediții din *The Virgin Suicides*, se constituie, treptat, grupuri masive de admiratori ai autorului în întreaga lume, care discută, pe diverse *sitere*, despre roman și îi comentează posibilele semnificații ascunse. Ei vin cu ipoteze interpretative neobișnuite, surprinzându-l adesea pe scriitor, dar și pe comentarii săi. Textul lui Eugenides își păstrează astfel dinamismul și suplețea, oferind mereu noi perspective. Acest veritabil *tsunami* de simpatie culminează cu regizarea, în 1999, a unui film (de către celebra Sofia Coppola) axat pe tragedia fetelor Lisbon (cu Kathleen Turner și Kirsten Dunst în rolurile principale), film care îl impune definitiv pe Jeffrey Eugenides pe scena culturală internațională.

O traiectorie biografică neașteptată pentru cineva care, în studenție, nu știa încă foarte precis, după propriile mărturisiri, spre ce formulă identitară se îndrepta (scriitorul a cochetat cu ideea de a deveni preot și chiar călugăr, implicându-se, alături de Maica Tereza, în acțiuni caritabile în India; el va declara, mai târziu, într-un interviu: „Eram atât de neformat ca personalitate atunci, încât încercam diverse identități; totuși, să ajung sfânt s-a dovedit o povară ceva cam grea pentru umerii mei. La douăzeci de ani, îți schimbi filozofia de viață numai prin lectura unei singure cărți ori prin intermediul unei întâlniri întâmplătoare.”). Totodată, frapează faptul că Eugenides a putut reține atenția tuturor, pentru un timp îndelungat, doar cu un singur volum. Ca și Donna Tartt (o altă reprezentantă de seamă a acestei fascinante promoții a postmodernismului american târziu), după succesul ei imens cu *The Secret History/Istoria secretă*, scriitorul nu mai publică nimic altceva – odată ieșit pe piață cu *The Virgin Suicides* – vreme de aproape un deceniu. În 2002, el va tipări cel de-al doilea roman al său, *Middlesex/Middlesex*, o capodoperă a literaturii anglofone contemporane (laureată cu *Premiul Pulitzer*), asupra căruia am avut ocazia să mă pronunț, la rubrica de față, cu câteva luni în urmă. Eugenides menționa undeva că, dacă ar fi să ia zece cărți cu el pe o insulă pustie, printre ele s-ar număra, cu siguranță, clasicele *Eneida* (Virgil), *Middlemarch* (George Eliot) sau *Anna Karenina* (Tolstoi), dar și (post)modernele *Lolita* (Nabokov) ori *Herzog* (Bellow). Opțiunile livrești ale autorului reflectă, fidel, natura duală a scrisului său. Atât *The Virgin Suicides*, cât și *Middlesex* oscilează, inteligent, între tradiție și modernitate, mergând către formula *romanului complet*.

The Virgin Suicides a fost inspirat, se pare, de o confesiune pe care o domnișoară – *baby sitter* pentru un nepot de-al lui Eugenides – i-ar fi făcut-o autorului însuși. Respectiva a mărturisit că ea și surorile sale ar fi încercat, în anumite momente din copilărie și adolescență, să se sinucidă. Scriitorul preia strania imagine (a unei sinucideri infantile colective, în interiorul aceleiași familii) și o transformă într-un veritabil epic de mistere, ivit în plin postmodernism. Romanul își derulează enigma pe două falii cumva distincte de construcție. Pe de o parte, avem, așa-zicând, un „obiect narativ”, ilustrat de povestea

ca atare, bizară și terifiantă, a fetelor Lisbon, crescute într-o familie retrasă, din suburbia americană a anilor șaptezeci. Ele reprezintă un mister în sine, trezind fascinația băieților de prin vecini, care țin în jurul lor istorii fabuloase și dădătoare de fiori. Pe de altă parte, ne confruntăm cu un insolit tip de „voce narativă”, în spatele căreia se ascunde un „reflector” colectiv (băieții în cauză, mesmerizați de cele cinci surori Lisbon și împărțiți, cronologic, între un timp actual, al faptelor derulate în text, și un altul retrospectiv, al amintirilor venite la vârsta adultă, când ochiul încearcă să explice, prin grila raționalității, ceea ce, odinioară, părea fantastic și, frecvent, oniric). Despre acest „narator” original, cu identitate generică, de grup, Eugenides spunea, într-un interviu pentru o revistă canadiană: „Mi-am stabilit reguli foarte stricte în privința vocii narative. Băieții urmau să poată reproduce numai ceea ce văzuseră ei înșiși sau ceea ce le fusese zis de către cineva. /.../. Acest lucru a limitat mult perspectiva, însă, întrucât cartea este despre obsesie și voyeurism și, în același timp, despre fapte care-ți stăruie în minte de pe vremea adolescenței, această viziune narativă restrictivă mi s-a părut extrem de potrivită /.../.” În sfârșit, ambele „falii” ale narațiunii (obiectul și vocea) reușesc să coaguleze misterul de ansamblu, producând un spectacol morbid, de comedie neagră.

amilia Lisbon practică un izolaționism impropriu vieții de suburbie, în America postbelică. Lumea acestui univers al clasei de mijloc (forța motrice a societății americane, de aproape un secol) e una a spiritului comunitar, a simbiozei și comunicării, morga austeră, în interiorul ei, fiind receptată, întotdeauna, ca un adevărat afront. Deranjați de reticențele Lisbonilor, vecinii încep să-i vadă într-o lumină exotică, plină de excесе coloristice. Cu precădere, cele cinci fete ale familiei, Cecilia, Lux, Bonnie, Mary și Therese (cu vârste între treisprezece și șaptesprezece ani, atunci când debutează evenimentele) incită fantezia băieților congeneri,

Fdin cartier, care le transformă în personaje de literatură gotică. În fond, așa cum de altfel s-a și spus, ele par „să alcătuiască” o *singură persoană* în imaginarul febril al copiilor, preluând, prin misterul lor subiacent, toate dorințele sublimite, frustrările și impulsurile erotice puberale ale acestora. Doamna Lisbon constituie, după toate aparențele, elementul de dezzechilibru al familiei. Supra-protectoare, autoritară (pînă la tiranie, s-ar părea, însă naratorii nu pot oferi totuși argumente plauzibile în această privință) și taciturnă, ea își ține fiicele sub un clopot de sticlă, refuzându-le orice integrare în lumea din afara casei – casă închisă aidoma unei fortărețe. Dl. Lisbon, profesor la liceul unde învață atât naratorii, cât și fetele, dă semnale că, la limită, ar putea fi mai înțelegător, dar se află, la rîndul său, într-un inexplicabil prizonierat. În clipa în care mezina familiei, Cecilia, are o tentativă (nereușită) de sinucidere (prin tăierea venelor), impresiile macabre ale comunității se precipită, luînd proporții apocaliptice. Cu toții vorbesc despre enigmatice ritualuri ce s-ar petrece în casa Lisbon, despre o teroare domestică de neimaginat. Sub presiune psihologică, domnul și doamna Lisbon își diminuează, întrucîtva atitudinea eremitică, oraganizînd o petrecere pentru copiii din cartier, odată cu revenirea Ceciliei de la spital. Deși lucrurile creează, inițial, ideea normalității absolute (fetele interacționează cu ceilalți copii, părinții sînt amabili cu musafirii, arătîndu-se deosebit de comunicativi), spre sfîrșitul serii, ele degeneratează neașteptat. Neobservată, Cecilia se retrage în camera sa de la etaj și se arunca apoi, de la fereastră, în gol, căzînd cu abdomenul în gardul ascuțit al casei. Moare pe loc, naratorii consemnînd astfel, sec, prima sinucidere din familia Lisbon.

Interesul grupului pentru ceea ce se întîmpla dincolo de zidurile „cetății” Lisbonilor devine, de acum, obsesional. Băieții sînt convinși ca fetele traiesc un coșmar al autorității parentale și fac eforturi supraomenești pentru a intra în legătură cu ele și a le oferi ajutorul. În toate acțiunile lor de penetrare a misterului, se disting invitația celor patru surori rămase, într-o seară, la dans (după îndelungi tratative cu domnul Lisbon și, indirect, se presupune, cu tiranica mamă) și legătura amoroasă clandestină, pe care Trip Fontaine (efebul grupului) o are cu Lux (ultra-senzuala fiică a familiei Lisbon). Nici una dintre aceste „punți” către miezul enigmei din casa Lisbon nu duce însă la o limpezire a confuziei, ci, dimpotrivă determină o adîncire a ei. Fetele par să fie mai distrase și mai impenetrabile ca oricînd, iar domnul Lisbon parasește, la un moment dat, postul didactic de la liceu, izolîndu-se complet, și el, de lumea exterioară. Lux intră într-o stranie criză erotică, acuplîndu-se cu diverși bărbați, noaptea, pe acoperișul casei, iar vecinii vorbesc, tot

Radio România Cultural

Când vine vorba de cultură, o discuție care începe într-un fel se poate termina cu totul altfel

Ema Stere, Attila Vizauer și invitații lor celebri aduc vorba de cultură într-o întâlnire, posibil polemică

În fiecare zi de luni până vineri de la ora 12.00

Vorba de Cultură

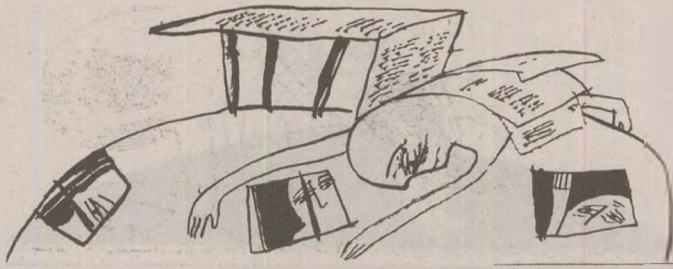
vă propune mari teme mari preocupări mari obsesii ale zilelor noastre

fm

Arad 106.9 | București 101.3 | Bacău 101.9 | Bihor 105.8 | Brașov 105.6
Buzău 103.7 | Cluj 101 | Iași 103.1 | Mărgărit 106.8 | Oradea 96.1
P. Neamț 100.3 | Petroșani 90.6 | Sibiu 103.7 | Suceava 101.6
Timișoara 100.7 | Tulcea 105.4 | Vatra Dornei 107.7 | Zalău 105

Jeffrey Eugenides. *Sinuciderea fecioarelor*. Traducere și note de Mirela Adăscăliței. Colecția „Biblioteca Polirom”, Iași: Polirom, 2005, pp. 281.

meridiane

mai insistent, despre o acutizare a crizei domestice la Lisboni. Într-un târziu, fetele (știindu-se urmărite) intră în contact cu băieții-naratori, prin semnale luminoase, și, aparent, le cer ajutorul. Aceștia nu întârzie să intervină și sînt gata să le dea protagonistelor posibilitatea de a evada din marasmul familial. Însă surorile îi folosesc doar, pentru a-și duce la bun sfîrșit planul sinuciderii colective. Ademenindu-i în casă, sub pretextul evadării, cele patru fiice ale Lisbonilor își pun capăt vieților, într-un mod brutal și neconcesiv, chiar în prezența naratorilor uluiți: Mary se gizează cu capul în cuptor (fiind salvată, într-o fază inițială, ca, altădată, Cecilia, dar reușind în efortul suicidal, ceva mai târziu, prin ingerarea de pastile), Bonnie se spînzură, Lux se autointoxică, în garaj, cu gazele de eșapament, iar Therese bea somnifere cu gin, intrînd imediat în comă terminală. Grupul de naratori trăiește trauma fetelor Lisbon pe un dublu plan: unul, concret, al frustrării de a nu le fi putut salva, iar altul, simbolic, al culpei de a nu le fi putut înțelege. O dimensiune importantă a romanului lui Eugenides este reprezentată de această tentativă a vocii narative de a descifra misterul, tentativă eșuată violent, din motive ascunse la prima vedere.

Criticii au acordat o atenție sporită naratorului colectiv, creat de Jeffrey Eugenides, bănuind că o bună parte din miza semantică a romanului s-ar putea găsi acolo. Surprinde, la această voce impersonală, de grup, interesul constant pentru enigma fetelor Lisbon, interes prelungit, iată, și în anii maturității, cînd are loc confesiunea epică propriuzisă. Naratorii au abordat misiunea lor perceptivă și reprezentativă (de „reflectorii”, cum ar spune Henry James) aproape profesional, reconstituind tragica poveste din *marturii* cu caracter detectivist. Ele sînt numerotate de la 1 la 97 și cuprind, pe lîngă fotografiile, jurnalul personal al Ceciliei și hîrtii recuperate din casa Lisbonilor (inclusiv liste de alimente!), declarații ale unor persoane care le-au cunoscut pe fete, rapoarte medicale (pediatrul Hornicker este citat frecvent, la fel psiholoaga Kilssem, cea care, se pare, se află, la un moment dat, extrem de aproape de *cauza misterului*, neapucînd totuși să o împărtășească cuiva, datorită plecării sale intempestive din oraș) și diverse observații de ordin speculativ (e menționată, de exemplu, bătrîna doamnă, de origine greacă, Karafilis care, se bănuiește, că ar fi spus fetelor, cîndva, „nu vă pierdeți vremea cu trăitul”, făcînd aluzie la un vechi stereotip mentalist elen, conform căruia „sinuciderea are un rost”, stereotip imposibil de asumat în America unde, după aceeași doamnă, „toată lumea se prefăce tot timpul că este fericită”, pp.195-6). Impresia de ansamblu ar fi aceea că naratorii se adresează unor instituții oficiale, în efortul lor de elucidare a enigmei. Faptul nu poate fi clarificat cu detaliile din text, iar Eugenides nu a comentat vreodată această posibilitate interpretativă. Cu siguranță, ei au funcția unui *cor tragic*, enunțînd învățături cu caracter generic, desprinse din drama familiei Lisbon. În vocea narativă a romanului, scriitorul include, subtil, ideea neputinței cognitive, idee legată, în fond, de capacitățile noastre fatalmente limitative de percepție în univers. Mai mult decît ne transmit protagonistele suicidale singure, prin dispariția lor (criptică) din viață, naratorii nu ne pot transmite. Ei numai unese piese dintr-un *puzzle*, ce le depășește abilitățile hermeneutice, și vorbesc ermetic, asemenea surorilor Lisbon (definite de gestică lor încifrată și tenebroasă), despre o lume în soluție, a cărei componentă spiritual-morală s-a descompus (afirmă, într-un anumit context, un personaj, domnul Conley, discutînd tragedia care a absorbit interesul tuturor: „Capitalismul are drept rezultat bunăstarea materială, dar falimentul spiritului”, p.260; din rațiuni obscure, îl bănuiești pe Eugenides că se află în spatele observației). De aceea, în ultimă instanță, *The Virgin Suicides* este un roman despre destrămarea lumii închise (a suburbiei americane), care și-a trăit propriul apogeu cultural cu decenii în urmă. Intuim aici, desigur, un posibil mesaj al tragediei mute, criptice, oculte și iconice (ca un ritual *voodoo*), trăite de fetele Lisbon, dar și o eventuală sugestie biografic-psihanalică, asociabilă (re)surselor creatoare subliminale, ale lui Eugenides însuși.

Codrin Liviu CUȚITARU

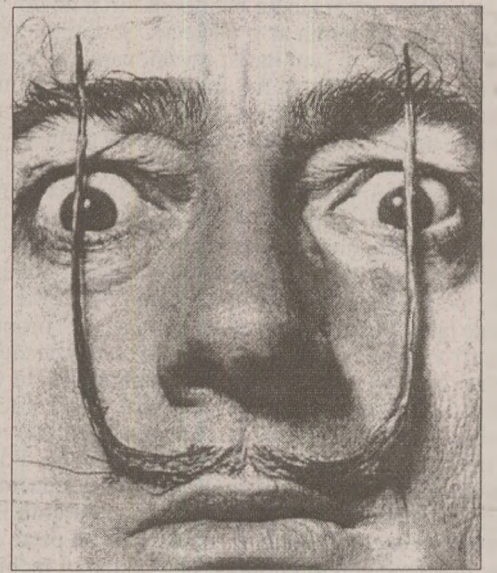
Corespondentă din Stockholm

Enigma Salvador Dali

La galeria celebră „Doktor Glas” din centrul Stockholmului, Kungsträdgården, devenită peste noapte „Galleri So” s-a deschis Expoziția de sculptură și grafică Salvador Dali. Un eveniment important pentru că Moderna Museet posedă opera centrală a lui Dali, *Enigma lui Wilhelm Tell*, despre care pictorul spunea că eroul întruchipat este chiar tatăl său purtându-l pe braț ca pe un măr care urmează să fie mâncat. Mie mi s-a părut mereu, poate ca și altora, că e ceva mai mult decît genitorul lui Dali, că în tabloul esențial al pictorului a fost reprezentată chiar Istoria travestită, purtând capul și șapca de bolșevic a lui Lenin, un erou handicapat neputînd să urce pe soclul de marmură al gloriei decît prin cozorocul șepcii sale, ca să se sprijine dincolo de soclu într-o cârjă. S-a simțit mereu nevoia de a fi văzute mai multe opere ale marelui suprarealist, pentru a aprofunda motivul central al creației sale. Dar motivul pentru care expozițiile Dali au fost rare este unul economic. Ca și azi, marile muzee din capitala Suediei s-au aflat în criză. Totuși, în 1973, expoziția de la Louisiana (Danemarca) s-a deplasat și la Stockholm, prezentându-se publicului opere ce aduc nuanțe noi suprarealismului care refuză triumfător să moară. Expoziția de la fosta galerie a nonconformiștilor suedezi poate vrea, în afara dorinței de câștig exprimată deschis prin listele cu prețurile ei și reclama făcută în cartierele șic, să ne aducă aminte că suprarealismul este încă un proces de creație viu. Spre diferență de suprarealismul literar care a rămas credincios dicteului automat și altor stiluri artificiale, suprarealismul în pictură s-a ridicat mereu, întinerind din propria cenușă.

Ce vedem acum prin geamurile mari ale noii galerii comerciale, cu avertizări inutile că operele sunt protejate electronic? Se pot vedea, chiar din stradă, statuile magnifice ale lui Dali de culoarea jadului cu luciri de aur: *Unicornul*, *Triumful elefantului*, *Faun*, *Perseus*, *Cabinetul antropomorfic* (un bronz mare, în original, al cărui preț nu stă în listele făcute pentru micii cumpărători, adresându-se „discret” marilor muzee) etc. Pe pereți: gravuri și mai multe litografii ilustrînd Decameronul, Regina zăpezii a lui Andersen, Demonii lui Dostoievski etc. Sculpturi mari și grele care în mod paradoxal sugerează imponderabilitatea.

Peste toate operele plutește parcă creierul gânditor al maestrului sau, cu propriile cuvinte, „ejaculațiile mele mentale”. Da, însemințării geniale prin care suntem inițiați în felul de a gândi creația și viața, al celui mai strălucit dintre suprarealiști. Privind aceste creații avem mereu senzația că umanitatea pe care o percepem cu simțurile noastre e plină de clișee, ea ascunzînd în adînc dublul său: inumanitatea. Cine ar putea, de exemplu, să-și amintească în fiecare clipă că trăim pe o sferă suspendată

în spațiu și că nu există absolut nimic care să ne asigure de stabilitatea ei. „Delirul dalinian” ne duce mereu la frontiera neputinței, silindu-ne să ne dăm seama de handicapul nostru, inumanitatea în umanitate, să medităm asupra timpului privind un ceas topindu-se sau un personaj rafaelian (purtînd pe moalele capului un camembert în putrefacție), demonstrînd prin imagini unitatea universului și spiritualitatea fiecărei substanțe. Totul e o meditație profundă asupra finalității lumii și a obiectelor inutile de care s-a împovărat umanitatea, cu cărjele ei cotidiene.

Mulți i-a acuzat pe suprarealiști că nu cunoșteau conținutul a ceea ce pictează. Dali le-a răspuns că, într-adevăr, în momentul în care pictează nu înțelege conținutul imaginilor. Dar asta nu înseamnă că imaginile nu au un conținut. Dimpotrivă: conținutul lor e complex, de nepătruns, rezistent, continuu și instinctiv. Pentru a înțelege imaginile sale e nevoie de analiză, de severitate științifică - fiecare explicație apărînd a posteriori, atunci cînd imaginea exista ca fenomen. Dali recunoștea astfel calitatea cognitivă a artei. Această calitate e percepută cu o bună dispoziție interioară, cu un surâs. De exemplu, autoportretul lui Dali cu mustață ca o furcă de metal (de pe afișul iubit de copii, foarte sensibili la artă, afiș răspîndit pe toate străzile din jurul expoziției) care-i taie în doua pupilele, încît ochii sunt îngroziți de scindare, dînd o nouă vedere prin care se poate vedea și în interior, o vedere pe care aș numi-o mereu sferică. Nimic nu e cautat, exagerat, părul însuși, ne spune știința modernă, e o structură foarte complicată, o enigmă. Parul crește sau nu crește fără voința noastră, depășind granițele vieții, rezistînd timpului pe crani, dînuind ca oasele, în timp ce carnea și organele se topesc ca ninsoarea. Se spune pe bună dreptate: ca să vezi trebuie să ai și o vedere de orb. Pentru că viața și moartea merg împreună.

Gabriela MELINESCU

Librăria

● Romanciera britanică Penelope Fitzgerald (1916-2000) a început să publice tîrziu, după ce devenise sexagenară. Prima ei carte, *Copilul de aur*, a apărut în 1977, urmată

de alte șapte, în care își plimbă cititorul în epoci și țări foarte diferite. De pildă, dacă foarte britanicul roman *Voci omenesti* (1980) are ca subiect postul de radio BBC, *Inocența* (1986) se petrece în Italia secolului 16, iar *Începutul primăverii* (1988), în Rusia din zorii secolului 20. *Librăria* e acuarul în

culori acidulate, de un realism savuros, este o mica bijuterie de inspirație probabil autobiografică (Penelope Fitzgerald a avut ea însăși o librărie în care recomanda cumpărătorilor doar cărți care-i plăcuseră, unele șocante pentru gusturile conservatoare ale provincialilor englezi). Eroina cărții e o tinără văduvă, Florence Green, care-și deschide o librărie într-un orașel uitat, înconjurat de mlaștini, somnolind în prejudecăți și rutină la sfîrșitul anilor '50. Florence va deranja obișnuitele și susceptibilitățile unora, se va izbi de invidiile și poftele altora, iar romanul *Lolita* al lui Nabokov, pe care librăreasa se obstinează să-l facă citit, va stîrni un scandal sfîrșit cu eșecul librăriei. Ipocrizia și cruzimea răzbat dintr-o scriitura delicată și sensibilă, în care se străvîd erudiția și pasiunea pentru literatură a romancierii. Francezii, cu mania lor de a schimba titlurile din rațiuni comerciale, au publicat romanul recent la Ed. Quai Voltaire numindu-l *Afacerea Lolita*.

L i t e r a t u r ă

Se simte o inverșunare păguboasă în a ne dovedi că formula dvs. preferată ar fi perfectă. Scrieți de pe la 16 ani terține, care nu sunt haiku-uri dar care dau semne că haiku-ri și-ar fi dorit să fie. În răspunsurile în care ne-am straduit până acum, v-am făcut observații utile asupra regulilor stricte, la care n-ați vrut, sau n-ați putut să vibrați. Nu e nici o catastrofă dacă, atât de tânăr fiind, nu găsiți cu cale să vă supuneți unor restricții. Rămână cum vreți să pară, adică scrieți poeme foarte scurte, terține, cele mai multe în suferință de logică poetică, de topică aiuritoare – operă obscură a unui geniu inchipuit, în așteptarea unui critic pe măsură, care să-l proclame. Mai bine ați lua aminte la un exercițiu de modestie pe care vi-l propunem. Recitați-vă la scurte intervale, cu ochi sever de cititor, și vedeți cam ce înțelege el din prea scurtele texte. Autorul care sunteți este prea „ambetat” de sine ca să fie obiectiv. Destul de rare, dar sunt, din loc în loc, versuri, cel mult distihuri, demne de numele poeziei. Poate că v-am fi abandonat de mai demult, dacă acestea nu unduiau, în masa oceanului, ca niște verzi și suculente insule. Iată câteva exemple fericite: „stele, căzând peste mine./ vise: noaptea mereu/ cu ideile ei”; „dulapul închis pare tăcut/ dar în el mandolinele cântă./ privirile-mi îl izolează”; „în baltă, cer mișcător/ unde păsări sunt atrase/ și peștii le mănâncă”; „pahare pe foaie./ seara își varsă desene abstracte./ noaptea”; „am mers cu calul la prășit/ și deschid cuvintele./ iar calul vorbește”. Iată acum și câteva exemple din cealaltă categorie: „am mai dat carne jos./ să alerg./ să o mai vomit”; „soarele luminând gardul e/ ca și când ar trece prin el o fantomă./ Iar viermi îl mănâncă, ca viu.” – primele două versuri sunt interesante și chiar solemne. Ce păcat că n-ați evitat cacofonia urâtă din ultimul vers! V-ați grăbit, ați pus o virgulă de paravan, dar a rămas sonorul, de gafă, *mănâncă ca*, și nu dați semne că asta v-ar deranja auzul. Păcat! Dar să mai luăm câteva exemple stranii: „mușchi la bidon/ pachete torn/ transpirație nevăzută pe mine, somn./ cresc”; „în camera străină./ mă văd la TV/ străinii, care închizându-l, mor.”; „din trecut, ca un ecou./ amintirile vin în mine./ ce răsună în cap, lovindu-l”; „mi-am dat jos hainele/ și vitrinele s-au spart./ atrăgându-le și căzând jos”; „picăturile din bălți/ scot aburi în formă de copii./ adâncindu-se abisul (așa)”. (*Stan Mălin, Onești*) ☒ Versificați fără cusur, în șiruri ample, nimic de zis, și puneți corect virgulele în discurs. Nemulțumirea cititorului începe însă cu rimele facile (tihnă/odihnă, somn agitat/ coapse-n pat, *coaje/ ambalaje*, *ajuzim/ jefim*, *cadentă/ pasentă*, *cresc/ ingruzesc*) și nu mai puțin cu defecte pleonastice (prea sterp și fără rod) dar și cu alte defecte de exprimare, fiecare cu

Constanta Buzea

POST-RESTANT

tristul lui haz (*dă navală popoarele*, îl tatuam pe spate *cu biciu și țigarea*, aveam *orgoliu de-a stăpâni* destinul), și nu în ultimul rând cu insanitățile rostite cu lejeritate în convorbirile confuze cu însuși Dumnezeu (“Dacă-ai privi o clipă în mintea mea, Părinte./ De gelozie n-ai să mai ai tihnă./ Tot iadul Tău cu draci și smoală/Îți va părea o casă de odihnă// Atât venin e-n mine și dragoste și ură/ Ca murdăria scursă-ntr-un hârdău./ Ca-n ziua cea dintâi a lumii/ Desparte-n mine, Doamne, ce-i bine de ce-i rău”). Ce să mai zică bunul ciutor de lamentările poetului nemulțumit de soartă și de Creator, care, dacă i-a dat cu o mână plăcerea de-a nu fi singur pe lume i-a luat cu cealaltă mână, pretinde creatura, nebunia de a stăpâni și supune popoare. (“Mă doare, Doamne coasta amputată./ Mi-e somnul tot mai greu și agitat./ Eu, cel făcut de Tine să cucerească lumea./ Azi mângâi două coapse-n pat./ Cum să-mi mai birui soarte, cum să-mi mai fiu stăpânul./ Învingător în lupte, cum să supun popoare./ Când brațele-i imi limitează lumea/ Iar sânii ei sunt ziduri mai tari ca de-nchinsoare.”) Să fim serioși! Istoria e plină de exemple de cadre militare care s-au dovedit capabile de performanțe în materie. Dar să mai luăm un exemplu de conexiuni hilare. (“Mă simt în viața asta ca-ntr-un ou/ Ce i-a venit sorocul și dau cu pumnii-n *coaje/ Păsări de pradă* dau târcoale-n jur/ Și stau ca niște ciocli pe-o stivă de ambalaje//Nu se hrănesc cu sânge și carne, ci cu visuri/ În fiecare noapte mai mari și falnici cresc./ Nu sfârteacă ficatul cu ciocul de rubine./ Gândirea liberată, *ideea-i ingruzesc*”). (Din Ploiești, *George Malureanu*) ☒ Trei poeme scurte fără titlu, și încă patru intitulate sensibil *Ochiul din umbră*, *Sfinții*, *Epilopteia* și *Fruct interzis*, vă arată talentul liric între șovăielnic și sigur, pe porțiuni unde dacă ați fi știut să interveniți, textele dvs. ar fi avut o mai susținută vibrație și putere de convingere. Exemplificând cu *Ochiul din umbră*, veți vedea ce am dat la o parte și ce am păstrat, și nu vă veți supăra: “Ochiul

din umbră/ e pupila mișcătoare/ care vede și tace./ E tărâmul galben/ Unde se odihnesc amintirile./ Cimitirul de lacrimi/ Și de cuvinte îngropate./ Este El, cel ce te indeamnă/ Pe corabia albastră./ Femeia care naște imagini/ Divinitatea din mine/ Care vede și tace./ Oglinda în care își spală/ Mulți fețele./ E fereastra deschisă/ Prin care respiră sufletul meu./ Ochiul din umbra/ Apune odata cu soarele”. Există în trei locuri niște găselnițe neinspirate, trei cuvinte ce nu credem să fie de gasit în vreun Dicționar al limbii noastre. Iată-le, nescoase din context: “veninul *senilos*”, “pânțele *voluptif*” și “Tu *asurzi* o lume întreaga”. (*Gheorghe Buta*, localitatea Grajduri, Iași) ☒ Stimata domnișoară Mioara Laura Pârnu, doresc să vă înștiințez că mi-au ajuns la redacție versurile dvs., pe care le-am citit cu o aplecare specială, și o înțelegere asemenea, data fiind povestea ieșită din comun, situația dvs. de sănătate. Cu regretul că pe lume există asemenea cazuri de suferință și neputând învinui pe nimeni pentru ce aveți de îndurat, m-a mișcat până la lacrimi curajul de a vă indulci cu poezii soarta nedreaptă. În toată situația descrisă în simple cuvinte, m-a mai mișcat profund mâna de ajutor pe care ați primit-o constant din partea profesorilor și colegilor de școală, prietenii minunați cu suflet de aur și cu sfințenie în gesturi pentru care le-ați mulțumit atât de frumos. V-ați alcătuit pe calculator, cu ajutorul lor admirabil, un volum de lucru, în numai câteva exemplare, ce ați scris mai bine din 1989 încoace, cu intenția de a fi oferit cui dorește să-l citească cu atenție. Eu am făcut-o, imaginându-mi că aș fi în locul dvs. Culegerea are pe ultima copertă un lapidar excurs pe care îl transcriu aici: “Sunt născută la 9 februarie 1973 în orașul Ocna Sibiului. Am urmat cursurile școlii din localitate, unde am absolvit și liceul în 1994. Suferind de encefalită, ale cărei sechele nu-mi permit să mă deplasez și având și mișcări necontrolate, n-am putut să urmez studii superioare, deși mi-aș fi dorit mult. În școală, colegile mi-au scris notițele. Mai târziu, prietenele mi-au scris, dictându-le și transpunându-mi gândurile și sentimentele în aceste poezii, pentru care le mulțumesc și le dedic. Mulțumiri aduc, de asemenea, și familiei mele fără de care nimic din toate acestea nu se realiza”. Vă admir pentru curaj. Aștept să evoluați pe drumul poeziei, care nu este un lucru ușor nici pentru cei care lucrurile nu sunt dramatice cum sunt la dvs. Trebuie să citiți mult și bun și, scriind mereu, să vă comparați în permanență valoric cu cei pe care vi i-ați ales ca maeștri. Sunteți un om eminent bun, și Dumnezeu vă va inspira cu puterea și darurile lui. Starile dvs. sufletești ne-au fost transmise îmbelșugate. Cu tot dragul. (*Mioara Laura Pârnu*) ■

Prin anticariate

Ce-ar mai citi Don Quijote

Întrebări înrudite cu-aceea – nesuferită... – ce cărți ai lua cu tine pe-o insulă pustie poți să tot pui. Una chiar interesantă, pentru traducători, miniștri ai Culturii și alți cîțiva, e câte cărți, și care, ar trebui „duse” unei alte țări ca să te poți aștepta să înțeleagă ceva din literatura ta. Sigur că nu dau un răspuns, doar comentez apariția, nu foarte recentă, dar neabgată de seamă, a trei asemenea volume, din exportul pentru Spania. Cel care a alcătuit *Antología de la poesía rumana contemporánea*, *Antología poética general* (din versurile lui Blaga) și *Tristan Tzara. Los primeros poemas (Poemas rumanos)*, nu e deloc necunoscut hispaniștilor și, în genere, cititorilor de spaniolă. Prin deceniul opt, Darie Novăceanu scotea, la Minerva, antologii bilingve, din Argezi, Blaga și din poezia română contemporană, al căror material se regăsește în aceste restituiri apărute tot la cite doi ani: 2002, poeziile lui Tzara, la Prensas Universitarias de Zaragoza, 2004, *Antología de la poesía rumana contemporánea*, la Verbum și, de curând, antologia din lirica lui Blaga, la aceeași editură universitară de la Zaragoza.

Prima, în ordinea vechimii, face un dublu serviciu cultural. Primele poeme ale lui Tristan Tzara, tipărite în 1934 la exclusivă editură UNU, au mai apărut doar în '71, la Cartea Românească, îngrijite, ca odinioară, de Sașa Pană, într-o ediție care sacrifică destul tirajului de masă. Așa că repunerea lor în pagină, alături de traducerea în spaniolă, cu schițe de nud semnate Brâncuși, facsimile din Muzeul Literaturii Române și de la Bibliothèque Doucet, ilustrații de Miro, Brauner, Ionesco, Matisse, Argezi (selectiv...) e, de-ar fi să punem tălmăcirea

în paranteze, o operă în sine. Firește că e păcat, odată ce ai deschis o carte de poezii, spuneam, nu tocmai accesibile, să nu le citești și traduse, mai ales că sună – culmea! – din tot ce am sub ochi, cel mai bine. Bunăoară, *Prima*, *colegiala* păstrează, în altă limbă, destul din melodia învechit-ironică, de patefon *ready-made*, din foarte frumoasa *Verișoara*, *fata de pension*. Mai puțin combinația de limbi din distihul care-o încheie. Strînse în aceeași măsură din original, de 15 silabe, spaniola și franceza se-mpacă, totuși, mai greu: „Empiezo de nuevo la carta y te escribo: «Ma chère cousine/ Je croyais hier entendre dans ma chambre ta voix tandre et câline».” Oricum, interesul lui Darie Novăceanu se duce în altă parte decât spre rime și eufonii, scuturându-l din obiceiurile lui pe cititorul de Blaga, de exemplu. Ceea ce nu înseamnă că „Son tan amargas las palabras todas;/ por esto dejadme/ pasar muto por entre vosotros./ salir a la calle con los ojos cerados.” sună mai puțin a cetluirea mării treceri. În schimb, „ay, ¿para quién son los alargados/ tiempos? ¿Para quién los mástiles?” e altceva decât „ah, pentru cine sînt largele/ vremi? pentru cine catarge?”.

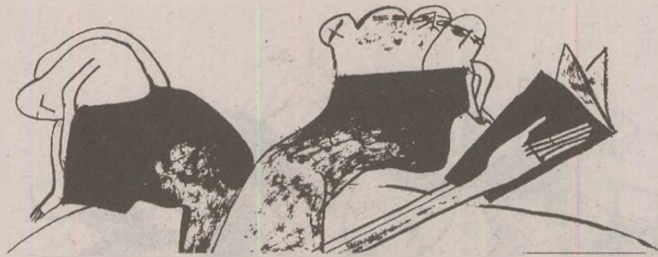
Și „amor mio” (nepotriviri de gintă latină...) sună mai dulce decât obișnuita chemare a lui Bacovia spre o iubită cadaverică. Nu că strofele pe care Darie Novăceanu le alege ar fi ușor de tălmăcit, ca asemenea cuvinte gata potrivite: „La începutul dulce-al primăverii/ Satu-și aduce-aminte de povești/ Și frunza tremură pe crengi cerești/ Și, pasămite, -n taină, și boierii.” Repotrivirea lor în spaniolă: „Al iniciarse la dulce primavera,/ el pueblo recuerda las leyendas/ y las hojas tiemblan en las ramas celestes/ y también, en secreto, tiemblan los boyardos.” Un asemenea vers repotrivit, din Ion Barbu, se mută, în altă limbă, neschimbat în sonoritate, cu tot cu tăietura lui bruscă,

oprită într-un enjambament: „Haria falta un canto abarcador, tal como”. Una peste alta, dintr-o antologie începută cu Argezi, pe care-l și fixează, într-o tabletă de prezentare, drept cel mai important poet român modern” și oprită la Matei Vișniec, cu ale sale poezii despre ochiul drept și istorie (sîngă) un cititor spaniol ar prinde suficient din literatura română a ultimelor trei sferturi de veac. Opirii (pe sârte): Bacovia, Voiculescu, Barbu, Blaga, Vinea, Tzara, Philippide, Geo Bogza, Emil Botta, Gellu Naum, Dimitrie Stelaru, Doinaș, A.E. Baconski, Mircea Ivănescu, Petre Stoica, Labiș, Sorescu, Darie Novăceanu, Cezar Baltag, Ileana Mălăncioiu, Constanța Buzea, Ion Alexandru, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu.

Pe lângă selecțiile care, în cazul oricărui din cele trei volume, dau măsura unui gust (și) critic, fiecare carte are o consistentă prefață, un studiu și rezumativ, condensînd opinii de autoritate despre poetul în cauză sau despre poezia contemporană, și marcat de accente personale. Rețin, din micul manual de dadaism (sau introducere la metoda lui Tzara), o schiță de portret: „En la tarde del 8 de febrero de aquel 1916, como en otras muchas tardes, un personaje bajito, un poco gordo, de mirada viva pero corto de vista, que se presentaba a si mismo como imbécil y, por descubrir que la vida es barata y la muerte un poco más cara, había decidido seguir siendo lo que era, se sentaba en una mesa del Café Terrasse y, como de costumbre, dibujándolo primero en el aire con las manos, pedia un *brioche* y un vaso de agua.” Istorie de cabaret...

Așa că poeziile trăiesc, într-un ghioc cultural în care sună, pe spaniolă, valurile, curente... Don Quijote, care nu știm să fi înnebunit din poezie, le-ar fi citit? *Tal vez...*

Simona VASILACHE

actualitatea

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

Tac, deci exist

Unii dintre comentatorii scrisorii deschise în care Sorin Antohi recunoscut că a colaborat cu Securitatea mi s-au parut fericiți. A dl Antohi le-a dat prilejul de a da cu el de pământ. Cu o uimire admirabil jucată și cu o bruscă indignare, s-au repezit la el persoane care știau, de multe luni sau chiar de câțiva ani, că Sorin Antohi a turnat la Securitate (unii aflaseră pe surse, alții din documente care circulau la Iași încă din 2002). Am fost martorii unui circ destinat opiniei publice, din care, la o adică, rezultă și cei care îi dau note proaste la morală dlui Antohi stau prost a această materie.

Îi cred mai degrabă pe dezamăgiții – câți or fi de fapt – care nu sperat că dl Antohi a scris declarații în nume propriu la Securitate și au descoperit în mărturisirea sa o relație profesionalizată cu această instituție.

Nu mă fac avocatul unei cauze pierdute – turnătoriile dlui Antohi. Asta ar echivala cu o insultă prin ricoșeu adresată elor despre care el a scris note informative. Și nu girez nici generozitatea celor care încearcă azi să-l absolve de vină, din considerație pentru carturar sau dintr-o vocație de duhovnic și ocazie. E flatant ca Sorin Antohi să și se spovedească într-o crisoare deschisă. Dar e un abuz pentru tine, ca intelectual, să-i acorzi iertarea păcatelor de informator, dacă nu ai fost turnat de el. Am avut o discuție la postul de radio Mix cu dna Doina Lomea despre cazul Antohi. Identita era de părere că recunoașterea sa eliberat pe fostul informator, care ulterior a avut o admirabilă restanță publică. N-am apucat s-o întreb pe dna Cornea, care are deci de dosare la Securitate, dacă ar fi avut aceeași părere despre

Antohi, dacă l-ar fi descoperit printre informatorii care scriau note despre ea. Oricum mă îndoiesc că inimoasa disidentă poate acorda iertări, în locul altora. Și nici nu cred că îi poate ratifica, la rigoare, drept „oameni cinstiți” pe foștii turnători care, după 1989, au sărit în barca în care se aflau disidenții pe care i-a avut România. Acești oameni ar fi fost cinstiți dacă recunoșteau, în 1990, că pînă atunci au făcut jocul Securității. Dacă lor a fost și e o formă de complicitate cu securiștii care se ozează în patrioși și nu simt nici azi nevoia unei omenești căințe pentru că au torturat oamenii sau au încercat să-i distrugă. Poate fi iertată tăcerea informatorului care a avut timp să afle că securiștii au băgat oameni sănătoși la balamuc? Cum se simte cine în mușenia lui complice de azi turnătorul care a devenit un stîlp al democrației, cînd știe că foștii securiști îl au în continuare a mîna? Și că, dacă vor, pot oricînd să-l dea în vileag? Foștii informatori care tac îi ajută și azi pe securiști să aibă aerul lor înconfundabil jovial-patriotic. Oameni cu păcate neiertabile, încearcă să transforme uniformă țării în mașină de spălat, cu avantajul de a ști că de cealaltă parte a barierei morale se află personalități, una și una, care una spun și alta au făcut. Pentru dl Ilie Merce, fost securist, în prezent parlamentar, care se laudă că i-a protejat de fapt pe oamenii de cultură, tăcerea unui fost informator de calibrul lui Sorin Antohi a fost un argument secret și avea dreptate.

„Dacă aștia cu șapte facultăți, care au lucrat cu noi, nu se au singuri în vileag că ne-au ajutat, de ce să ne luăm după aștilalți „ne ne fac criminali?” cam asta pare să fie logica profesioniștilor securității. De aceea scrisoarea lui Sorin Antohi nu mi se pare oar o mărturisire care a întârziat peste măsură. Ea îi lasă cu un important argument mai puțin pe securiștii care știu că au și azi rizonieri de lux în lumea făcătorilor de opinie și a marilor onștiințe.

Cu mărturisirea lui, Sorin Antohi s-a despărțit de filosofia Tac, deci exist!” a turnătorilor care, și în fața evidențelor, se simt mai bine, în secret, alături de securiștii „patrioți”, decît împreună cu cei care cred în ei. ■

Sper să n-o mai fi spus/scriș, deoarece de multă vreme am convingerea că, pe lângă calitatea de a fi, poate, cel mai versat telespectator din câți a avut TVR-ul de-a lungul celor 50 de ani de existență, prietenul Haralampy este și unul dintre marii noștri povestitori de după Ion Creangă... Din acest punct de vedere, el ar putea fi depășit, eventual, de un colaj *miciurinistic* Florin Piersic-Florin Călinescu-Mona Muscă (fie-i țărâna moale pe unde calcă!), altoit pe trunchiul Gigi Becali-Lavinia Șandru-Comeliu Vadim Tudor – într-o greu probabilită/imaginabilă prezență a acestui de nestăvilut sextet la un *talk-show* transmis în direct de Realitatea Tv. Dar, Sfinte Sisoie, ce reprezentație ar fi! Însă „trebuie să spun”: nu s-ar ridica nici într-un caz la nivelul recitalului-spectacol transmis de canalul de televiziune OTV în seara zilei de sâmbătă (9 septembrie), al cărui protagonist a fost inegalabilul Gigi Becali – impresionantă dezlanțuire personificată a forței naturii umane. Pe Coryntina, Claustrina și soacra lui Haralampy le apucaseeră deja spaima și suspinele că, bietul Dan Diaconescu, brunetul și pipernicit de spaimă, semănând cu biblicul Iona în fața chitului (Iona, 1, 17; Mat., 12, 40), urma să dispară, nu pentru trei zile și trei nopți în spumegândă logoree becaliană, ci pentru veșnicie. Cel puțin mie mi s-a părut că moderatorul începuse să se prelingă ușor spre o dispariție sub masă, fie ea și numai facultativă...

Moment de rugăciune și reculegere.

Dar aminteam despre marele povestitor Coriolan Haralampy...

Era în după-amiaza zilei de 10 septembrie, priveam la prima ediție de toamnă a emisiunii „Duminica în familie” (Antena 1), a cărei amfitrionă îl avea ca invitat pe primarul general al Capitalei, Adriean Videanu. Domnia sa, moderatoarea adică, într-o ținută (vestimentație + podoabă capilară) dând binișor spre negru, sobrietate și Brahms (v. *Marșul spre eșafod...*), ne-a cam derutat făcând-o pe soacra lui Haralampy să întrebe cu tristețe în glas, dar și ușor disperată:

- Apoi, aiasta nu-i Mihăițuța noastră?

Noroc că Mihaela Rădulescu tocmai zicea cu hotărâre, pentru a-și convinge telespectatorii că ea era chiar ea:

- „O să vă obișnuiți cu mine, o să fiu și mai a dracului!”

- Uraaaa! Bis!, am strigat eu către micul ecran.

- Vai nouă!, a gemut prietenul avînd deja vreo trei țescovine sub frunte.

Important a fost, însă, că am recunoscut-o imediat cu toții și, liniștindu-ne, ne-am apropiat și mai mult de *MegaVijân*, doar prietenul se frământa inexplicabil, astfel că, pînă la urmă, a început să povestească:

- Iubiții miei, cercetări de mare actualitate ne-arată cum că de pe la începutul lunii septembrie încep să se întoarcă demnitarii noștri de pe meleaguri *lasvegasiene, caraibiene, montecarloiene* – mai puțin *miorițiene*, e drept, dar toți, sau majoritatea *arămizați*, veseli, plini de vitalitate și de idei amenințătoare pentru confruntările cu moderatorii *teve*, sau pentru constructivele bătălii verbale din Parlament – de exemplu...

Ce-am spus? Parlament?

Iacă-tă, a venit mult așteptata primă zi de după vacanța parlamentară! Reporterii de televiziune fojgiaie de colo-colo, iar camerele de filmat ne arată sala de ședințe părănd o suprafață decupată din Deșertul Gobi sau dintr-o zonă selenară.

Steve Irwin

Simt că ar fi nedrept să nu scriu măcar câteva rânduri despre acest minunat australian, care mi-a adus în suflet, prin intermediul micului ecran, atâtea și atâtea momente de relaxare pentru minte și suflet. Cu figura-i copilăroasă, parcă trăind o continuă aventură printre și între animalele lui, a creat o știință, știința de a ne face să iubim pînă și cele mai fioroase animale – crocodilii. Pentru că iubea animalele, mereu cu un fel de disperare de a nu li se întâmpla vreun rău; împreună cu frumoasa lui soție, Terry, el a re-creat o „lume a celor care nu cuvîntă”, în care simțămintele sunt mai importante decît comunicarea prin grai articulat, o lume în care intercomunicarea se face cu alte mijloace, dar adesea cu mult mai eficiente...

Acum, cînd nu mai este, cînd postul de Tv Discovery și Animal Planet nu ni-l vor mai aduce în imagini proaspete, sunt convins că spiritul celebrului naturalist Steve Irwin va hălădui, totuși, în continuare, în lumea australiană a animalelor! Ca și în conștiința milioaneilor de telespectatori.

Dumnezeu să-l odihnească în pace! (D.H)

cronica tv

În grija Sfântului Sisoie...

își face cruce soacra lui Haralampy apropiindu-se și mai mult de televizor. Unde *zâceai*, dragu' lu' mami, că s-o *pitrecut* nacazu' de-o murit cu *tașî*?

- Noa, șazi și ascultă, că îți spune pretenu' lu' dumneatale, Văcarioiu...

Și, într-adevăr, președintele Senatului, cu o grimasa de Octavian Cotescu în *Tanța și Costel*, Nicolae Văcarioiu, blajin și surzând inimitabil, ne lamurește la microfonul unei reporterițe de televiziune:

- E prima zi a sesiunii – mai au discuții pe grupuri... E de înțeles, nu?

O, daaaaa... Pfu, Doamne, cum de nu ne-a dus mintea? Eh, așa da: înțelegem și noi dintr-odata cum stau lucrurile, iar sufrageria este invadată pe loc de pacea emanată dinspre micul ecran.

- Ați văzut, ne întreabă prietenul, ce înseamnă sa fii un politician deștept și, mai ales, președinte de Senat?

- Ehe! Ce știm noi?, îl completez eu.

- Dar, mai ales, ce *nu știm!*, o întoarce repede afurisitul de Haralampy.

- Bine, dragu' meu, te-am înțeles... Gata!

Altă știre la telejurnale... Haralampy sare de pe taburet, mă prinde de umeri și urla zgâlțîindu-mă:

- Nu se poate, mă bade! Așa ceva nu există să existe! Auzi? Antohi, turnător?

Femeile se cutremură privind speriate spre televizor de unde, venind dinspre clădirea „Presei Libere”, se aude un fel de geamăt deznădăjduit aducând puțin cu vocea lui Gabriel Liiceanu într-un *talk-show* la Realitatea Tv:

- Și tu, Antohi, fiul meu?

A, nu – scuze! De fapt e un fragmentel din bocetul GDS-ului învățat de la strămoșul Cezar... Iar crainicul Jurnalului, cu voce egal-imperturbabilă, continuă citînd din ziarul „Cotidianul” spusele *gedesistului*: „Am turnat la Securitate...”

Însă tot prietenul zice:

- Ai văzut, bădiuțule, ce înseamnă un adevărat carturar?

Socră-sa, crezînd că se schimbă Guvernul, începe să plîngă de teamă că i se va tăia din pensie, fiindcă o părăse pe o vecină la televiziunea locală ca luase carnet de șofer și era analfabetă...

După ce reușește să aleagă din plânsetele ei motivul, fiică-sa Claustrina o îmbunează:

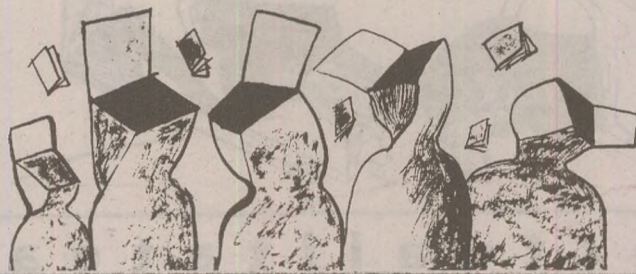
- Apăi, vezi, mamă, dacă nu ești atentă la Telejurnale?

Auzi numa' că Guvernu' *tomna* zice că da voie analfabeților și psihopaților să-și ia permis de conducere... N-are nici o treabă cu pensia!

- Uraaaa!, se bucură Haralampy. Mari țî-s minunile, Sfinte Sisoie!

- N-ai înțeles nimic, îi zic. E vorba despre altceva...

Dumitru HURUBĂ

a c t u a l i t a t e a

ochiul magic

Adevărata față a comunismului

Relatate în limbajul general și oarecum abstract al tratatelor științifice, ororile regimului comunist pot părea simple accidente sau rezultatele unui exces de zel (interpretare pe care o parte a intelectualității occidentale pare dispusă să o accepte fără rezerve). Adevărata față a comunismului iese la iveală doar atunci când cifrele seci din statistici sunt înlocuite cu poveștile adevărate ale oamenilor care au avut de suferit de pe urma acestui gigantic experiment eșuat. De aceea, existența unei publicații precum revista MEMORIA nu poate decât să ne bucure. În paginile sale, cititorul va regăsi fragmente de jurnal, interviuri și schițe de biografie ale câtorva dintre victimele represiunii.

Pe parcursul a 250 de pagini, numărul 2-3/2006 al revistei reușește să ofere o imagine grăitoare a universului concentraționar românesc. Majoritatea marilor închisori sunt descrise de supraviețuitori ai detenției, care punctează particularitățile fiecărei insule a arhipelagului concentraționar. Amintirile lui Ion Diaconescu (fost președinte al Camerei Deputaților) surprind atmosfera de coșmar kafkian a închisorii de la Râmnicu Sărat, unde singurele forme de comunicare erau tusea în ritm de Morse și bătăile în pereți. Adrian Hamza relatează în stilul unui romancier interbelic experiența muncii silnice la Canal, într-un lagăr cu valențe sud-americeane: căldură sufocantă, mlaștini, boli infecțioase etc. Tortionarii închisorii de la Făgăraș aplică torturi demne de un donjon medieval: deținuții sunt zidiți în nișele din pereții fostei cetăți. O secțiune consistentă este dedicată „fenomenului Pitești”; din păcate, paginile respective nu aduc informații noi sau comentarii relevante despre acest episod, ele conținând doar comentarii previzibile ale unor studenți.

Câteva articole aduc în atenția publicului mișcarea de rezistență anticomunistă. Aceste povești, al căror sfârșit este în mod invariabil tragic, demonstrează că îndrăzneala de a provoca regimul la luptă nu a lipsit, dar ea nu a putut suplini lipsa unei opoziții organizate și a unui sprijin extern consistent. Mulți dintre tinerii care au murit în confruntările cu Securitatea se bazau doar pe zvonurile care susțineau că regimul comunist va fi răsturnat în curând printr-o intervenție americană.

Ultimul număr al revistei „Memoria” cuprinde și câteva interesante articole despre încercările puterii comuniste de a-și subordona Biserica Ortodoxă Română. Părintele prof.dr. Ioan Dură trece în revistă cazurile de înalți prelați trimiși în reclusiune monastică de către autoritățile comuniste, analizând și atitudinea patriarhului Justinian față de abuzurile la care era supus clerul. Patriarhul apare ca un diplomat abil, care a încercat în permanență să limiteze impactul atacurilor împotriva Bisericii.

Poate cea mai interesantă mărturie din acest număr al revistei aparține nu unei victime a regimului comunist, ci unei supraviețuitoare a Holocaustului românesc. Intervievată de Cosmin Budeancă și Valentin Orga, Rosa Grădinaru relatează crimele și abuzurile la care a asistat în timpul ocupației germano-române, în ghetoul din Cernăuți, precum și suferințele pe care le-a îndurat în mai multe lagăre de concentrare. Povestirea este impresionantă atât din punct de vedere al episoadelor tragice care o compun, cât și datorită simplității și bune-cuviințe de care dă dovadă Rosa Grădinaru. Resentimentele și exagerările lipsesc, tonul rămânând sobru chiar și atunci când sunt povestite momente dramatice. Din păcate, nu toate articolele din revistă au tonul reținut al acestei mărturii. Pe alocuri,

indignarea împotriva regimului comunist se manifestă prin fraze patetice, de genul „așa de strâmtă era judecata acestei specii din ordinul primatelor care nu vedea decât sânge și oameni schilodiți, fără să se gândească și la un mâine care este permanent...” (Cicerone Ionițoiu, p.31). Dubioasă este și tendința, prezentă în mai multe articole, de a vedea comunismul românesc drept un sistem în întregime străin, trecând cu vederea faptul că acest sistem a fost perpetuat și dus la absurd de către români, la mult timp după ce stalinismul dispăruse chiar și din URSS.

În condițiile în care abuzurile regimului comunist sunt încă departe de a fi cunoscute în întregime, iar încercările de a le mușamaliza au loc chiar sub ochii noștri, demersul revistei „Memoria” este profund necesar și demn de toată lauda.

Ne place, nu ne place

O întrebare la care nu poți rămâne indiferent este „Ce vă place / Ce nu vă place la România”. I se răspunde în nr. 136 al DILEMEI VECHI. Să nu ni se ia în nume de rău, dacă vom începe citindu-l pe colegul nostru Cristian Teodorescu, cu articolul *România care mă revoltă*, cu ale cărui tristeți Cronicarul se simte solidar: „Încep să mă satur de vechea consolare că dacă în țara asta lipsesc multe, ea îți oferă în schimb marele avantaj că te împiedică să te plictisești. România e o țară obositoare, cu tot mai puține insule de bun-simț și de seninătate”. Citiți tot răspunsul, că merită. Pe aceeași pagină, într-un scurt, reușit și pesimist exercițiu de retorică, Octavian Paler se întreabă *Care Românie?*, așa cum acum 16 ani se întreba *Care normalitate?* și, după ce înșiră vreo 20 de fețe urâte ale României, conchide:

„Sînt patriot cîta vreme nu deschid televizorul sau nu ies pe stradă”. Lui Alex. Leo Șerban îi plac peisajele și nu-i plac oamenii. Chiar și interviul dat de Alexandru Andrieș în același număr al revistei conține, fără voia interviuatului, răspunsul la întrebare: „Suport din ce în ce mai greu lipsa de educație”. Subscriem cam la tot ce

le place și nu le place participanților la ancheta. Am adăuga și noi de ce ne place iarna. Din cauza unui nou obicei estival care nu ne place. Este o imagine frecventă în Bucureștiul de iulie-august: barbații cu burtă cît un balon, care își ridică tricoul peste burtă, în loc ca, dimpotrivă, să și-o mascheze, și merg așa în plin centrul Capitalei. Oribil de original! Cum de la DILEMA la DILEMATECA nu faci decît un pas de două silabe, Cronicarul a citit-o și pe aceasta din urmă (nr. 4, august) și recomandă documentul publicat de Ioana Popescu: o scriere inedită a Irinei Nicolau, autoarea, între altele a siglei Colegiului Noua Europă, lebăda în zbor peste continentul nostru, siglă pe care a confecționat-o, cum rezulta din text, împreună cu „Marina” (dna Marina Hasnaș). *Dilemateca* publică și fragmente de romane aflate în lucru. Primul și cel mai bun a fost al lui Filip Florian, dar nici cu *Evghenii* Constanței Vintilă-Ghiulescu, din acest număr, nu ne e rușine. Ne-a plăcut și călătoria lui Mircea Vasilescu prin Europa. Nu ne place cum arată titlul de rubrica 3,14 TECA. Și-apoi, dv. cum l-ați pronunțat? *Treivirgulăpăispeteca*, *treișpăisperezeteca* sau poate *piteca*?

Unu din doi

O excelentă cronică a actualității socio-politice ține, în SUPLEMENTUL DE CULTURĂ, Lucian Dan Teodorovici, unul dintre cei mai buni și mai apreciați prozatori ai generației tinere. Un semn de profesionalism: deși rubrica se intitulează *Cercul nostru vă prezintă*: (titlul unui roman publicat de scriitorul ieșean), autorul nu ficționalizează și nici măcar nu speculează literar pe marginea evenimentelor aflate în derulare. Circ avem, și încă din plin, în lumea noastră politică, însă Lucian Dan Teodorovici comentează la rece vesela-trista actualitate, ca un analist veritabil, preocupat de exactitate, nu de figuri de stil. În nr. 93 (9-15 septembrie), el ia în discuție ascensiunea intens-mediatizată a Gigi Becali: „în momentul de față, cele mai mediatizate personalități din lumea politică sunt tocmai Gigi Becali și Traian Băsescu. Amândoi sunt oameni de circ mediatic — unul dintre ei, din postura de președinte al țării, își permite să intre în direct în *prime time*, la o televiziune, pentru a-l face «lichea» pe un invitat, în timp ce celălalt, deocamdată doar om de afaceri, politician în curs de dezvoltare și controlor al sentimentelor fotbalistice românești, ne-a obișnuit să intre în diverse «directuri» pentru a scuipa spre invitați epitete drăgălașe precum: «zdreanță», «căcaciós» etc. Împreună, cei doi beneficiază de încrederea a aproximativ trei sferturi de votanți (...) Apelul la exemplul C.V. Tudor din 2000 nu poate da decât o speranță superficială. Și asta pentru că Vadim Tudor este genul de personaj care se adresează, prin toate manifestările publice, dar mai ales prin naționalismul manifest, unui anumit tip de electorat, în timp ce, pentru cealaltă parte de electorat, liderul PRM este de neacceptat. Când l-a înfruntat pe Ion Iliescu, în turul II al alegerilor din 2000, el nu avea de unde să mai strângă voturi în afara electoratului fidel, nu avea cum să convingă celălalt electorat, tocmai din cauză că acesta nu îl privea cu indiferență, ci cu adversitate. Gigi Becali însă nu are încă un electorat fidel, iar electoratul advers e unul foarte redus, exclusivist. Prin urmare, Gigi Becali poate încă să convingă o parte importantă a populației României că este o soluție.” Rezon!

Cronicar

Revista România literară

Data de apariție:
în fiecare vineri a săptămînii

Date tehnice de contact:

Revista editată de S.C Satiricon SRL
CUI: R18006758 - J40/16647/2005

Abonamente:

1 an: 113 RON
1/2 an: 57 RON
1/4 an: 29 RON

Cont RON RO08BRDE445SV50236294450
BRD-SUC. DOROBANȚI

Pentru instituții bugetare
RO41TREZ7015069XXX006155
TREZORERIE SECTOR 1

DIFUZARE: Adrian Bucur tel.0747.497.950
e-mail: adrian.bucur@satiricon.ro
PUBLICITATE: Laura Rădulescu
tel.0747.497.943,
e-mail: laura.radulescu@satiricon.ro

Abonamente în străinătate:

1 an: 110 EUR

Pentru abonamente în străinătate:
Cont EUR : RO93BRDE445SV50236534450
BRD - SUC. DOROBANȚI

Preț: 2,5 RON